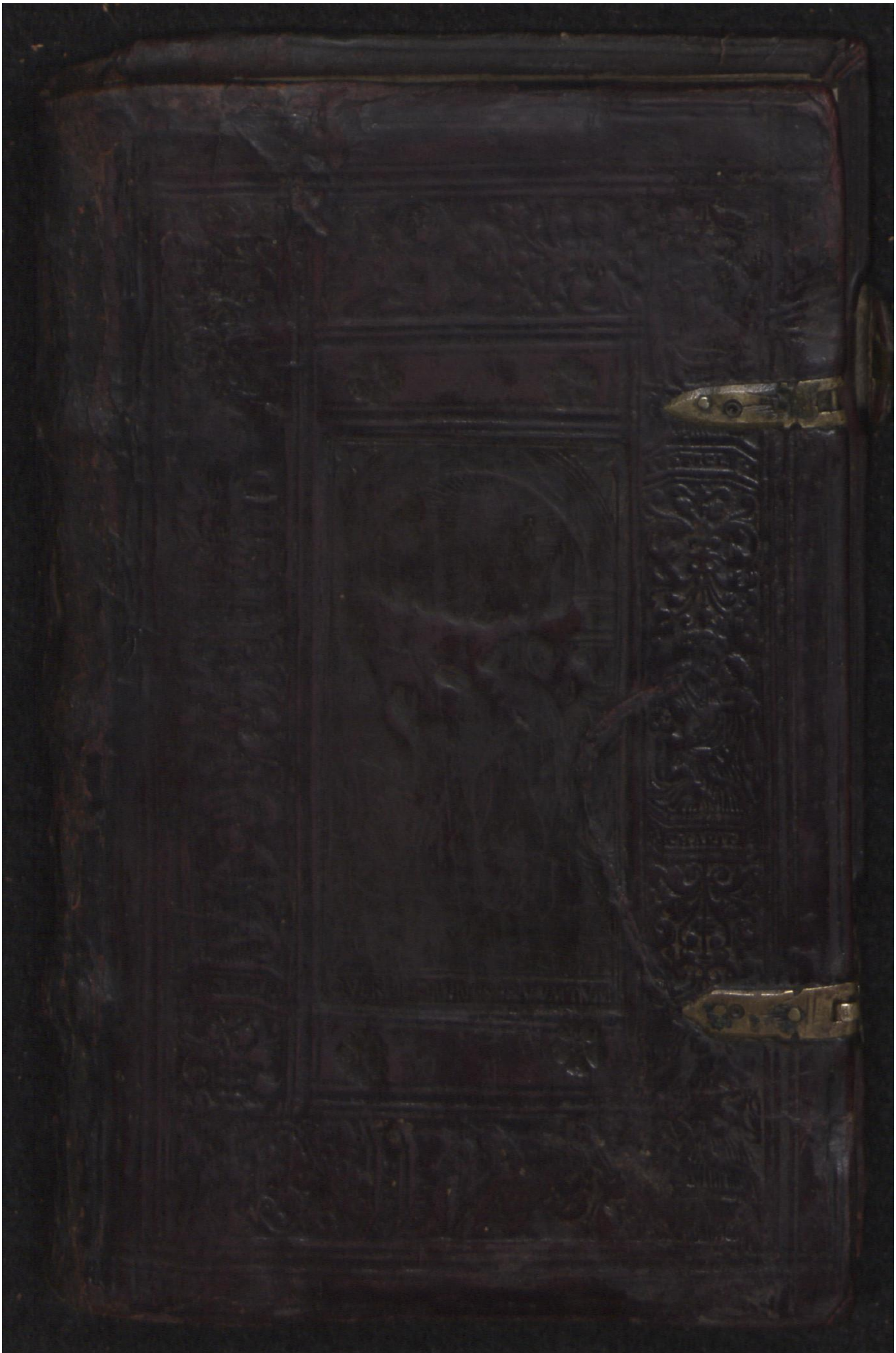

BOX

No 131.

Saa elskte Gud Verden at
hand gaff sin enbaarne Søn
[illegible] for oß paa det at alle
de som troer paa hannem icke
skulle fortaabis men haffue
det euige liff amen

Anna Giffuers daatter

Egen haand

hen

Det Gyldene Klenod / om det fortaffte Faar / Lucæ i det XV. Capit:

Vdlagt oc skickelige forklaret / ved M: Christophorum Lasium.

Vdsæt paa Danske / aff Rasmus Hanssøn.

Met hederlige oc værdige Herris Philippi Melanthonis Fortale.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Matz Vingaard / 1572.

Matth: iij.

Seer til/ giører ret Penitentzis Fruct: Øxen ligger allerede hoss roden aff Træerne: Der faare/ huilcket Træ som icke bær god Fruct/ skal ophuggis / oc kastis i Ilden.

Hederlig och Gudfryctig Quinde/ Marine M: Hans Jørgenssøns vdi Flintinge i Laaland/ Ønsker ieg Rasmus Hanssøn Reravius/ Euangelij wuærdige Tienere.

Naade oc Fred aff Gud Fader/ ved Jesum Christum vor HErre oc Frelsermand.

KIere Marine/ huad Wtacknemmelighed er en slem ting oc vederstyggelig last / baade faar Gud oc Mennisken / lærer oss icke aleniste Guds salige Ord / vdi huilcket wtacknemmeligheds slemhed / trusel oc straff mange steder oss faaregiffuis: Men oc-

saa Hedningers Scriffter / vdi huilcke wi mange steds finde / huor gruelig oc vederstyggelig denne last haffuer verit iblant dennem / saa at hun vaar regnet aff dem for den aller groffuiste oc slemmeste Last / ia en hoffuet Last for alle andre / saa som den vise Cicero siger: *In ingratitudine nihil mali non inest*. Der er intet ont til / som icke ocsaa findis vdi Vtacknemmelighed. Oc den Hedenske Poete *Martialis* siger: *Dedecus est semper accipere nilq; dare*. Det er.

Den som altid vil gaffuer anamme /
Oc intet giffue / hand maa sig skäme.

Kunde nu Hedninge / som icke haffde Guds Ord oc den sande Religion / holde denne Last saa foractelig / huor meget mere bør oss Christne / som haffue Naffn aff Christo / oc haffue Guds salige Ord / som en viss Regel at efterfølge / at fly oc sky saadan fordømmelig Last / oc holde hende vederstyggelig?

Naar ieg saadant/Kiere Marine/
betencker/oc ihukommer gode Venners
velgierninger/som mig beuiste ere / bør
mig icke at forglemme eders mangfoldi-
ge velgierninger/ som i met eders from-
me oc elskelige Hosbonde / hederlig oc
høylært Mand/ Mester Hans Jørgen-
søn Sadolinus/Poeta laureatus/vdaff
eders fromme Hierte/mig i mange maa
de/ aldelis vforskylt beuist haffue / icke
aleniste den stund ieg bode hos eder vdi
mit Fæderne land Laaland/(der ieg først
vaar en Cappellan oc Mettienere vdi
Guds Ord/ i Østoffte/ hos den from-
me hederlige / vellærde oc Gudfryctige
Mand her Jørgen Christenssøn/Proff-
uist vdi Fulse herrit / hues mangfoldige
velgierninger mod mig ieg aldrig vil for
glemme/ Oc der effter der ieg bleff kal-
det der fra til Vixnes/ vdi forbeneffnde
Mester Hansis Herrit oc Prouisti/ at
vere en fattig Sognepreſt/huor de from
me Dannemend mine Calente Brødre

Sognepreſter vdi Muſſe herrit/ ſaa vel ſom de andre Guds Ords Tienere vdi Laaland giorde mig meget gaat / huilcket dem alleſammen Gud løne) Men ocſaa ſiden at ieg kom der fra Landet / oc aff Guds forſiun bleff kalden til det Kald oc Kircketieniſte / ſom ieg nu er vdi/her i Kiøbenhaffn. Huilcke mangfoldige velgierninger/ ieg bekiender mig ſkyldig/villig oc plictig til / icke aleniſte Chriſtelige met ord at berømme / men ocſaa min gantſke Liffs tid/ effter min formue/ met Giernnig at forſkylde.

Oc effterdi at ieg icke formaaer ſtor ſkenck/ eller nogen ypperlig oc dyrebar Gaffue/ huor met ieg min Tacknemmelighed mod eder oc andre mine Venner beuiſe kand/ Da nødis ieg til/ paa det ieg icke aldelis ſkal ſiunis at haffue forglemt velgierninger/ at frembære oc giffue det ieg haffuer/Sigendis met S: Peder/ Guld oc Sølff haffuer ieg icke/men det ieg haffuer/ det vil ieg

giffue. Saa veed ieg da intet andet / der ieg kand frembære / end at ieg som en fattig Guds Ords tienere kand stundem / naar Aarsage oc leilighed sig saa begiffuer / tage noget for / som fromme oc høylærde Mend haffue merckelige screffuet oc Christelige vdlagt aff den hellige Scrifft / enten paa Latine eller Tyske / oc det aff den Naade Gud mig giffuet haffuer / paa vort Danske maal vdsætte / mig selff til trøst / Lærdom oc vnderuisning / oc andre som dette mit ringe arbeide kand vere nytteligt / til vilie oc tieniste.

Iblant andet er mig ocsaa faare kommet det gyldene Klenod oc dyrebare Liggendefæ / som Lucas Euangelista / oss vdi sit Euangelij femtende Capittel bescriffuer / huor vor HERRE Christus affmaler sig selff / sin vilie oc hiertelag til alle Syndere / huilcket Gyldene Klenod / en from lært Mand vdi Tyskland / ved Naffn M: Christophorus

Lasius / haffuer merckelige forklaret / oc vdi sin Vdleggelse synderlige tracteret den dræbelige hoffuit Artickel / vdi vor Christelige Lærdom / som er om Penitentze / huorledis en arm Syndere skal omuende sig til Gud / staa aff Synden / indfly til Guds Naade ved Jesum Christum / oc der effter haffue it alffuerligt forsæt / at ville vandre vdi en ny Lydighed / sin gantske Liffs tid.

Dēne Lærdom giørs saare fornøden behoff / at driffue i den Christne Menighed / baade met Predicken / Scrifft och Sang / synderlige nu vdi denne tid imod den yderste dag / vdi huilcken wi see / (dissuær) det at vere fuldkommet / der vor HERRE Christus haffuer tilforn spaadt / som er / at den sidste tid mod Christi tilkommelse / skal vere lige som Noe tid / vdi huilcken all Synd oc ondskaff haffde offuerhaand / som den nu haffuer. De Fattige fortryctis / plagedis oc trengdis aff Voldsmend met

vold oc wræt/ som de nu giøre. Guds
ord oc hans Tienere foractedis/som det
nu giør. Jngen actede den tid nogen paa
mindelse eller atuarsel / huilcket mand
icke heller nu giør. Saa at mand maa
nu vel met rætte beklage/det der Esaias
vdi sit xlij. Capit: klager/saa sigendis:

**Mand predicker vel meget / men
de ville icke holde det / Mand si-
ger dennem nock/ men de ville icke
høre det.**

Kiere Marine/ dette forbeneffnde
Klenod oc ypperlige Liggendefæ met sin
Forklaring/ haffuer ieg aff Guds naa-
de oc hielp vdsæt paa Danske/ saa som
ieg kunde / fattige simpel oc enfoldige
Christne/som Tyske icke forstaa/til vil-
ie oc tieniste. Oc det met deris beuil-
ling oc samtycke/ som ere til betrode at
raade vdi saadanne Sager / ladet vd-
gaa paa Prenten / huilcket ieg eder til-
scriffuer oc skencker/ icke aleniste der met

at beuise mod eder min tilbørlige Tack⸗
nemmelighed oc Tienstactighed / for
mange velgierninger/som tilforn berørt
er / Men ocsaa fordi at ieg offte haff⸗
uer forfaret eders Gudfryctighed / som
er beprydet met Beleffuenhed oc From⸗
hed/ at i stedse oc idelige læse vdi den
hellige Bibel / oc andre Danske Bø⸗
ger/ som vddragne ere aff den hellige
Scrifft/ huilcket fromme Dannequin⸗
der/ ia alle Christne/ bør at giøre. Oc
beder ieg eder gantske venligen / at i
met eders fromme Hosbonde forbemel⸗
te M: Hans Jørgenssøn/dette mit rin⸗
ge Arbeide oc føie Tieniste vilde tage
til tacke paa denne tid/ vil GUD spa⸗
re mig Liff oc helbrede/da vil ieg i frem⸗
tiden vdi andre maade / eders velgier⸗
ninger forskylde.

Her met vil ieg nu haffue eder/
met eders kiære Hosbonde oc elskelige
Børn/ den euige GUD befalet/ til all
Liffs oc Siæls velfart.

Screffuit vdi Kiøbenhaffn / den ſiette dag Junij / paa huilcken dag for Tuſinde / tu Hundret oc ſex Aar ſiden / ſom vaar try Hundret trediue oc try Aar effter Chriſti Opfarelſe til Himmels / den wgudelige Keyſere Julianus Apoſtata / ſom vaar CHriſti Kirckis forfølgere / bleff ſlagen vdi Strid imod de Perſer / oc effter hand haffde ladet høre mange wgudelige oc beſpottelige ord imod Chriſtum / gaff hand paa det ſidſte ſin wrene Aand op / oc ynckelige omkom i Striden / Alle Tyranner oc Kirckens Forfølgere til en atuarſel oc Paamindelſe.

ANNO.

1572.

Philippi Melanthonis Fortale.

ALle Mennisk skulle vel vide / oc idelige betracte / det Sprock / som sigis at skulle være kommet aff Eliæ Hus / oc er (maa ske) kommet fra vore første Forældre til Eliam / Huilcket saa lyder.

Sex tusinde Aar er Verdens alder / der effter skal hun forgaa.

Tu tusinde Aar øde.
Tu tusinde Aar Louen.
Tu tusinde Aar Messiæ tid.

Oc for vore Synders skyld / som ere store oc mange / skal der nogle Aar fattis / at Tallet icke skal fuldkommis.

Nu vide de Lærde vel / at indtil dette Aar / i huilcket wi regne effter Christi Fødsel aff Jomfru Maria / *M. D. LVI.* ere forløbne / fem tusinde / fem hundrede oc atten Aar / siden vore første Forældre bleffue skabte / Der aff kand mand beslutte / at Enden er icke langt borte / Oc sigis der hos vdi dette Sprock wi nu opneffnde / at det siette Tusind Aar icke skal fuldkommis.

Ocsaa seer mand at Gog oc Magog / Det er Tyrcken haffuer ødelagt *Asiam*, oc en stor part aff

Europa, oc drage stedse frem / at de snart fuldkomme deris laab / som Johannes Hilten for atten Aar haffuer spaad / at vdi det Aar effter CHRisti Fødsel / Tusinde sex Hundret / da skulle Tyrckerne bliffue mectige Herrer vdi Tyskland oc Italien.'

Endog at det er vist / at alle Menniskis Opstandelse aff Døde / oc vor HERRIS Christi almindelige Dom / icke er langt borte / saa tencke dog nogle / at denne Verden icke kand ødelegges / oc haabis endnu til skøne Monarchier oc *Aurea sæcula*, alligeuel at de see faar øyen / saa mange Rigers forstøring / oc anden stor ælendighed / saa som we-

nighed oc splid vdi Religionen / oc Sandheds Forfølgelse / etc. Huo som nu haffuer it Christe-ligt Hierte oc Sind / hand betrac-te Aarsagen til det almindelige onde / der det Menniskelige kiøn er vndergiffuit / oc berede sig til at lide / oc betencke at Enden er nær.

Her maat du nu sige: Haff-ue wi icke her aff en stadig Trøst / at nogle Regimenter skulle bliff-ue ved mact til Verdens ende? Her til haffue wi dette visse suar: Vdi Euangelio er klarlige vdtryct at der skal bliffue en ret sand Chri-sten Kircke oc Menighed ved mact (dog hun skal vere liden) ind-til den yderste dag. Saa som den

HERRE Christus selff siger / Matthej vdi det fierde oc tiuende Cap: Det skal vere lige som det vaar vdi Noe tid. Item / For de Vdualdis skyld / skal denne tid forkortis. Item to skulle vere paa Marcken / den ene skal anammis den anden forladis / etc. Item / Jeg vil være hos eder alle dage indtil Verdens ende. Oc Daniel vdi sit tolffte Capittel / taler baade om den store Forfølgelse och Jammer / som skal ske vdi de sidste dage / oc om Trøst: Paa den tid / siger hand / skal den store Første Michael / som staar faar dit Folck / giøre sigrede / Thi der skal vere saadan en bedrøffuelsis tid / som aldrig haffuer verit fra den

tid/ at Folck vaare til/indtil den tid. Paa den tid skal dit Folck frelsis/ alle de som staa screffne i Bogen. Oc mange aff dem som ligge vnder Jorden oc soffue/skulle opuogne/ Somme til det euige Liff/ oc somme til euige skam oc skendsel. Dette Daniels Sprock skulde idelige met aluerlighed betractis/ thi hand taler i Sandhed om store ting/ om den gruelige Bedrøffuelse/ oc Mennifkens ødeleggelse/ huordan aldrig haffuer verit tilforn/ oc om den allersterckiste skyts HERRE/ Guds Søn/ Hand skal staa som en Høffuitzmand faar sit Folck/oc beskerme dennem.

Met disse oc andre saadanne

trøstelige / naadige Foriettelser / vdi huilcke den Guddommelige Maiestat forkynder / at der skal stedse oc altid bliffue en Christelig Kircke indtil Dõmedag / huilken som skal vere den lille Hob / der Christi rene Ord oc Lærdom skal predickis vdi / skulle wi trøste oss. Oc skulle wi daglige betracte oc ihukomme denne Trøst / der wi neffne i vor Troes Artickle: *Credo esse Ecclesiam Catholicam*, Jeg troer at der er en Christelig Kircke / som er endrectig vdi den gantske Lærdom / der indeholdis oc befattis vdi Propheternis oc Apostlernis Scrifft. Her skalt du see til / at du icke bedrager dig selff / du skalt icke tencke / at alle

Folck ere ens. Huo som er sterc-
kist/ hand stoppe den anden vdi
Secken etc. Men du skalt visse-
lige beslutte/ at der er it synder-
ligt Guds Folck oc Kircke paa
Jorden/som naadelige formedelst
Christum/ stedse oc altid forsam-
lis/ opholdis oc beuaris/ huilcken
er denne lille Hob / der den rene
Euangelij Lærdom predickis vdi/
oc icke traadselige styrcker oc for-
suarer Affguderj. Ocsaa skalt du
see dig vel om/ huor denne samme
rette Guds Kircke er/ oc skalt Gud
til ære/oc dig selff til Salighed /
holde dig rettelige til denne Kirc-
ke/der vdi lære/oc vere en nyttelig
Lem met Hiertet/ oc en god vil-
ie/ til at beuare der vdi endrectig-

hed / oc en god ſkickelig ſtat / icke
vdrætte oc affſted komme/ Oprør
Splidactighed / oc Venighed /
ſaa ſom en drucken Omſlat i it
Gilde.

Betenck ocſaa der hos / at
effterdi denne lille Hob bliffuer
ſtedſe ved mact/ da bliffuer du oc-
ſaa ſelff/ oc de ſom dig tilhøre oc
holde met dig/ der vdi frelſt oc be-
uaret/ lige ſom Gud vdi Egypten
beuarede oc ſparede de Hus/ ſom
Iſraeliterne vaare vdi / oc haffde
ſtenckt Lamme blod paa Dørſtol-
pene. Oc Guds Søn ſiger hos
Eſaiam / at hand vil ſelff vere
hos ſit Folck/ oc vil bære dennem/
lige ſom Hyrderne bære de ſpæde
Lam/ der icke end kunde gaa/ i de-

ris skød. Item hand siger ocsaa at hand vil bære oss i vor Alderdom/ huor met hand vil giffue tilkiende/ at Kircken skal bliffue meget skrøbelig oc ælendig vdi Alderdommen/men hand vil vdi denne skrøbelige Alder icke forlade oss. Menniskens hielp oc raad er alt for skrøbelig oc ringe/huor aff wi skulle lære oc stadelige beslutte/at Gud er den som beuarer det arme Menniskelige kiøn/ oc met sin mact opholder oc beuarer alt det som beuaris / saa som CHristus siger : JEG er Vinstocken/ i ere grenene/ etc. Foruden mig kunde i intet giøre.

Dette altsammen skulle wi offte oc idelige betracte / huad

Kircke er/ huor oc huorledis hun altid haffuer verit / oc huorledis hun formedelst Guds Søn/ haffuer stedse verit beuaret oc opholdet/ Oc skulle met Guds Ord styrcke oc opuecke oss til en aluerlig Bøn / oc bede/ at Gud vilde stedse oc altid samle sig en Christen Kircke oc Menighed vdi disse Land oc Riger / oc den naadelige regere/opholde/oc imod Dieffuelen/ Tyrcken/ Tyranner oc falske Lærere / beskytte oc beuare.

Til saadan Bøn hører oc dette/at wi selff leffue i Guds fryct/ aluerlige lære oc betracte den rene Christelige Lærdom / at wi ocsa a skicke oss venlige mod de arme Predicantere/som Ordet forkyn-

de/oc flitelige holde Vngdommen
til Lærdom oc Tuct. Nu haffuer
den verdige oc vellærde Christo-
phorus Lasius i denne efftersøl-
gendis Scrifft / trolige forklaret
vor Christelige Lærdoms hoffuit
Artickle/ om omuendelse til Gud/
om Synden / om Naade oc om
Trøst ved Troen til Jesum Chri-
stum/ om en ret Bøn oc Paakal-
delse/om ret Guds tieniste/ oc ny
Lydighed/Met saadanne Scriff-
ter skulle wi trøste oc husuale oss
oc dennem idelige betracte / som
S: Pouel siger: Lader den HEr-
ris Christi Ord bo riglige iblant
eder/ i all Visdom. Oc er det vis-
selige sant: Huor som Guds ord
boer vdi Hiertet/ det er/ huor det

vdi en sand Penitentze oc omuendelse anammis ved en ret Tro/ i det samme Hierte boer Gud selff/ met sin verelse oc krafft / saa som vor HERRE Christus selff siger: Huo mig elsker/hand holder mit Ord/ oc min Fader skal elske hannem/ oc wi skulle komme til hannem oc giøre vor bolig hos hannem. *Datum* 15. *Ianuarij, Anno* 1556.

Det gyldene Klenod / om det fortaffte Faar. Luce i det *XV. Cap.*

DER komme til vor HERRE Jesum allehonde Toldere oc Syndere / at de vilde høre hannem / Oc Phariseer oc Scrifftkloge knurrede / oc

sagde: Denne anammer Syndere / oc æder met dennem.

Da talede hand denne Lignelse til dem / oc sagde: Huilcket Menniske er iblant eder / som haffuer hundrede Faar / oc der som hand mister it aff dem / at hand icke lader de ni oc halffemtesinds tiue i Ørcken / oc gaar hen effter det som bleff borte / indtil hand det finder? Oc naar hand haffuer det fundet / da legger hand det paa sine Skuldrer met glæde / oc naar hand kommer hiem / kalder hand sine Venner oc Naboer oc siger til dem: Glæder eder met mig / thi ieg haffuer fundet mit Faar / som vaar fortapt. Jeg siger eder: Saa skal der oc være

glæde i Himelen/offuer en Syn- dere som giør Penitentze / mere end offuer ni oc halffemtesinds tiue Retfærdige / som icke haffue Penitentze behoff.

Eller huilcken Quinde er/ som haffuer thi Penninge/oc mi- ster en aff dem/ som icke optender it Liuss / oc feyer Husit/ oc søger met flid/ indtil hun finder han- nem? Oc naar hun haffuer fun- det hannem/kalder hun sine Ven- ner oc Naboerske/ oc siger: Glæ- der eder met mig / thi ieg haffuer fundet min Penning / som ieg tabte/ Lige saa siger ieg eder oc/ skal være glæde for Guds Engle/ offuer en Syndere / som giør Penitentze.

Summa paa denne Lignelse.

DEnne Text er en trøstelig Penitentze predicken / om saadanne Synderis rette art oc nature / offuer huilcke alle Engle i Himmelen glæde sig. Der hoss giffuis ocsaa tilkiende / huilcken en aluerlig handel det er / met it Menniske der rettelige vil omuende sig til Gud / at der hører mere til / end enten Papistiske / Glisnere oc Hychlere / eller Mundchristne oc Naadesyndere tencke.

Indgang til denne Forklaring.

VI haffue her en skøn deilig oc lystig Malning oc contrafej forhaanden / som er beredt oc indsæt / aff den rette Mestere / huor vdi besyn=

derlige tuende stycker affmalis oc frem-
sættis. Først huorledis det haffuer sig
met alle Menniske/ huad de ere/ som er
fortaffte Faar/fortafft Gods/fortaffte
Sønner/ oc haffue Naffn aff den for-
taffte Salighed/saa at der som de bliff-
ue saadanne som de ere / kunde de icke
bliffue Salige.

Der næst haffue wi ocsaa it deiligt
Trøstebillede i vor HERRE Christo/
thi her affmalis / huad for it Embede
hand haffuer anammet aff Gud/ om
hand er kommen at lade slæt forfaris oc
oc bortkaste det fortaffte/ oc at fordøm-
me Syndere/ eller oc at oplede det vild-
farendis/ oc beuise Syndere Naade.
Denne Malning oc Contrafej er vel
verd/ flittelige at beskue oc betracte / oc
det for tre Aarsagers skyld.

Først fordi / at mand finder intet
om saadan Penitentz oc bedring / som
gielder faar Gud/ i nogen Lærdom vdi
den gantske vide Verden/ icke heller vdi

Mosi Low / endog at hun er giffuen her offuen aff Himmelen. Fordisaa hun kreffuer icke vden tuende stycker / som er / Fuldkommen Lydighed / eller timelig oc euig Straff. Det er de tuende Torden stene / som hun slar til oss met / Det er den forskreckelige Basune liud / for huilcken Hiertet forfærdis oc forskrecker i Liffuit / Der imod hielper intet / En arm Syndere maa beklage oc bekiende sin Synd oc Offuertrædelse huor hand vil / om hand end skønt døde aff stor Banghed oc Hiertesorg / saa vdkreffuer dog Louen sin rettighed foruden all naade oc formildelse / hun skøtter om ingen omuendelse / Men hun trenger ocsaa vden all Naade met den euige Forbandelse / ind paa den Syndere / som angrer oc fortryder sin Synd / Men Euangelium forer Penitentze predicken met sig / strax i begyndelsen oc gaar Louen langt tilforn.

Der næst er her CHristi person /

huilcken ocsaa giør meget i denne sag/
fordi det er hand som siger Johannis
i det ottende Capittel: Der som ieg vid-
ner om mig selff/da er mit Vidnesbyrd
sant. Denne Predickere kand ingen giø-
re noget effter hand kiender sig selff al-
lerbest / der er ingen/ som saa kand tale
om hannem / affmale hans Hierte oc
alle hans Tancker/som hand selff/Der
faare skal mand holde meget aff denne
Text:

For det tredie skal Englenis glæde
oc saa egge oc locke oss til/ at wi flitteli-
ge giffue act paa oc beskue denne Con-
trafei/ om huilcken Engelsk glæde Chri-
stus siger/ at Englene/ som skue Guds
Ansict/ haffue ocsaa noget nedre paa
Jorden/ som de glæde dennem offuer/
som er Syndere der giøre penitentze.

Nu vide wi vel / at Englene icke
glæde sig som Mennisken/ offuer time-
ligt Gods/offuer Sølff oc Guld/Gyl-
dene oc daler/ det giffuer dem ringe eller

slet ingen lyst/Der faare maa deris glæ-
de vere anrørendis noget mere oc større
end alle Klenod paa Jorden ere. Disse
Aarsager skulle wi som Guds vdualde/
der ere kallede til det euige Liff/ lade oss
gaa til Hierte/opuecke oc øgre det søffn-
actige oc doffne Hierte i Liffuit/oc met
all aluerlighed / flid oc vindskibelighed/
høre det hellige Euangelij penitentze pre-
dicken/ som lydige Faar/ der gierne la-
de sig finde/ saa tilige som der ickon le-
dis effter dennem. Der faare ville wi nu
tage til Hoffuet sagen.

Hoss denne handel skal oc maa
mand først vide / huad Penitentze oc be-
dring er / oc huor vdi hun staar.

Pœnitentia quid?

Huad Penitentze er?

EN Christelig Bedring oc
Penitentze / er en Synderis al-
uerlige omuendelse/ huilcken der

ſkeer i Chriſti Naffn/ naar Menniſket føler Guds wlidelige Dom imod Synden: Dog for den Naadis ſkyld/ ſom oſſ i CHriſto tilbiudis/ icke fortuiler/ men vdi Ordet befatter Syndernis forladelſe/formedelſt Troen til Chriſtum/ aff den hellig Aands krafft: Met en tilbøiet oc hiertens vilie/ at tiene Gud/ i en ny Lydighed/ all ſin Liffs tid/ oc at foruente Troens ende/ ſom er den euige Salighed.

J denne beſcriffuelſe er talet om try ſtycke/ ſom høre til en Chriſtelig penitentze: Huo ſom vel kand acte oc beſinde de ſamme try ſtycker/ hand ſkal diſſ bedre forſtaa denne efterfølgendis forklaring.

Om det førſte ſtycke/ſom hører til en Chriſtelig Penitentze.

DEt første Stycke som bør at vere vdi en retskaffen Christelig Penitentze/ heder Anger oc Ruelse / oc er en bedrøffuet Samuittigheds sorgefulde oc bange klagemaal / huilcken der føler oc fornemmer sine Synders mangfol- dighed / forfærdis och forskrecker for Guds wlidelige Dom oc Vrede/ vilde gierne at saadanne Synder vaare icke giorde / oc dog vdi saadan forskreckelse icke fortuiler / oc vndergaar.

Wi kunde paa vort Danske maal

cke giøret bedre / wi kalde det Anger oc
Ruelse/ men Scrifften bruger langt it
andet ord/ som heder Contritio : Con-
terere det heder sønder knuse eller søn-
der støde/ lige som mand sønder slar el-
ler støder noget i en mortere. Der aff
kommer Contritio, som er rettelig eff-
ter Scrifftens art at sige paa Danske/
it bange oc sorgefult hiertestød/ saadan
angist oc banghed huor aff Hiertet vil
brøste sønder vdi Liffuit/ saadan Sam-
uittighedens forskreckelse/huor aff Sie-
len bliffuer saa redt oc fryctactig/ at
Mennisket veed aldrig huort hen det skal
vende sig. I saadan forstand oc me-
ning bruger Dauid det / i den atten oc
tiuende Psalme / huor hand saa siger :
Jeg er saare forstøt oc forknusit/ Jeg
hyler for mit Hiertis wrolighed. Saa-
dan en wrolig Samuittighed heder Cor
contritum, it sønderknusit/ sønderbrut
eller sønderslagit Hierte : Jeremias si-
ger i det tredie oc tiuende Capittel: Con

tritum est cor meum. Mit Hierte vil brytste i mit Liff. Item Dauid i den halfftrediesinds tiue oc første Psalme: Cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Gud du forsmaar icke it sorgefult oc angerfult Hierte. Fordi Guds fryct naar hun bliffuer leffuendis i Hiertet/oc Guds euige vrede lader sig føle i Samuittigheden / da er der icke skemt paa færde/ men er den rette nøgel til Helffuedis forborg/huo der kommer ind/ hannem sla Helffuedis ilds gnister vnder Øynene / hannem bliffuer saa bange/ som hand sade allerede i Helffuedis gløder: Dog er saadan forskreckelse støre i en end i en anden. Dauid fornam hende paa det alder haardeste / hand veed aff hendis dødelige krafft at sige vdi den atten oc tiuende Psalme/ at hun giør it beffrendis Hierte / som forsmelter i liffuit lige som vox/ Item dumme Øyen/ Synen forgaar aff stor angist/ fortørrede oc foruissnede Lender/

Liffuet mister all sin mact/ oc tager alt=
sammen bort/huad paa Mennisket er/
Forkuusede been/ Benene ere skrøbelige
oc ville icke lenger bære Mennisket. Det=
te altsammen kommer der aff at Guds
fryct iager oc driffuer en Syndere/ oc
Hiertet forskrecker i Liffuit/met Bang=
hed oc sorg/ for Helffuedis pine oc det e=
uige marter. Huo som der faare fortui=
ler oc falder vdi misshaab/ hand sider i
Dødsens skugge / oc haffuer ingen ro /
Dette maa vere sagt til at forklare det
ord Contritio.

I saadan Banghed oc Ruelse bør at vere try tingester.

Først/ at det icke er glisnerj/hychle=
rj eller soffuendis tancker / men idel al=
uere/at klagemaalet offuer Misgiernin=
gerne som wi bedreffuit haffue/ gaar
aff Hiertet/ at Mennisket bekiender sit
Jammer oc ælendighed / føler Guds
fryct vdi sig / driffuer Guds trusel vdi

Hiertet/ lige som skarpe pile/ oc giøret
at Synderen saa lidet kand taalle oc lide
den pine/ saa lidet som mand kand lide
it Suerd i sit Hierte/ foruden stor ve-
nelse oc skrig/ naar det saa kommer/ da
er det ret Anger oc ruelse/ oc vden falsk-
hed/ det haffuer ocsaa vduorttis mercke
oc tegn met sig/ om huilcke der talis i
Scrifften. Joel siger i sit andet Cap:
Vender eder om til mig aff gantske
Hierte/ met faste/ met graad oc met
klage.

Men mand finder mange Glisnere
Hychlere oc Mundchristne/ som lade
sig see met optenckte tancker/ oc vduor-
tis vedtagne facter/ oc mene/ naar de
ickon nogit drømme om Anger oc Ruel-
se/ icke forsuare oc fordagtinge deris
Synder for ret/ men bekiende dem for
vret/ oc det som er ilde giort/ da haffue
de Anger oc Ruelse nock. Men det er
der met icke vdræt. Det Lende slag der
Jeremias Prophete taler om/ vdi sit el-

leffte oc tiuende Capittel: maa ocsaa
vere der hoss/ der som det bliffuer borte/
da er der ingen aluere forhaanden. Om
dette Lende slag siger Propheten saale=
dis: Effter at ieg er bleffuen vittig/ slar
ieg mig paa Lenderne. Det siger hand
ved en Lignelse/som er tagen aff Quin=
der i fødsels nød. Item Jeremie i det
Trediuende Capittel: Huorledis gaar
det til (siger Gud) at ieg seer alle Mend
haffue deris hender paa deris Lender/
som Quinder i Børns nød? Saadan
en Lignelse om en sorgefuld oc bedrøff=
uet Barsel Quinde/ fører Propheten
til penitentze/ lige som en Prøffuesten/
huor ved mand skal kiende en sand An=
ger oc Ruelse/ oc siger: Lige som en
siuglig Quinde/ naar hendis fødsels tid
tilstunder/ Pinen forøgis/ Fosteret sid=
der paa Lenderne/ hun icke kand skiule
sin nød/ Men aff stor hiertens angist
oc ve/ slar sig paa Lenderne/ der som
hun mest finder sin pine/ lige som hun

vilde sige: Jeg maa bliffue met Barn oc alt/ pinen er mig for stor / Jeg kand det icke lenger taalle.

Lige saa / naar it Menniske retteʒlige oc aluerlige / angrer oc fortryder sine Misgierninger/ kommer beffrelse/ forfærdelse oc redzel / Den arme Synʒdere slar sig for sit Hierte oc Bryst/ Lige som en Quinde i fødzels nød paa sine Lender/ Samuittigheden skelffuer oc beffrer / de klagendis tancker komme op/ lige som skyer paa Himmelen / da maa ocsaa Tungen frem oc giffue tilʒkiende den hemelige Hiertens banghed/ venelse oc klage/ saa som mand kand see paa den forlaarne Søn/ i dette samme Lucæ femtende Capittel / hand siger: Fader ieg haffuer syndet imod Himmeʒlen oc faar dig/ ieg er her effter icke verd at kaldis din Søn. Hand ramde Lenʒderne/ det vaar it slag/ der sønderknuseʒde alle Benene / ia Hiertet i Liffuet. Fordi hand bekiender icke aleniste sin

Synd/ met stor sorg oc banghed/ men hand siger ocsaa Dommen aff offuer sig selff/ at hand formedelst sin haardnackede oc fortrædelige wlydighed/ haffuer forkast at kaldis hans Barn/ disliuer forkast at kaldis hans Barn/ disligest all Faderlig kierlighed oc troskaff/ oc er icke det Naffn verd/ meget mindre at hand skulde nyde nogen Faderlig Naade oc Godhed. Huo som saa seer til sine blodige Synder/ i saa maade føler sin wuerdighed/ hand slar sig paa Lenderne som Dauid giorde/ der hand sagde: Jeg haffuer syndet imod HERREN/ som der staar i Samuels anden Bogs tolffte Capittel.

DEt andet som bør at vere tilstede i en retskaffen Anger oc Ruelse/ er it aluerligt forsæt/ at affstaa aff alle Synder/ oc at legge sig effter det gode. Det er icke nock at Mennisket klager paa sig selff/ bekiender sine Misgierninger/ oc haffuer en stor mishagelighed der til/ men der maa ocsaa vere en ret sand had

oc fiendskaff imod Synden / at fly oc sky hende / lige som en Aarsage til den euige Død.

Det er den fruct / huor paa mand kand kiende en sand Anger oc Ruelse / den kand icke vere borte / saa fremt som Guds fryct haffuer ellers ræt fest rod i Mennisket. Huo som det veed / at Synden fører met sig en woffueruindelig skade / oc kaster Offuertræderen i en euig pine oc iammer / hand hader wræt lige som Døden / oc bliffuer Synden saa findsk oc gram / lige som Helffuede selff / som det Sprock lyder vdi Salomons Ordsprock i det ottende Capit: **Guds fryct hader det onde.**

Det tredie som bør at vere tilstede i ret sand Anger oc Ruelse / det siger Christus selff hoss Lucam i det fierde oc tiuende Capittel: **Christus skulde i sit Naffn lade predicke Penitentze oc Syndernis forladelse.** Saa heder

det tredie stycke som bør at vere i Anger oc Ruelse/ I CHRISTI NAFN, dette Naffn affuerier fortuilelse / oc giøret/ at om en Syndere end seer lidet ind vdi Helffuedis forborge / forfærdis oc forskreckis / for Syndsens storhed/ skelffuer oc beffrer for sin Samuittigheds banghed/ hand dog ligeuel icke slæt fortuiler/ falder i Mißhaab/eller tencker: Huad skøtter Gud om min Penitentze? hun er io icke fuldkommen / icke heller den Naade verd. Saadanne suare stød oc tancker / møder dette tredie stycke / som heder I CHRISTI NAFN, oc lærer/ at/ huo som haffuer Anger oc Ruelse offuer sine Synder/den haffuer Gud en behagelighed til / icke for hans verdigheds oc fortienistis skyld/ som vore Papister drømme met deris sufficiente contritione, men for det Naffn skyld paa huilcket Penitentze skal haffue sin fundament oc grunduol / lige som paa en sterck oc fast Klippe/ som vel kand

bære din angist/ iammer oc nød/ oc alle dine fremfarne Synder. Fordi dette Naffn viser strax til den person / som formedelst sin fyldist giørelse haffuer saa meget fortient oc forhuerffuit / at Gud lader sig vor Anger oc Ruelse gaa til Hierte/den samme icke foracter/men som en velbehagelig Gudstieniste annammer/oc lader den bedrøffuede Synderis forknusede Hierte oc sønderslagne Aand / for sin Søns skyld vere sig it tacknemmeligt Offer.

Det er skilsmissen imellem Louen oc Euangelium/ oc den rette Euangelij begyndelse / at Penitentze oc bedring / finder huercken rom eller sted i Louen/ men hun er vel hørt i Euangelio/ hun rører den Himmelske Faders Hierte / det haffuer store merckelige Aarsager/ Gud seer til det Naffn/ huilcket hand selff haffuer oss faaresæt/huilcket mand icke finder i Louen/det samme nyde wi/ det giøret / at Gud icke forsmaar vore

sorgefulde oc bedrøffuede klagemaal / iemmerlige suck oc raab/ offuer den euige Jammer oc plage/ Vaare icke det/ da maatte it Menniske/ saa tilige som det tenckte paa sine Synder/ fortuile: Fordi Synden er Dødsens braadt. Oc lige som it Suerd haffuer sit bid aff skarpheden / oc kand intet bide vden skarpheden/ lige saa er Døden foruden Synden slæt krafftløss. Men hand bekommer oc faar sin braadt aff Synden / Saa at huor som Synden lader føle sin fordømmelige krafft / der er Døden strax met sin braadt bag effter oss/ oc sætter til Hiertet/ at Mennisket for angist maa fortuile/ oc i saadan forskreckelse ned siuncke / om der icke komme redning oc hielp. Men lige som Suerdens aadt stiger aff/ oc icke giør nogen skade/ naar mand holder Skiolden imellem Suerdet oc sig/ saa kand Fortuilelse intet fatte/ naar Christi Naffn kommer der imellem / det holder oppe oc

affuerier / at Brodden icke gaar fordyfft ind i Hiertet.

Der faare kunde wi aldrig fuldtacke Gud for denne velgierning / som lader oss forkynde Penitentze i Christi Naffn / det er Anger oc Ruelse / for vore Synder / dog vden fortuilelse / at Gud vil icke forkaste / den bedrøffuede Samuittigheds klagelige raab oc venelse / men Naadelige høre / for den sag skyld / at hans enbaarne Søn / haffuer nock oc offuerflødelige i sit Hierte angret oc ruet dennem / oc met sit Liff giort fyldist der faare. Saa er Penitentze i Christi Naffn / Euangelij rette begyndere.

Det andet Stycke / som hører til Penitentze.

Her effter følger nu det andet Stycke / som hører til en Syndere / der vil giøre

en Christelig oc aluerlig Penitentze/som
er Troen til JEsum CHristum / oc at
anamme Trøst formedelst Syndernis
forladelse / huilcken hand troer oc for-
uenter.

Naar Scrifften taler om Troen/
da meen hun icke saadan Tro/ som ale-
ne flyder paa Tungen/icke heller nogen
vduortis Tro/ at mand tager troning
paa/huad den ene siger den andē/eller oc
at mand troer de besynderligste Artick-
le i vor Christelige Religions Lærdom/
huilcke formedelst den almindelige for-

stand/ocsaa kunde begribis aff Jøder oc Tyrcker. Det er icke mere end en viderlig Tro/ at mand veed huad Scrifften siger om Christo/ oc kand formedelst Tungens forarbeidelse sige det samme fra sig igien / opregne det ene effter det andet/lige som andre Historier/huilcken Tro mand paa Latine kalder Notitiam historicam, kundskaff paa Historier eller huad som skeedt er/ huorledis det er tilgaait: der om tale wi icke/ men wi tale om den saliggiørendis hiertens Tro/ som er om en liffactig Tillid/som staar i Hiertet/oc huiler sig paa den Naadestol Christo / huilcken de skøne Cherubim skiule met de Guddommelige beskermelsis vinger/ imod Døden/Dieffuelen/ Synden oc Helffuede/ huilcken Tro der fører met sig Trøst oc krafft/ alleuegne affuerier den regerendis synd/ først i Samuittigheden/ formedelst alle Misgierningers forladelse/ Der næst vdi Hiertet formedelst den oprindelige

Synds dødelse som er i Kiødet / For det tredie / i de vduortis Lemmers tuang / at de icke skulle lade dennem bruge / til Vretfærdigheds vaaben som tilforn. Om saadan en Tro tale wi her / hun er megit suar / for de tings skyld / som huer skal befatte / begribe oc holde.

Det første som Troen befatter.

DEt første som en liffactig Christelig Tro begriber / er at hun fatter Aarsagen huorfor Guds Søn bleff sent til Verden / foruden huilcket ingen kand kiende Christum. Fordi huo som icke veed huorfor Guds Søn maatte komme til Verden / for huad sager det skede / hand skal aldrig kunde acte Christi fyldistgiørelse / Troens retfærdighed oc Syndernis forladelse at vere saa storlige for nøden / som de ere vdi dennem selff. Men der ere tre Aarsager til / huilcke vel haffue en fast oc stadig Tro behoff.

DEn første Aarsage huor faare Gud maatte sende oss sin Søn / er den euige straff / som er lagdt paa den timelige offuertrædelse. Dette er den forbandelse der Moses taler om / vdi huilcken Gud lader sig mercke paa det aller grūmiste / saa at hand er saadan en streng / veldig Dommere / at hand tør paalegge en arm Jordklemp / som er aff naturen tilbøielig til ont / oc haffuer faaet saadan tilbøielighed / formedelst fremmede Synder / hues Leffnet er neppelige en spand bret / hues Misgierninger ocsaa haffue begyndelse oc ende / saadan en arm Jordklemp siger ieg / tør Gud paalegge en euig oc wendelig straff.

Det maa vere en streng oc grum heffngerighed / som aldrig kand bliffue mættet / End kand den vsle Verden foracte Guds vrede. Men betenck ickon / huad der sigis / vdi S: Hansis obenbaring i det fiortende Capittel: Deris pinis røg skal opfare fra euighed

til euighed. J denne Lignelse see wi en sørgelig Malning. Hand siger at de Fordømde quellis/ saa at de aff det store Marter oc wsigelige pine/ ryge lige som en Hest/ der met it suart læs gaar op at it høyt Bierg/ at hand suedis/ oc aff det suare arbeide giffuer damp oc røg fra sig: Lige saa snurcke oc skryde/hoste/ stønne oc snue de / vrie oc vene sig/ saa at der gaar røg oc damp fra dennem / Men det er end det forskreckeligste/ at saadan røg opstiger fra euighed til euig- hed/ At naar en euighed haffuer ende/ skulle de Fordømde tencke/ wi haffue nu sidet hundret tusinde Aar i denne Helff- uedis pine/ nu skal det vel lade aff/Gud lader sig nu vel nøye / Men der begyn- dis strax en anden ny Euighed/ oc alt saa frem at/ altid den ene Euighed eff- ter den anden/saa at der aldrig kommer Ende paa / huo det betencker/ den vil Hiertet i Liffuit forfærdis: Dog maa det icke aleniste betenckis / Men det maa

ocſaa troes. Fordi ſaadan euig Marter oc pine lader ſig icke ſee for Øyen/ Derfaare er det for Verden ickon en gantſke ſtor ſpot/ hun gaar ſecker oc tryg hen/ oc dantzer i fult ſpring paa idel Roſen/ acter Synden for en ſtor baade oc fordeel/ Guds vrede imod Synden for en ſkemt. Men wi ſkulle ſaa ſtadelige oc viſſelige indtrycke i vore Hierter ſaadan euig heffn formedelſt en ſtadig oc faſt Tro/ och ſaa lidet tuile der paa/ lige ſom den yderſte Domme dag vaare allerede fremgaaen/lige ſom mand ſaae Helffuedis Ild brende offuer alle de fordømde/met lius oc klar Lue foruden affladelſe.

Huo ſom met it trofaſt Hierte betracter oc betencker ſaadan euig Jam̃er/ vdi huilcken den gantſke Verden maa brende oc forderffuis/ oc icke tuiler der paa/hand forſtaar oc mercker den første Aarſage/ huor faare Gud haffuer ſent ſin Søn til Verden/ſom er/ at affuer-

ie vor euige Fordømelse som Christus siger/hos Johannem i det tredie Capit:

DEn Anden Aarsage / huor faare Guds Søn maatte sendis til Verden / er Guds strenge Nidkierhed oc Retfærdighed/ huilcken der tenckte intet at lade bliffue tilbage eller giffue til/aff den forneffnde euige Døds straff / oc vilde ingen Synd forlade / vden hun finge sin tilbørlighed/ som er/ fuldkommen Lydighed / met Louens fyldistgiørelse / oc nøyactig Betalning for den gantske Verdens Synder. Dette altsammen kommer der aff/at Guds Retfærdighed er en ting met den Guddommelige værelse / Guds naturlige art oc egenlighed giffuer oc formaar icke andet/ hun er Syndens dødfiende / kand ingen wret lide/ oc kand icke heller lade den allerminds te oc ringiste Synd oc offuertrædelse hengaa vheffnd oc wstraffit. Den vrede maatte huer mand bære/paa

huilcken Gud kunde mættis/ oc bruge sin retfærdige heffn. Derfaare/der hand vilde aff Faderlig Barmhiertighed beuise Naade/ vdualde hand sin Søn til en Meglere/ dog met saadanne forord/ at hand skulde tage vor fortiente straff oc pine paa sig/ hand lod sin retfærdige Vrede/ huilcken hand haffde suorit paa / oc Loffuens forbandelse/ vdgaa offuer hannem.

Dette altsammen haffde vel anderledis kundet skeedt/ haffde icke den nidkierhed imod Synden verit saa stor oc grum. Fordi der vaare vel andre oc lideligere veye forhaande / som er Euig Forbøn oc Knæfald. Haffde det icke veret saadan en Person nock / at hand haffde oss til gode / ydmyget sig / oc haffde faldet sin Fader til fode/ der met at stille hans Vrede? Men det vaar den nidkiere Retfærdighed alt for lidet oc ringe/ hun kunde icke lade det saa vere gaat/ Vilde Sønnen fordrage Sa-

gen/affuende den grumme Vrede/ føre Syndere til Naade/ oc forhuerffue be⸗standig Fred / da maatte hand lade sig giøre til Synd oc forbandelse for oss / tage Straff oc Pine paa sig / oc met sit Blod betale der for / giffue sig selff den bittere Død/ oc sit Liff til it Skyld⸗offer/ lige som it wskyldigt Lam der vi⸗ste aff ingen Synd.

See/saa megit haffuer vor Gien⸗løsning kaastet / Saa surt bleff det den HERRE Christo vor Saliggiørere/ Saadan en dyr betalning torde Gud kreffue/aff sin enbaarne Søn/oc Søn⸗nen selff begerede det icke anderleds / Hand lod det icke bliffue hos sin Naade oc euige Forbøn/men kom aff Himme⸗len/ bleff Menniske/ giorde i sin Men⸗niskelige nature/Gud sin Fader icke ale⸗niste it blodigt Knæfald / i Vrtegaar⸗den/ der hand aff banghed suette blods⸗draaber/men lod sig ocsaa ophenge paa et hellige Kaarss / lige som en anden

Missdedere/ oc vdgaff sit dyrebare w=
skyldige Blod/ som Vand/ til alle Men=
niskis Synders vdslættelse. Huad vaal=
te det? Det vaalte det/ at Sønnen klæd=
de sig io saa vel met den grumme nid=
kierheds kiortel imod Synden / oc tog
den heffngerige Retfærdigheds pantzer/
der Esaias i det halfftrediesinds tiue oc
niende Capittel om taler/ io saa stifft
paa sig som Faderen selff/ Ja alle per=
soner i den Guddommelige værelse haff
ue lige Rystning oc klædning/ Det er /
Gud Fader/ Søn oc hellig Aand/ haff=
ue alle fattet lige grum vrede/ imod alle
wlydige: Den samme Vrede vil Chri=
stus icke lade brende forgieffs/ men gaff
sig der vdi/ begerede selff at den gantske
Guddommelige Maiestat maaatte ske
en fuld betalning/ som skede formedelst
hans wskyldige pine oc Død/ Det haff=
uer behagit Sønnen selff vel/ for sin
Guddommelige Nidkierheds skyld/ paa
det at intet Creatur huercken i Himme=

len eller paa Jorden/ skulde tencke / at Guds Vrede skemtede met hannem.

Huo som i saa maade betencker denne Aarsage/ at Gud icke vilde lade nogen Synd / i huor liden eller ringe hun kunde vere/ bliffue vheffnt / paa sin allerkieriste Søn/ hand mercker vel huor storlige det vaar for nøden / at Gud sende sin Søn i Verden/ til en fuldkōmen forløssning oc betalning/ for alle Mēniske/ hand kand ocsaa met større aluere begere Syndernis forladelse.

DEn tredie Aarsage/ huorfaare Guds Søn maatte sendis til Verden/ er Syndens storhed oc Mangfoldighed / met den velfortiente Fordømmelse. Denne Aarsage følger aff de andre to/ der nu ere omtalede/ oc er vel verd at mercke Fordi at effterdi Gud truer met euig Fordømmelse/ oc fant der faare ingen/ som kunde stille sig tilfreds / vden sin egen Søn/ oc vilde met ingen ting lade

ig fornøie/ vden met Christi wskyldige Død/ saa følger der aff / at vore Synder oc Misgierninger ere saa wmaadelige store / vor skyld saa wmaadelig oc wtallig/ oc vor offuertrædelse saa høy/ at de icke lade dennem vdsige met ord/ eller met tancker begrunde/ Mēniskens/ fornufft som formedelst onde begeringer lader sig forblinde / kand icke acte eller regne Wdyd oc last for Synd at vere/ eller kiende ræt for wræt/ men tillegger huer Wlydighed oc Offuertrædelse sin tilbørlige Straff. Men de thi Guds Budords offuertrædelse / er saadan en forfærdelig oc gruelig ting faar Gud/ ved huilcken Mennisket forkaster Liff oc Siæl euindelige / det kand hun icke begribe/ Ja hun lader sig tycke / GUD handler alt formegit hart met Fattige folck/ i det at hand truer at ville straffe den forgengelige offuertrædelse til euig tid.

Men wi skulle icke aleniste ansee

den blotte Wlydighed/ oc timelige Forfeelse/ huorledls hun haffuer begyndet/se oc ende/ Men betencke den euige/ wdødelige/ ret færdige oc allerhelligste Maiestat/ at Menniſket met ſin wlydighed haffuer forgrebit ſig imod det allerhøieſte Gode/ ſom kand vere enten i Himmelen eller paa Jorden / ſaa at Gud haffuer ret til at hiemſøge Synden met euig Fordømmelſe/effterdi at hun ſkeer imod ſaadan en Maieſtat/ aff huilcken Menniſket haffuer faaet Legeme oc Siæl. Det meen Gud Jeremie i det ſyttende Cap: der hand ſiger: **J haffue optendt min vredis Jld / ſom ſkal brende euindelige.** Det ere klare oc forſtandige ord/ Guds vrede brender ſom en Jld/dog icke vden Aarſage/ Wi ere de/ ſom Jlden optende/ wi fortørne Gud met mangfoldige Synder oc beuegede hannem der til/at hand met rette ſkulde lade ſin brendendis nidkier-

ed brende offuer oss euindelige/det fortiente wi alle.

Men efftherdi at Luen aff denne Ild / er end nu skiult/ ligger som gloende Gløer/ nedfest vdi Asken/ oc haffuer ingen anseelse / at der aff skulde bliffue en euig Ild/ vil det vere alle Syndere fornøden som ville giøre Penitentze/ at de tro saadant/ som er/at vore Synder ere offuermaade store oc wtallige / oc skyldige til euig Fordømmelse. Moses i den halffemtesinds tiuende Psalme taler om den legemlige Død/ at alle Menniske maa dø / det giør vore Synder oc Guds vrede/ der icke lenger kand see til saadant syndeligt Leffnit/oc siger: **Huo troer det at du est saa saare vred? Oc huo fryćter for saadan din Grumhed? Lær oss at betencke at wi skulle dø / at wi mue bliffue forstandige.** Klager nu Moses offuer den gantske Verdens Vantro/huil-

cken der icke holder denne timelige Død for it vist oc begribeligt tegn paa Guds fortiente Vrede/ oc vdkreffuer der for Troen aff alle Menniske: Huor megit mere ere wi plictige til at tro / at vore Misgierninger optende en euig Ild / huilcken icke anderledis lader sig vdslyc-ke/ end met de hede taare der CHristus vdgaff/ oc met det dyrebare Blod/ som vdflod aff hans fem Saar paa Kaarssens Galie.

DIsse ere de besynderligste Aarsager/ huor faare Gud vdsende sin Søn/ foruden huilcke Mēnisket icke kand kiende den Naade/som oss tilbiudis i Christo/ at vere fornøden behoff til Salighed. Fordi at der som wi icke haffde oss at befrycte/ for det euige Helsfuede/ oc Gud lode sig nøye/ met vor egen betalning oc gode gierninger/ huor til haffde wi vor HERRE Christum oc all hans Fyldistgiørelse behoff? Men eff-

[F]ordi at vore Synder forarbeide oc for[t]iene en euig Straff/ oc ingen kand aff[ven]de Guds Vrede/ vden Christus ale[ne]/ formedelst sit blodige Offer som hand giorde for oss/ da er det obenbare/ at saadan Fyldist giørelse vaar høyelige fornøden / oc at Gud for store drabelige Sagers skyld/ haffuer sendt sin enbaarne Søn til Verden. Saadan en betenckelse om Guds naadige Vilie / mod oss/ oc huad hannem der til beuegede / maa gaa for oc berede veien for det andet stycke som Troen begriber.

Det andet som Troen befatter.

Disse Aarsager som nu omtalde ere/ huor faare Gud vdsende sin Søn / ere en stor beredelse for det andet Stycke som Troen befatter/ Naar mand dennem met en sand Tro begriber. Fordi vdi dennem høre wi oc lære: Huor til Christus er kommen:

Huad for en Naade hand met sit Offer haffuer kiøbt oss: Huorledis oc huor ved Guds vrede er stillet. Item/ Huad der skal driffue oss til at anamme saadan Naade/ som er/ de forneffnde Aarsager/ huorfor Gud vdsende sin Søn. Huo som nu saadant veed oc troer det foruist/ hannem fattis alligeuel end nu it Stycke.

Det første der Troen begriber det haffuer hand/ som er forligelsen/ oc aarsagerne der til/ Dette altsammen er vel store oc ypperlige ting / men dog kand der aff end nu ingen krafftig oc bestandig trøst komme / der for maa det Andet stycke som Troen befatter oc saa strax følge effter/ som er Applicatio, det er at wi giøre oss delactige vdi den Naade/ oc legge oss den til gode/ saa at den som samme Naade oc Syndernis forladelse behoff haffuer / hand formedelst en viss wtuilactig hiertens Tro oc Tillid fører til sig/ drager oc vdtyder

t[illegible] sin Samuittighed/ vdi sin egen Per-
s[illegible] begriber / oc for sig beholder / den
n[illegible]derige Trøst om sine Synders for-
la[illegible]se/ som formedelst CHRistum er
for[illegible]erffuit.

Dette Stycke ligger størst oc høiest
mact paa / at en angersom Syndere
som er bestedt met Anger oc Banghed /
oc er nu formedelst dette som nu omtald
er/ hendreffuen ocført til Haab oc for-
trøstning paa Guds Naade / at hand
ocsaa veed at skicke sig i denne Sag /
saa at hand kand bliffue delactig oc lod-
tagen i Jesu Christi fortieniste / den
samme for sin person / til sin store nød-
tørfft oc gaffn nyde oc bruge. Det skeer
saaledis : Naar du arme Syndere kant
beslutte i den almindelige Foriettelse /
dig selff met dine Synder som klage
paa dig / oc din egen Handscrifft som
er fuld aff Blodskyld / oc giøre dig en
Eiendom/ aff alt det Christus haffuer
lidt oc giort for oss / som er hans fuld-

komne Lydighed / oc Louens fuldkom=
melse/ som hand haffuer vdret for os/
oc den dyre betalning/ som hand forme=
delst sin Pine/for vore Synder haffuer
vdlagt oc forstract / at du vden all tuil=
actighed vdi dit Hierte kant saa beslutte:
Jeg veed at alt det der CHristus / for=
medelst sin Pine oc Død haffuer for=
tient/ det er mit altsammen/ Jeg haff=
uer det at trøste mig ved / saa vel som
Petrus oc Paulus.

Til saadan Applicatz eller tilføiel=
se tiener saare vel/at mand flittelige an=
seer oc beskuer denne herlige oc lifflige
Malning oc deilige lignelse/der wi haff=
ue i dette Euangelo / hende ret oc vel
forstaa/oc vende til vort nytte oc gaffn.

CHristus ligner sig ved en
tro Hyrde / som løber i Skoffuen oc
Ørcken effter it fortafft Faar / leder der
effter met stor møde oc arbeide/ oc tager
sig ingen Ro eller Huile til / før end

hand finder det igien. Naar hand da haffuer fundet det / tager hand det op / tager det paa sine Skuldrer / oc bær det hiem met glæde. Der maat du først acte oc regne dig for it fortafft Faar / som haffuer forløbet sig fra sin rette Siælle hyrde vor HERRE Christo / vdi den store vildene Skou som er denne arrige oc onde Verden / der som mand gior Legemit til gode oc fylder Bugen / men Siælen maa hungre.

Der betenck nu din egen fare / huorledis du est bleffuen til skamme / om du formedelst Secter oc Suermere / haffuer ladet dig forvilde / fra den rette gresgang / eller formedelst vforuarendis Last oc Syndfald / haffuer brudet it Been sønder / eller ocsaa i anden maade formedelst daglige fald / est suag oc skrøbelig / kaald vdi Troen oc Kierlighed / vnderlig / vtaalmodig etc. Eller du est slæt aldelis fortafft oc bleffuen borte / aff det du saa lenge haffuer verit dreff-

uen vdi it languarigt vgudeligt leffnit
oc væsen/ som er Verdzlig vellyst/ Gie-
righed/ Aager/ Wkyskhed/ Nid/ Had
oc Affuind/ Hoffmod oc Pract/ Fraad-
serj oc Druckenskaff. Du der faare be-
frycter dig/ at du skulde bliffue fangen
oc opæden aff Vlffuen/ oc hans Helff-
uedis bester/ Dette altsammen vil flit-
telige met alffuere betenckis/ at du kant
søge raad oc hielp at foruinde din skade.

Naar du nu fornemmer/ oc din Samuittighed siger dig/ at du ocsaa est it aff de fortaffte Faar/ oc hører hen i de Fortafftis tal/ da maat du vel fortuile paa all din egen Krafft oc mact/ men paa Guds Naade skalt du icke fortuile/ men see til Christum met dit Hiertis øyen/ som hand sig selff haffuer affmalet/ at hand løber effter alle dennem som kaldis hans Faar/ det vere sig foruilte/ saargiorde/ eller i andre maade siuge Faar/ dem vil hand gierne hielpe/ Ja for deris skyld er hand kommen

sadan en lang vej / fra Himmelen hid til Verden / at hand vdi sin egen Person / vilde oplede dennem / selff bestille oc fuldkomme sit Hyrde embede/som en Skabere/ der lader sig vor Jammer oc ælendighed gaa til hierte/ kiender off for sine Creatur / oc icke gierne vilde lade sin Skabning euindelige forderffuis. Derfor er hand kommen i denne Orcken/som er denne slemme oc onde Verden/ at søge vort beste met all troskaff oc flittighed / som hand haffuer / hoss Propheten Ezechiel i det fiorten oc tiuende Capittel/ forbundet sig met oss/ oc tilsagt at hand vil oplede det fortaffte/ fly det foruilte til stede igien/ forbinde det saargiorde / vaacte oc røcte det skrøbelige. Det giorde hand en tid lang / formedelst sine Tienere/de hellige Propheter/men der tiden vaar fuldkommen kom hand selff oc besøgte de arme Faar/ kaldede at dennem met sin egen røst / predickede Euangelium om Syndernis

forladelse / at Gud tencker paa inger
Vrede/ men vil aff idel Naade/gierne
forlade oc giffue til altsammen / hvad
wi haffue giort hãnem imod/saa fremt
som wi ickon ville tro det/Ja hand haff
uer icke end ladet det bestaa sig ved saa-
dan Predicken/ men haffuer taget vore
Synder oc Misgierninger paa sig /
baaret de arme wrene oc siuge Faar /
met all deris skrøbelighed/ paa sine skul-
drer/hen til det hellige Kaarssens galie/
toet oc renset dennem met sit wskyldige
Blod/ reddit deris Liff met sin bittere
Død oc pine : Formedelst sin ærefulde
Opstandelse / nederlagt oc ihieltraadt
Vlffuen / met all sin mact som opla-
der oc vduier sine keffter imod alle Sie-
le/Met sin hyrdestaff sønderbrøt Helff-
uede / ødelagt Vlffuens bistandere oc
methielpere / Bucke oc Vedre/ affbrut
deris store horn/met huilcke de saa gier-
ne støde omkring sig / oc bort taget alt
det som skadeligt kunde være.

Alle disse velgierninger maat du fatte tilhaabe / giøre lige som du vaare alene vdi Orcken/trøste dig aff dennem/ met saadanne tancker. At ieg er i tallet met de fortaffte Faar/ det skal icke forskrecke mig/ men nøde oc driffue mig til Christum min kiere oc hiertens trofaste Hyrde/ huilcken er saa bange for mig/ at hand icke kand giffue sig til freds/ før end ieg bliffuer omuent / sørger oc bær fare for at Vlffuen skulde wforuarendis forraske mig / derfor kommer hand tilforne/ som den der haffuer vent alt sit Hierte til mig/raaber oc skriger huer dag / at ieg kand sky oc vndgaa Vlffuen.

Effterdi da at min HERRE Christus saa venlige oc kierlige locker mig til sig/ hui skulde ieg icke ville komme oc høre hans Røst? Hui skulde ieg reds eller frycte for hannem? hans gierninger der hand haffuer giort for mig / de vise mig saadant it Hierte/ huilcket

der slæt brender aff stor offueruettis kier-
lighed/ oc icke veed for den store kierlig
heds skyld huort det skal vende sig/ lø-
ber Vlffuen i munden / lader hannem
riffue oc slide sig/ oc tage sig aff da ge/
paa det hand kunde frelse mit Liff/ til
euig tid. Skal ieg vere blind met seen-
dis øyen/ oc icke mercke saadan wbegri-
belig Kierlighed/ icke kiende saadan at-
traa oc lengelse effter mig? Det vil ieg
icke giøre/ det torde bekomme mig ilde.
Her er ieg/ her bliffuer ieg/ huor kunde
ieg vere beder/ end hoss denne Hyrde/
som haffuer løbet effter mig ind til Dø-
den? oc haffuer mist sit Liff/ paa det
ieg skulde icke fortabis oc bliffue borte
til euig tid.

Det er den rette Applications oc
tilføielsis art oc nature / huo denne vel
kand/ hand er en Mestere. Det kalde wi
en saliggiørendis Tro/ naar den hellig-
Aand saa beseyler Hiertet met Naade
oc Syndernis forladelse / som er for-

uerffuit formedelst Christum/ oc tryc
r den saa ind/ at Hiertet kand forlade
der paa/ foracte Døden/Dieffuelen
S nden oc Helffuede/ oc endelige be-
slu e imod alle vduortis Sind / imod
all Følelse / Syn oc Hørelse/ at Gud
er naadig for sin Søns skyld/Synden
er forladen oc tilgiffuen / oc skal aldrig
mere kõmis ihu/ Christus er mectigere
end Synden/ som klager i Samuittig-
heden/ Hyrden skal met sin Staff/ lede
oc føre oss i det euige Liff / vaare det
Dieffuelen end en gang saa leet.

DET er icke en Tro som hopper oc
hueger paa Tungen / der Munden
føler oc lader Hiertet vere ledigt / som
bruser oc stormer met Ordene/ foruden
all Samuittigheds trøst / foruden all
Forsyn oc Tillid til Gud / men det er
en liffactig virckendis ting/ som giffuer
de arme Sialle krafft oc mact / affuer-
ier wro/stiller Samuittigheden til freds

vdelycker de mistrøstige Tancker/ for-
ringer sorg/ angist oc banghed/ virck[er]
oc forarbeider fred oc glæde i Men[ni]-
sket/ oc endelige sætter glæde oc Sa[li]g-
hed faar øyen. Huo som icke kand kom-
me det saa langt hen/ hand berømme
sig intet aff den rette Tro.

Det er vel sant/ saa lenge som Syn-
den soffuer / Samuittigheden bliffuer
wfristet oc vden Anfecting / Gud hol-
der stille met sin Dom/ skiuler Vreden/
lader Synderen grønis oc blomstris /
lige som hand haffde alt vel vdret al-
ting/ da kand hand met sin Tunge tro
giøre det beste en tid lang / styrcke sin
kiødelige tryghed / komme Offuertræ-
deren i en ond vane/ at hand siger : Ja
det haffuer ingen nød/ Gud er naadig /
hand haffuer lenge siden forglemt det.
Det lader sig vel smuct sige met Tun-
gen/ oc formedelst store ord oc praalen-
dis tale/ høyt opløffte. Men saa tilige
som Synden vaagner/ giør Mennisket

roligt/ lader føle Dødsens brodt/ hier-
te begynder at disputere om Guds vil-
ie/ finder Guds grumme Vrede / oc
skal alligeuel trøste sig met hans Naade
det under i Døden/ oc skal begribe Haab
til liffuet / Christus sueber paa Tun-
gen/ men i Hiertet er hand icke end nu
kommen/ Siælen begerer den rette kier-
ne/ oc finder icke andet end tomme skal-
ler/ Da lader skilssmissen sig bemercke
oc see imellem en Tungetro om Christo/
oc en Hiertetro til Christum. Thi saa
tilige som den euige Død giffuer saadan
en Mundchristen ickon it blick/ forskre-
ckis hans Hierte vdi hans Liff/ der er
huercken Haab eller Trøst / men idel
Forfærdelse oc Fortuilelse/ idel frygt oc
Banghed/ klar Vrede oc Vgunst. Thi
Gud vil icke lade saadant Glisneri ve-
re wstraffet.

Der faare / huo som vil være en
ret Christen / hand lade sig ingelunde
nøye met denne Historiske Tro eller

Mundtro/ at hand er kommen til den Christelige Retfærdigheds kundskaff/ oc veed at mand den skal hente oc søge i Christo/ lige som det vaare der met ὁd- ret: Men venne sig der til / formedelst den helligAands hielp / at hand met Hiertet henger fast ved Ordet/ oc icke alene met Munden/ Paa det at saa tili- ge som hannem møder nogen Wlycke/ hand da strax kand haffue tilfluct til Christum/ paakalde hannem i sin nød/ oc met all aluerlighed forlade sig paa hannem/ saa skal hand vel kõme frem.

Det Tredie som Troen begriber.

DEr haffue mange hellige Men- niske saare bemødet sig vdi den- ne Applicatz som nu er omtalet/ huorledis wi skulle giøre oss delactige i Guds Naade/oc legge oss den til gode/ haffue screffuit oc lært megit der om /

selff leffue der effter/ saa som Bern-
hardus oc andre flere. Men til det Tre-
die stycke som Troen befatter/ huilcket
heder/ Blot Naade/ ere de langsom oc
seent komne / de haffue altid tenckt at
vor egen Fortieniste maatte ocsaa vere
der hoss/ oc io i det mindste hielpe no-
get der til. Her aff er Munckerj op-
kõmet/ och saa mange optenckte Guds
tienister i Stifft oc Kloster bleffne op-
rette. Det er den gamle Hugorms be-
stilling/naar hand nødis til at lade Chri
stum bliffue Verdsens Saliggiørere /
icke kand forkaste oc ødelegge hans fyl-
distgiørelse oc betalning / da begynder
hand at formenge oc beblande den søde
Dey/ som er Blot Naade / met gode
gierningers Surdej/paa det hand kand
formedelst vor egen Fortienistis wnytti-
ge tilsættelse/ til intet giøre/ alt det som
før er omtalet. Derfor sætter Scrifften
ocsaa dette Stycke/ som er Blot Naa-
de/ i det lille ord Gratis, Wfortient /

Slæt forgeffs / For intet / oc aff idel Naade/foruden alle vore egne Gierninger oc egen Retfærdighed. Thi naar Christi fortienistis tilregnelse oc tilfgielse er end skønt ret/ Mennisket kand indlycke sig i Foriettelsen / troer at hand haffuer ocsaa laad oc deel der vdi/ saa vel som andre / men hand beblander Naaden met Gierninger/ som en nyttig ting til Salighed/ smider dennem / vden paa / lige som Beg paa Guld / saa er det fremfarne slæt forgeffs / oc Troen er falsk.

Der til er det vel en stor konst / at wi befatte CHRistum som vort eget Gods/kunde giøre oss hans velgierninger nyttige/der ved oprætte den forknusede Samuittighed / Men der met er Sagen icke end nu slæt fuldkommen: Men det giør hende slæt til ende / at du sætter din Tillid paa idel Naade/anammer Syndernis forladelse som en skenck at Gud lader dig nyde sin Søns Pine/

Wskyldighed oc Retfærdighed gaat at/ d[illegible]er bleffuen from oc retfærdig for dig/ oc haffuer met sit Blod affslæt dine Synder/det gielder faar Gud/oc ellers slæt intet.

Til denne befattelse/ at mand dette Stycke kand begribe/hører it rent Hierte oc en subtilig Haand/den der intet tager til sig/vden Christum/ met sin blodige Sued/ hellige fem Saar / oc dødelige Pine som hand leed for vor skyld/ at Gud vilde der lade sig nøye met/ oc for den skyld vil forlade oss vore Synder.

Der som Augustinus oc Bernhardus haffde været ret berystede/met dette Stycke som Troen begriber / oc grundelige forstaaet dette ord Gratis, huilcke kaastelige Bøger skulde de haffue screffuit. Men den gode Paulus / hand bruger icke alene denne particula/ Gratis, Men sætter ocsaa Aarsagerne der til / huor faare det kand icke anderleds skee.

DEn første Aarsage at vor fortieniste vdelyckis / staar til de Romere i det fierde Capit: Derfor kommer Retfærdighed aff Troen / paa det hun skal være aff Naade oc Forjettelsen bliffue fast hoss all Sæd. Det er/ den Christelige Retfærdighed er fuldkommen/ hende feil intet paa nogen ting/ paa ingen Louens gierning/ paa ingen Fortieniste eller Betalning/ Pine eller Plage for Synden / hun haffuer intet mere behoff end at komme/ at wi føre oss hende til / oc legge oss den til gode/ det skeer formedelst Troen/ huor met mand befatter hende/ oc lycker hende vdi Hiertet.

For saadan oc ingen anden Aarsage vdkreffuer Gud Troen/ lige som en aandelig haand/ met huilcken mand anammer oc drager til sig/ den Retfærdighed som Christus haffuer oss forhuerffuit/ huilcken som staar vdi Syndernis for-

ladelse / lige som en Naadeskenck / der tilbiudis aff idel Barmhiertighed. Saadan Retfærdighed (siger Paulus) kommer formedelst Troen. Hui kommer hun aleniste ved Troen? Derfor / at hun er aff Naade / lige som hand vilde sige: Saa tilige som der kommer noget mere til / end Troens haand / huor met mand fatter oc anammer Retfærdighed / oc giør hende til sin egen / saa er det it Lapperi / at mand lapper fortienendis gierninger der til / oc bliffuer saa icke lenger blot Naade / men fortieniste. Men det kand Foriettelsen icke lide / hun maa holde fast oc Mennisket maa vere vist der paa / der til tiener den blote Naade / foruden all egen Fortieniste oc Verdighed. Thi der som Foriettelsen om det euige Liff / icke vaare sæt paa blot Naade / som skal vederfaris oss for Christi oc hans Fortienistis skyld / da kunde intet Menniske / vdi sin Synds fristelse / trøste sig der met / eller stille sin Sam-

uittighed til freds / men hand maatte stedse tuile oc tencke: Dine gode gierninger ere alt for faa/ ocsaa alt formegit wuerdige.

At affuerie saadan tuilactighed / haffuer Gud sæt Foriettelsen paa blot Naade/ paa det at Hiertet skal bliffue quit for den store byrde / som er egen fortieniste/ Vere trøstigt oc frimodigt / forlade sig paa Syndernis forladelse/ som skeer aff blot Naade/ oc er forhuerff uit/ oc fortient ved Christum. Saaledis bliffuer Menniskeṭ trygt formedelst Naaden/ tencker ved sig selff: Nu veed ieg/ det kand icke feile mig / Huad ieg icke er/ oc skulde alligeuel være/ det er Christus bleffuet for mig/ From/ Retfærdig/ Gud lydig i alle Louens gierninger/ er ocsaa giffuet for mig i Døden/ Jeg veed visselige/ huad ieg haffuer behoff til Salighed/ oc icke haffuer eller finder vdi mig selff/ det finder ieg vdi hannem saa fuldkommelige och saa

riglige / som ieg nogen tid haffuer behoff / der paa vil ieg forlade mig / ingen Synd skal forskrecke mig / thi ieg veed aff ingen Offuertrædelse at sige / der ey er betalet oc giort fyldiste for. En arm Syndere er ieg / oc haffuer fortient den euige Forbandelse / det er vist / men Christus er bleffuen til Synd oc Forbandelse for mig / som S: Pouel siger til de Corinter i det andet Breffs femte Capittel / Oc til de Gallater i det femte Capittel / oc det er skeedt aff Faderens befalning / fra huilcken hand er vdsent. Ieg kand aldrig sidde saa dybt i Guds Vrede / at Christus haffuer io kommet sig saa dybt der vdi / oc selff vøffuit sig i Forbandelsen / mig oc alle tro Christne til alle Synders forladelse / oc til den euige Velsignelsis forhuerffuelse.

Huad vil ieg mere? Naar Gud i Himmelen lader sig nøye / Huo vil vdkreffue meer? Traads Dieffuelen oc alle Helffuedis porte / Huo vil skylde oc

Vdualde? Gud er her som giør ret≈
færdig/ Huo vil tuile paa saadan Ret≈
færdighed / som Christus haffuer for≈
tient oss? Huilcken der er en sand Gud
oc Meglere oc Saliggiørere / forkyndet
formedelst wtallige Mirackel/ bestaaet
oc vidnet aff Apostlerne/ oc bekient aff
saa mange Martyrer / huilcken ocsaa
end nu i dag saa krafftelige beuiser sig
i alle Gudfryctige.

See saaledis kand en forskreckit
Samuittighed forlade sig/ paa den
Naadige oc wfortiente Syndernis for≈
ladelse. Dette er den forsøcte oc grund≈
faste Steen/ der Esaias omtaler / i det
otte oc tiuende Capittel: der icke viger/
saa som den der er grundfest paa Blot
Naade / foruden alle Gierninger och
Verdskyld/ det giør it Menniske trygt
oc stadigt i Troen. Her aff kommer
vor Troes oc Tillids vißhed / der aff
bliffuer Hiertet trøstigt oc frimodigt /
at vor Retfærdighed staar icke paa Men≈

nisken / men paa Christum Guds søn/ oc er affskild fra all vor egen Fortieniste Det er dē førsteAarsage til blot Naade.

DEn anden Aarsage/ huorfor at fortienisten vdelyckis / neffnis til de Epheser i det andet Capit: Aff Naade ere i bleffne salige / formedelsi Troen/oc det icke aff eder selff/det er Guds gaffue/ icke aff gierninger/ paa det ingen skal rose sig. Den Salighed som oss aff Naade vederfaris/ kaldis her en Gaffue/ det er/ en Naadeskenck/ som er Syndens forladelse / der skenckis oc giffuis/huilcken icke haffuer nogen Gierning/ aff huilcken hun kand foraarsagis eller fortienis/ men er oc bliffuer en blot Skenck/ som er kiøfft ved Christum. Huorfaare da/ saa slæt vden gode gierninger? Suarret følger effter: Paa det ingen skal berømme oc rose sig.

Gud vil haffue den Roff oc Ære/ at hand er naadig/ fører oc leder den tørstige Siæl til Naadens brønd/ der som hun for intet oc vden Penninge kand dricke det euige Liffs Vand/ at mand maa sige: Saa stor est Guds Barmhiertighed/ at hand forlader/ dem som ere aldelis wuerdige oc det icke haffue fortient/ alle deris Synder aff idel blot Faderlig godhed: Til at beuise oc stadfeste det/ haffuer hand giffuet sin eniste Søn/ at stille sin Vrede paa hannem. Hand haffuer slagit Hyrden/ paa det de arme Faar maatte nyde hans fyldistgiørelse til euig tig. Saaledis bekommer Gud alene prisen/ som wi maa bekiende/ at hand alene er retfærdig/ men wi ere arme Syndere/ aff naturen vredens Børn/ forfaldne/ wduelige til det gode/ oc wlydige: Item at Gud icke lader sig betale met vore gierninger/ eller Himmelen affpucke met vor egen Retfærdighed/ det er ret oc vel giort/

det vaare den nidkære oc Retfærdige Gud icke anderledis tilbørligt eller søm= meligt.

Saadan Ydmyghed / naar hun gaar aff Hiertet / er it vist tegn til it forslaget Hierte / huilcket ret kiender sin metfødde Wuerdighed / priser Guds tilbørlige Dom imod Synden / trøster sig dog met Naaden / haffuer ocsaa lyst oc behagelighed til Retfærdiggiørelsens rette viis oc maade / oc egen fortienistis vdelyckelse. Her met bliffuer Guds Ære høyt ophøyet / thi der aff prise alle Vdualde hannem / at om hand end er en streng Dõmere / saa haffuer hand dog ramdt saadant it naadigt middel i Sagen / at mand nødis til at bekiende / hans Barmhiertighed at vere større end Vreden.

Det er saadan en høy Maiestat / en offuermaade drabelig loff / pris oc ære / Alene at vere retfærdig / skylde alle Mennniske for Wretfærdighed / ingen

Wræt lide/ocsaa fordømme gode Gier-
ninger som en wduelig ting/ at kunde
heffne sig til Euig tid/ offuer alle Syn-
dere/ haffue god maade oc ræt der til/
oc haffuer dog saadant it rent metlidigt
Hierte hoss sig/ der icke begerer at giø-
re nogen Syndere skade / haffuer icke
lyst til nogen Synderis Død/ men er
tilbøielig aff Naturen / at beuise sin ar-
me Skabning Naade oc Barmhiertig-
hed/ vil gierne forglemme sin Vrede.

Det er saadan en mectig HERre
oc Skabere / i alle maade en stor roß
oc pris/ der offuergaar alting der mand
kand rose sig aff. Thi denne roß giff-
uer den allerhøyeste / huad hannem til
hører/ som er/ at Guds nidkiere Ret-
færdighed skempter icke / efsterdi hun
haffuer ocsaa tordt legge en wskyldig
Person fremmede Synder til. Item /
at Gud Faders hierte er omgiffuet met
euig oc brendendis Kierlighed/ der aldrig
haffuer tenckt paa/ eller hafft i sinde/

at ville straffe Synden paa de Sandskyldige/ saa fremt mand ickon vil tro det/ men aff Euighed haffuer besluttet/ at ville for vore Misgierningers skyld legge sin Søn gruelig oc wfortient straff paa/ til en naadig Forligelse met den skyldige part / paa det hand kunde giffue alle Menniske Aarsage til Kierlighed oc tacknemmelighed mod sig.

At saadan Faderlig oc skiult godhed vdi Gud / oc saadan naadig vilie mod alle Menniske/ der saa riglige oc slæt forgeffs vden all fortieniste forlader alle Synder/ bekiendis vdi it Christet Menniskis Hierte / det er den rette Ære krone / huilecken ingen bør vden Gud alene / oc huo der legger hannem den til / hand er hannem behagelig. Men deris traadz som ville vere hellige ved gierninger/oc Guds bespotteris ross aff deris egen Retfærdighed/er fordømt til Helffuedis affgrund/ Gud vender sit Ansict fra dennem / hand gider icke

seet dennem/ thi de ville pocke hannem/ Himmelen aff / oc høre alligeuel at Gud alene vil haffue Rosen.

Den tredie Aarsage huor for wi bliffue retferdige aff blot Naade/ opregner Paulus til de Rommere. i det Elleffte Ca: Oc heder Diuisio immediata Gratiæ & Meriti. At naade oc fortieniste ere saaledis atskilde/ at de formedelst ingen middel kunde eller skulle føris tilsammen/ saa som Apostelens Ord klarlige giffue tilkiende. Huilcke der saa lyde: Er det aff Naade/ da er det icke aff Gierningers fortieniste/ ellers bleffue Naade icke Naade. Men er det aff Gierningers Fortieniste/ da er Naaden intet/ ellers vaare fortieniste icke fortieniste.

Huo tør lade sin Mund op imod dette sprock/ der som hand ellers holder noget aff Scrifften? Thi der Staar Først denne Diuisio immediata, paa

det aller veldigste begrundet/ Naade er icke fortieniste/ Fortieniste er icke heller Naade. Met det Ord Naade meen Paulus intet andet/ end saadan Synndernis forladelse/der den Arme Syndere vederfaris/ aff Naade oc Barmhiertighed/ Som er forhuerffuit ved vor HERre Jesum Christum/ foruden all egen fortieniste/ Aleniste formedelst Troen til Guds Søn.

Dersom mand nu effter den rette Pauli art vil tale om Sagen/da gaar det Ord Naade/ som en vdkast Tordensten/ imod tu stycke/ som ere Louens Forbandelse oc Gierningers fortieniste/ slar dennem baade sønder. Saa siger Paulus til de Rommere i det siette Cap: **I ere icke vnder Louen/ men vnder Naaden.** Det er/ Naaden tager Macten fra Louen/ saa hun icke nu mere kand klage paa Samuittigheden oc fordømme hende. Huo som kommer

vnder Naaden/ hannem kand huercken den regerendis Synd/ eller Louens for=bandelse bide paa/ men hand er oc bliff=uer frj. Imod gierningers fortieniste bruger hand det sprock til de Galater i det femte Capittel: I haffue mist Christum/ I som ville være ret=ferdige ved Louen/oc ere affaldne fra Naaden. Der sætter hand Naa=den imod alle Louens gierninger oc for=tieniste/ de maa hede huad de ville/oc siunis saa deilige som de kunde. I sam=me mening oc forstand fører oc bruger hand det ord Naade/ i den forbeneffnde sted/til de Romere i det elleffte Ca: Naa=de/ siger hand/ er icke Fortieniste. Thi hun ficter strider oc stormer som en veldig Kempe / imod alle Louens gier=ninger oc fortieniste/ oc meen lige saa vel de Thi Guds bud/ som de Jødske Ceremonier.

Aff denne forklaring befinder det sig

at Naade oc fortieniste ere tu gienstri-
dige ting/der icke kunde lide huer andre/
det ene maa rømme for det andet. Aar-
sagen siger Paulus: **Naade er icke
fortieniste / ellers vaare Naade
icke Naade.** Som hand vilde sige:
Det er wmueligt at mand kand føre
disse tu tingest tilsammen / vden mand
skal forringe it aff dennem/oc blande det
ene i det andet/ thi huert haffuer sin
synderlige Natur oc egenlighed. Naaden
er blot skenck/ hun haffuer ingen anden
beuegendis tilskyndendis Aarsage/ end
Kierlighed oc Barmhiertighed/mod en
Syndere som bedrer sig/ foruden all
hans verdighed oc forskyldning. Men
fortieniste er det som en forhuerffuer
met egne gierninger/ som er/ forsagdt
løn/ der en arbeidere bør for sit arbeide/
Naar hand faar den/ anammer hand
huad mand er hannem skyldig/ oc tør
ingen tacke der for. Der som nu den rin-

geste fortieniste komme til Retferdig giørelsen/ da vaare det icke blot Naade/ Ja Naade vaare slæt intet. Men skal Naaden være oc bliffue en goduillig skenck/ da maa gode gierningers fortieniste icke komme der iblant. In Summa/ Naade er som en sød dey/ skal den samme bliffue ret sød/ da maa der icke komme it Korn surdey til/ellers det bliffuer slæt surt alsammen.

Saa see wi nu at det tredie stycke der Troen befatter/som er/BLOT NAADE. Er alle Christne storlige fornøden at tro/ wi høre ocsaa at de som forfalske Naaden/ oc ville met Gierningen fortiene sig Retferdighed/ om de end skønt tro/ at Christus er icke død forgeffs/ men haffuer fortient nogit som er nytteligt til Salighed/ dog lade de sig der met icke nøye/ tage oc føle omkring sig effter gode gierninger/ de beholde slæt intet aff Christo/ giøre Guds Søn sin ære skrøbelig/ giøre Christi gantske fyl-

distgiørelse vduelig/ i det at de blande Naaden oc Fortienisten tilsammen.

Der som denne blandning skulde gielde/ da haffde vel Johannes Baptista ocsaa vist det/ oc skicket sin Predicken der effter/ Men nu viser hand oss til Idel blot Naade/ hoss Johannem i det Første Capittel/ saa sigendis: **Wi haffue alle anammit aff hans Offuerflødighed / Naade for Naade.** Christus haffuer offuerflødig Naade hoss sin Fader/ som en naturlig Guds Søn/ oc haffuer som en ypperste Prest aff euighed/ gaaet vdi meglere embedet/ formedelst sin Naadige forbøn/ oc redebonhed/ til en straff for vore Synder. Men der effter/der tiden vaar fuldkommen/ haffuer hand fuldendet oc fuldgiort betalningen/ oc met sit Blod kiøfft oss Naade/ det er fuldkommen oc offuerflødig Synds forladelse/ som er forhuerffuet euige oc

timelige. Euige eller aff euighed/ for=
medelst sin forbøn / før end Verdens
grundual bleff lagt/ at Gud Fader vilde
være det Menniskelige kiøn naadig/ den
tid de paare faldne/ for den skyld at
Sønnen vaar villig oc redebon til at ta=
ge straffen paa sig. Timelige/ der
hand bleff født Menniske/ leed Pine oc
død til en betalning for Synden. For
saadan Naade skyld/ huilcken Christus
haffuer offuerflødige fortient/ komme
wi ocsaa til Naade/ faa alle vore Syn=
ders forladelse/ foruden alle vore gier=
ninger/ det maa wi stadelige tro/ ellers
er det andet altsammen forgeffuis.

Det maa være nock sagt/om det
andet stycke vdi Penitentze/som er Tro=
en til Christum/ disligiste huad hun be=
griber : Først Aarsagen huor faare
Gud sende oss sin Søn : For det andet
huorledis wi skulle legge oss Christi for=
tieniste til gode: For det tredie/ at det
skede aff blot oc bar Naade/ foruden

alle gode gierningers fortieniste. Nu efterfølger den sidste part.

Om det Tredie stycke vdi en Christelig Penitentze.

DEt Tredie stycke i den Christelig Penitentze eller bedring/ kaldis ny lydighed/ hun opspringer aff en kilde som er Guds fryct oc Troen til Chris=

tum huilcke der vdflyde lige ſom Vandſtrøme/ oc formedelſt den ny lydighed/ giøre ny becke/ ſom vden affladelſe flyde for vor Næſtis dør/ oc lade ſig vel oc idelige bruge.

En ny lydighed er icke andet/ end vor leffnets ſande bedring/ ſom ſkal ſkee effter Guds bud oc befalning. Denne fornyelſe er det gamle Menniſke lige ſom en beſk Mandelkierne/ huor paa ſkallen er førſt haard at oplade/ oc kiærnens ſmag bitter/ Saa hart er det Menniſket paa at gaa/ det giør den offuerbleffne Synd/ ſom end nu henger i Kiødet/ dog maa det alligeuel være. Til dette ſtycke hører en grundelig vnderuiſning/ Som er førſt Aarſagen huor faare den ny Lydighed ſkee ſkal/ Der næſt ocſaa de gierninger huor met hun beuiſis. Aarſagerne ville wi førſt opregne.

Den Førſte Aarſage huor

faare den ny lydighed skal ske / er var-
actig Penitents oc bedring. It aluerligt
forsæt at ville bedre sit leffnit er noget/
men paa det at saadant forsæt kand
komme til gierningen / oc den begynte
Penitentze oc bedring kand haffue var-
actighed/ oc icke skal bliffue til fluendis
tancker eller til hycleri/da maa en Syn-
dere som vil bedre sig/ strax gribe til ny
Lydighed/ fatte it andet leffnet/ oc alde-
lis bliffue til it andet Menniske/ fly det
onde/ tage sig vare for Synd/ Ingen
wret lade regere offuer sig/ men her
effter idelige tracte effter gode giernin-
ger.

Thi lige som den der løber vedde-
løff oc haffuer haab til at vinde/ hand
icke aleniste tager flux paa at løbe met
det første / men hand haster oc iler vdi
sit fulde løb/ lader icke aff/ før end hand
kommer til maalet. Lige saa er det icke
nock til it Christeligt leffnet oc omgen-
gelse/at begynde vel at bedre sig / her

hører ocsaa til at mand trycker oc tren=
ger fast effter/ bliffuer fast vdi bedrin=
gen/oc drager flux frem vden affladelse.

Saadanne vindskibelige Christne
ligner Christus Lucæ i det tolffte Cap:
ved flitige oc forsynlige husholdere/som
giorde deris lender / det er/ tuinge den
offuerbleffne Synd i kødet / perse den
gamle Adam saa tæt ind/ at hand huer=
cken kand røre eller vende sig. Item de
haffue brendendis lamper i henderne/
huilcke der skinne aff gode gierninger oc
Christelige Dyder / lige som stierner
paa Himmelen/ oc lade sig icke aleniste
finde vaagne oc vel berystede/i den første
men ocsaa i den anden oc tredie vect/ det
er icke aleniste at vere frõme paa en tid/
som er / naar mand begynder at ville
omuende sig til Gud/ men ocsaa deris
gantske Liffs tid tage vare paa deris
Herre/ oc met wafføladelig Lydighed/
giøre huad dennem er befalet. Det er de
salige Tienere/ huilcke Gud skal paa

den Yderste dag/ sætte offuer alt sit gods. Men de andre/ som neppelige holde vd en halff vect/ ville icke giøre deris kiød ont/ befrycte sig at der som de giorde oc snøre sig for hart ind/ skulde Aanden bliffue dennem for stacket/ oc skulde vel snart forderffue deris Legeme/ lade der faare fast heller den onde hud haffue sin egen vilie/ fraadze oc slemme/sla Piger oc Drenge/det er/giøre de fromme vold oc wret/de faa at vare paa stregene som met dennem opscriffuis/ huilcke streg bliffue vel saa mange/ at de icke skulle kunde telle dennem.

Den Anden Aarsage til en ny lydighed/er skilsmisse mellem de rette tro Christne/ oc Glisnere eller hychlere. thi at met de vduaartis gierninger giffuis tilkiende/ huad for en Tro i hiertet er skiult. De rette tro Christne haffue it/ deyligt Naffn i Scrifften/de kaldis Retferdigheds træ/ oc Herrens Plantning

hoſſ Eſaiam / i det første oc tryſinds-
tiuende Capittel. Huilcke der vnder til
giffuer røder fra ſig / oc offuen til bære
fruct / ſaa ſom Eſaias ſiger i det xxxvij
Capittel: Thi lige ſom it gaat Træ
giffuer tilkiende oc beuiſer met fructen /
at Roden er god ſom ligger ſkiult neden
i Jorden. Lige ſaa giffuer en from tro-
faſt Chriſten met ſine fructer / ſom er en
ny lydighed / tilkiende at Roden det er
Troen er ret oc god / ſom ligger ſkiult i
hiertet: Derfor haffuer Gud det ſaa ſki-
cket at ſaadanne Retferdigheds træ ſkul-
le bære Fruct offuen til / at mand aff
fructen kand kiende dennem / thi hand vil
icke at de ſkulle være Hemelige oc ſkiul-
te. Der haffuer Gud icke ringe Aarſa-
ger til / Thi førſt vil hand at hans
Planter ſkulle beuiſe ſig paa Fructen /
hannem til ære: Thi lige ſom en Fader
haffuer ære aff it Barn ſom er vel op-
tuctet / lige ſaa er det Gud en euig ære /
at haffue it faalck paa Jorden / ſom

gaar i hans fodspor/ flecter effter hannem/ tyer paa hans art/ fører it helligt leffnet/ oc en Christelig oc wstraffelig omgengelse/ øffuer sig oc er fructsommelig i alle gode gierninger.

Paa saadanne hellige Børn kiender mand først huor hellig Faderen er/som vircker oc forarbieder saadant i sine/ Der næst ocsaa huad Gud vil giøre aff dennem i det andet Liff. Efftердi deris hellighed allerede begyndis her i Verden. Det meen Christus der hand siger hoss Johannem i det femtende Capittel. **Der vdi æris min Fader/at i bære megen Fruct/ oc bliffue mine Disciple.** J denne Aarsage obenbaris ocsaa deris skam oc Vanheder/ som føre ickon vduortis hellighed/ oc icke beuise Gud nogen ret lydighed/ som vore Glisnere oc hychlere/ Giernings helgen oc Mundchristne giøre.

Papisterne rose oc berømme sig

meget aff gode gierninger/ oc aff deris Troes høie oprindelse/ at de ere den rette Christne Kirckis ledemod/ Apostlernis efftertommere/alle aff en Linie/ vdualde Carnuffel/ oc Verdens Liuss/ den alderhøiestis salige Børn/men deris gierninger giffue tilkiende huem Faderen er. De giøre icke huad Gud haffuer befalet/ men øffue sig i Menniskens optenckelse/ dict oc paafund/ Lade sig det vere det nytteligste / bruge idel wnyttighed / wfructsomeligt Leffnet oc gierninger. Mange aff dennem ligge oc saa i obenbare Synder imod deris Samuittighed / der met vanære de Gud/oc obenbare deris egen skam/at de icke høre Gud til/ efftersi de giøre det som Gud icke haffuer befalet/ alligeuel berømme de dennem aff deris lydighed.

Lige maade haffuer det sig ocsaa met dem/ som kunde megit storme oc haffue store ord om Euangelio / vide vel huem Christus er / huilcken stor

Naade hand haffuer forhuerffuit: Item at gode gierninger icke giøre salige/ de giøre dennem der for ocsaa diss mindre/ ia slæt intet/ paa det de skulle icke haffue Aarsage at bygge der paa/ bruge det glædelige Euangelio til kiødelig frihed/ giøre saaledis Christo oc hans ord en stor vanære oc haanhed/ Den ny Lydighed bliffuer slet tilbage/ de berømme sig at vere Guds Planter/ oc bære liden god fruct/ Men der paa kiender mand/ huilcke der ere Guds Børn eller Dieffuelens børn. **Huo som icke giør Retfærdighed hand er icke aff Gud/** siger S: Hans i sin første Epistels tredie Capittel.

Derfor maa den ny Lydighed giøre forskel/ først Gud til ære/ Der næst ocsaa andre til Exempel oc opeggelse/ paa det at de som icke tro paa Ordet/ kunde lære aff vduortis gierninger/ huilcken hob de skulle efterfølge/ naar de see huorle-

dis de Euangeliſke holde ſig/ forfare oc mercke paa Fructen / at vor lille hob er den rette Kircke oc Guds plantning. Det giør Euangelio it gaat naffn/ ſtop- per ocſaa Munden til paa Papiſter oc alle Fiender/ huilcke der ſige/ at wi for- biude gode gierninger/ oc at den Lutterſke Lærdom giør idel wſkøtſomme Naade Syndere/ it ryggeſløſt oc vilt folck/ ſom huercken lader ſig holde eller binde.

Saadanne groffue oc ſkendige løg- ner kunde wi driffue igen i deris hals/ offueruinde dem met Fructen oc ſige: Naar mand vil giøre Affguder aff go- de gierninger oc bygge paa dennem/ ſom paa den ting / der fortien Himmelen / da affuerie wi : Men naar mand vil giøre dennem Gud til ære / oc til at be- uiſe Troen/ vil gaa i den ny Lydighed/ da formane wi met all aluerlighed oc raade huer mand til gode Kierligheds gierninger/ ſom ere begrundede i Scriff ten/ oc endog at ſaadan formaning giør

icke fruct hos alle / saa giør hun dog hos nogle: Oc iblant den lille hob / er en retskaffen Christen angersom oc bedrendis Syndere / meget bedre faar Gud / ocsaa Euangelio en større ære / end tusinde oc atter hundret maal tusinde Papister / oc andre opblæste gierningers Helgen / huilcke der opsancke huad som Dieffuelen lader falde bag fra sig / huor om de haffue huercken Bud eller Forjættelse / met Stifft / Kloster / vduortis skin oc Hellighed / oc andet saadant / huilcket er dog ickon idel vederstyggelighed faar Gud.

Paa det at wi kunde beholde saadan ros / At wi ere den rette Kircke / den vdualde Slect / det Kongelige Prestedom / det hellige Folck / oc eyendõmens Folck / Som Petrus siger i sin første Epistels andet Capit: Da skulle wi io met rette / lade oss storlige ligge mact paa den ny Lydighed / oc met all aluerlighed der effter tracte.

Den tredie Aarſage til den ny Lydighed/er Tacknemmelighed/for den Naade ſom oſſ er beuiſt i Chriſto. Denne Aarſage tien til ſkilſmiſſe paa gode gierninger/ oc lærer i huad mening de ſkulle giøris/ Thi det er viſt/ Lydigheden effter den gantſke Low/ maa begyndis oc ſke her i dette Leffnet/ ſom Chriſtus ſiger / Matthej i det nittende Capittel. **Vilt du indgaa til Liffuet / da holt Buddene.** Fuldkommelige ere de wmuelige at holde / men Gud lader ocſaa den første grøde aff Lydigheden vere ſig behagelig/for Chriſti ſkyld / om hand end ſkønt vil ſpare Tienden / det er den fuldkomne Lydighed/ til det andet Liff.

Derfor merck denne vnderuiſning: Guds Børn ſom ere Naadens Folck / ſkulle giøre gode gierninger/ dog langt i en anden mening/ end de/ huilcke ſom whellige Folck/ endnu ere vnder Louen. Papiſter naar de giøre noget gaat/ da

ville de der met forhuerffue Syndernis forladelse/ Himmerige oc den euige Salighed/ lige som Phariseerne/ Det vil icke skicke sig vnder Euangelio. Den helligAand haffuer selff vdsticket en snor for sit Naadis folck/ effter huilcken de skulle skicke oc laffue alle deris gode gierninger/ som er at beuise Gud Tacknemmelighed for sine velgierninger: Anderleds kand mand icke findet i Scrifften/ de Gudfryctige i det gamle Testamente/ haffue icke heller giort dennem i anden mening. Dauid siger i den hundrit oc sextende Psalme: Huorledis skal ieg betale HERREN alle sine velgierninger/ der hand giør mig? Jeg vil tage den salige Kalck oc predicke HERRENS Naffn. Det ere ord aff it Hierte det er fult aff tancker/ oc haffuer ingen mere bekymring eller omsorg/ end huorledis det kand beuise sig tacknemmeligt mod Gud

Der er den hellig Aand strax tilstede/ oc viser den fromme Mand it middel/ huor ved hand kand komme saadant affsted/ som er at hand skal predicke HErrens Naffn / oc smage den bittre beske kalck. Saaledis at predicke HErrens Naffn/ er en gierning der biudis oc befalis i den første Taffle i det andet Bud.

HER aff følge nu tho almindelige Regle/ om alle gode gierninger. Den første/ at den ny Lydighed skal ske effter de thi Guds Budord/ dennem skal mand tage for hender / oc der effter skicke sit gantske leffnet / øffue sig vdi saadanne gierninger / huilcke Gud selff haffuer befalet at holde: Vden Bud oc befal= ning kand mand icke beuise Gud nogen behagelig Lydighed/ Den Gudstieniste som mand selff optencker/ de gierninger der mand selff vdueller/ det kaarss mand selff tilsammen hugger/ drømme/ egen paafund / oc alt huad mand i en god mening kand giøre / som icke er befalet

aff Gud / det gielder intet / det giør ingen lydig Suend. En Suend som vil tiene vel / hand maa icke giøre / huad hannem tyckis gaat vere / men huad hannem biudis oc befalis / eller mand viser hannem dørren. Derfor huo som vil tiene Gud met tro Lydighed / hand holde sig effter de ti Budord / der finder hand gierninger som Gud behager / Det er den første Regel.

Den anden Regel. Saadan ny Lydigheds gierninger / som ere begrundede i Louen oc Apostlernis Scrifft / skulle icke ske i nogen anden mening / end at beuise Gud Tacknemmelighed / for sine store velgierninger / icke at fortiene Salighed der met. Thi huad som wi haffue formedelst Troen / det tørre wi icke bekomme ved gode gierninger. Christus siger hos Johannem i det syttende Capittel. **Det er det euige Liff / at de kiende dig / alene en sand Gud / oc Jesum at vere den**

Christum som du haffuer vdsent. Vdi Apostlernis gierningers fierde Capittel/siger Petrus: Der er icke Salighed i nogen anden/ der er oc intet andet Naffn giffuet Mennisken / der de skulle bliffue salige vdi. Oc Johannes i sin første Epistels første Cap: siger: CHristi Blod renser oss aff alle Synder.

Der som wi nu haffue alle Synders forladelse/Liff oc Salighed i Christo/ for hans fuldkomne oc offuerflødige fyldest giørelse / huilcket oss formedelst Troen tilregnis / huad haffue wi da behoff at kline vore egne gierninger oc fortieniste der paa? Sig mig ocsaa ydermere / efftherdi de Gudfryctige icke haffue den ny Lydighed behoff/ til Saligheds fortieniste / huad skal da Gud giøre der met? Huor til kand hand den bruge? Sig selff / eller oss til gode? Hand selff for sin Person kand intet

giøre met vor Fortieniste / hand er der foruden hellig oc verdig nock/ hun kand icke heller naa til / at wi kunde faa der nogit gaffn aff / hand haffuer skenckt oss vdi sin Søn/ aff Naade / huad wi haffue behoff til Salighed.

Saa er nu dette den ny Lydigheds rette brug/ huilcken Gud kand nyde oc haffue ære aff/ som er at hans Naadis folck giør gode gierninger/ aff idel oc plictig Tacknemmelighed/for de velgier ninger som de haffue anammet / som ere for Syndernis riglige forladelse/ For den hellig Aands daglige opliuselse/ Item for naadig hielp oc redning i all nød oc fare/ oc andre saadanne velgier-ninger.

Saadan Tacksigelse skeer Gud til ære / oc Gud kand vel fordrage den ære/hand begerer hende ocsaa/oc anam-mer den for en behagelig Gudstieniste. Derfor vdkreffuer hand ocsaa saadant aff oss/i den hundret fyrretiueoc siuende

Psalme. Huor Dauid saa siger: Loff=
uer HERREN/ thi det er en kaa=
stelig ting / at loffue vor GUD/
Saadan Loff er lystelig oc deylig.
Oc i den halfftrediesinds tiuende Psal:
Den som offrer Tacksigelse/hand
priser mig/ oc det er veyen/at ieg
viser hannem Guds Salighed.
Det maa icke alene forstaaes om saa=
dan Tacksigelse / som skeer vduortis
met Munden/ men ocsaa om tacknem=
melig Lydighed/som skeer Gud til ære/
Huo den giør oc vandrer vdi saadan
Lydighed / hand bekiender / at Gud er
hans HERRE oc Skabere/ aff huilc=
ken hand haffuer bekommet oc faaet alt
det hand haffuer / oc at saadan velgier=
ning vederfaris hannem i alle maade
vfortient / aff idel blot Naade oc god=
hed / huor for hand kand intet giffue
Gud igien / andet end Loff oc prijs / oc
en ringe begyndelse aff den tilbørlige

Lydighed/ icke der met at betale de vel-
gierninger / som Gud hannem beuist
haffuer/ men at tale oc sige det Gud er
behageligt oc tacknemmeligt. Saadan
kundskaff oc Bekiendelse er Gud it be-
hageligt Offer/ it gyldene røgelsekar /
der hannem faarebæris aff it ydmygt/
trofast oc lydigt Hierte/huor aff Papi-
sterne vide lidet eller intet at sige.

Den fierde Aarsage til den
ny lydighed/ er Troen/oc de Aandelige
gaffuers formerelse/ som beuaris i en
reen oc god Samuittighed. Denne Aar-
sage er iblant de andre icke den ringiste/
thi det er icke saa fat som somme mene
oc tencke/ der icke ere øffuede/at Troen
bliffuer strax saa fuldkommelige indgiff
uen i Hiertet/ lige som mand kand i
en haanduending fylde en flaske fuld aff
Vin eller Øl vdaff en fuld tynde / som
nys er opstungen / Men Gud giffuer
Troen paa sin egen vijs / lige som det

dryber ned aff Himmelen en draabe eff-
ter den anden / naar det begynder at
regne / Saa offuerstencker Gud vore
hierter met en liden drobe aff Troen /
giffuer oss saa megen Tillid/at den for-
dømmelige Synd lader Mennisket ve-
re tilfreds oc met ro. Men effterdi wi
endnu finde Synden i kiødet/oc haffue
Dieffuelen til en mectig oc affsagt fien-
de/ huilcken oss lættelige kand bedrage /
oc met stor list oc behendighed offuer-
falde oss / oc ere der til met ocsaa det
hellige Kaarss vndergiffne/den daglige
Fristelse giør Troen skrøbelig / saa at
hun icke kand vere saa sterck oc hefftig
som hende burde/ Derfor vil det icke al-
eniste giøris behoff at beuare Troen/
men ocsaa at forbedre oc formere hen-
de/ paa det mand i Kaarss oc Fristelse/
kand haffue vist Haab oc Tillid / om
redning oc hielp.

Denne Aarsage haffuer vden tuil
beuegit Christi Discipler/ hoss Lucam i

det syttende Capittel / Der de sagde til HERREN: Styrcke oss Troen.
De mente/ kand ske/ at lige som hand beuiste sin Guddommelige mact paa de Siuge/ i det at hand i it øieblick giorde dennem aldelis karske oc vel til pass / saa skulde hand ocsaa giøre ved dem / i saa maade formere Troen/ at de kunde haffue offuerflødige. Det merckte Christus oc sagde: Der som i haffue Tro/ som it Seneps korn / oc sige til dette Morber træ / Røck dig op/ oc sæt dig hen i Haffuet/ da skal det vere eder lydigt. Dette siunis aldelis at vere it wbequemt suar paa deris Bøn / Men Christus obenbarer oss her met en stor hemelighed / om Troens vnderlige maade oc maal/ Hendis maade er icke saa stor som salt maal / eller hele Korn skepper / men saa liden/ at der kand ickon faa it Seneps korn rom vdi/ derfor skulle wi lade

de tancker fare / om stor oc offuerflodig maade oc maal / det er icke Guds vijs oc seduane / at hand vdi store hobe tilmaaler oss Troen / opfylder Hiertet / saa at det løber offuer / Men hand lader oss først lære Troens krafft / huilcken der er saa mectig / at der som Haabet oc Tilliden findis til Gud / saa stor som it Seneps korn / huilcket dog iblant all Sæd er den mindste / da skal Mennisket flytte hele Træ aff sted.

Effter denne Lærdom skulle wi rette oss / icke tencke at en Predicken eller to giør det slat aff / eller mand paa en time eller to kand bekomme saa megen Tro / at mand icke haffuer mere behoff. Saa tencke Suermere / de mene at det er skam / naar Troen er icke strax fuldkommen / endog at Scrifften offte taler om forøgelse. Om Naadetroen siger Apostelen S: Peder i sin anden Epistels tredie Capittel. Voxer i vor HErris oc Frelseris Jesu Christi

Naade oc Bekiendelſe / Naaden
ſom er Syndernis forladelſe/er oſſ viſſ
nock/ men det fattis paa oſſ : Klenodet
er vel kaaſteligt / men de Leerkar der wi
ſkulle bære det vdi/ ere formegit ſkrøbe-
lige/ de kunde ſnart faa it ſtød/ ſaa fal-
der oc ſpildis Klenodet / ſaa at Naade-
troen haffuer vel forøgelſe oc formerel-
ſe behoff. J lige maade haffuer det ſig
ocſaa met Stridstroen/ i Kaarſſ/ Be-
drøffuelſe Gienuordighed/Fattigdom /
Siugdom/ ſorg oc forfølgelſe/ vdi den
ſyndige lyſtis idelige modſtand oc andre
ſaadanne : Der er forøgelſe ſtorlige for-
nøden / ſom Paulus ocſaa lærer ſine
Diſcipler til de Theſſalonicker / vdi det
førſte Breffs fierde Capittel. **J haff-
ue anammet aff oſſ / huorledis i
ſkulle vandre/oc vere Gud beha-
gelige / at i kunde ſtedſe bliffue
fuldkommeligere.** Lige ſom hand vil-
de ſige : Tencker icke at i allerede ere

fuldkomne/ men tracter der effter/ at i kunde bliffue io lenger oc meere fuldkomne/ Men det vederfaris eder icke/ vden saa er at Gud haffuer behagelighed til eder: Skal nu Gud haffue behagelighed til eder/ da maa ocsaa eders leffnet oc gierninger være der effter.

Aff disse ord lære wi / at huo som i Troens sager oc Aandelige Dyder/ begerer stedse at bliffue fuldkommeligere/ hand maa daglige fare frem i den ny Lydighed / holde den hellig Aands bolig reen/ fly det onde/ staa effter det gode/ oc i alle maade lade sig saa befinde/ at Gud kand fornemme oc bemercke/ at det er hans rette aluere/ oc oplade faar hannem sine Eigendefæ/ dele sine gaffuer met hannem / oc dem daglige formere. Det skeer icke/naar Mennisket vil vere wbundet / lader Kiødet haffue sin frj vilie/ oc synder imod sin Samuittighed / giør Guds Tempel til Dieffuelens bolig/ da tør ingen tro

eller tencke / at Gud formerer enten Troen vdi Menniſket/ eller den hellig-Aands gaffuer. Ja ſaa tilige ſom en Synd bedriffuis imod Samuittighe-den/ maa Troen formindſkis/ oc viger fra Menniſket/ diſligeſte oc den hellig-Aands gaffuer. Thi at Troen oc en ond Samuittighed kunde ſaa lidet bo tilſammen / ſom Liff oc Død. Troen ſom beuaris i en god Samuittighed er det ny Menniſkis Liff / ſaa lenge ſom hun beſidder Hiertet/ da haffuer Sam-uittigheden fred oc glæde / finder ny krafft/ Siælen i Liffuet vederquegis aff den helligAands Naade / lige ſom det grøne greſſ aff duggen/ Hiertet opfær-ſkis aff den Trøſt det haffuer anammet til det euige Liff/ Det induortis Menni-ſke voxer/ oc forbedris i alle ting / lige ſom it Træ der er fult aff vædſke/ det knoppis/ vdſpringer/ oc bær god kaaſte-lig fruct.

Der imod er en ond Samuittig-

hed/det ny Menniskis død/Naar Synden begynder at røre sig i Kiødet / oc bliffuer leffuendis/da maa Troen siuncke oc dø / Bønen oc Paakaldelsen mister all sin krafft oc falder hen. Paulus siger til Timotheum/i det andet breffs andet Capittel. **Huo som neffner Christi Naffn / hand skal træde fra Uretfærdighed.** Huo som icke træder fra Uretfærdighed / hand haffuer en ond Samuittighed / huorledis skulde hand kunde i en ræt Tro neffne Gud eller paakalde hannem/til huilcken hand/ for sin Synds skyld/ intet gaat kand forsee sig? Huo som handler oc giør ilde / hand veed at hand haffuer Gud til en Fiende/saa forsuinder da den hiertens Tro oc Tillid/ den Naade sap forgaar oc fortørris/ Den begynte Lydigheds ny poder oc planter foruisne / De Christelige Dyders skøne Blomster falde aff/Thi at Træens rod som er Troen/er bleffuen ormstungen/ hun

er aff atskillige Synder imod Samuittigheden forderffuet/bullen/grenene/ oc quistene bliffue vel end nu/ bære vduortis grøne blad/ dog vden all fruct.

Ligeruis som nu Døden tager liffuet bort/oc ingen kand til lige paa en tid vere død oc leffuendis/ saa er det vmueligt at Troen oc en ond Samuittighed kunde staa tilsammen. Derfor sætter ocsaa Paulus baade disse stycker tilsammen/ til Timotheum i det første breffs første Capittel. **Dette Bud befaler ieg dig/at du strider en god Strid i dem/oc haffuer Troen oc en god Samuittighed.** Troen giør en god Samuittighed/den ny Lydighed beuarer en god Samuittighed/ En god Samuittighed beuarer Troen/Den Tro som beuaris/ om hun end skønt met det første er ringe oc skrøbelig / saa kand hun dog met Guds hielp/dag fra dag forøgis oc formeris.

Om den ny Lydigheds gierninger.

WI haffue kortelige opregnet Aarſagerne/i huilcke mand kand ſee / at den ny Lydighed maa følge met / oc maa icke bliffue til bage/ der ſom vor Penitentze oc bedring ellers ſkal vere retſkaffen. Effter diſſe Aarſager ere ocſaa den ny Lydigheds gierninger for nøden at vide / huilcke Paulus til de Coloſſer i det tredie Cap: tilſammen fatter i tuende Hoffuitſtycker/der ſom hand ſaa ſiger: **Afforer det gamle Menniſke met ſine gierninger/ oc iforer det ny.**

Det første ſtycke aff den ny Lydighed/ heder at døde oc dempe den offuerbleffne Synd vdi kiødet. Det er begyndelſen paa vor bedring/at wi dagſlige kaarſſeſte det gamle Menniſke/met

alt vet som hannem er metfødt/ oc det skulle wi giøre i tuende maade / Induortis oc vduortis.

Induortis ved en aluerlig modstand/ imod den metfødde tilbøielighed til det onde. Naar Dieffuelen indskyder onde tancker/ hand seer den onde begerings gnister glimme oc tindre vdi dit Hierte / lige som ild mørre vdi Asken / hand bruger sin fordeel/ oc blæser at dem da skalt du vel see til/ at du icke lader saadanne tancker faa mact/ men spyt strax paa gnisterne/ oc slyck dem vd/ saa tørst du icke frycte dig for nogen stor ild. Det maa nu komme huorledis det kand/ enten at saadanne tancker indfalde aff sig selff/ eller ocsaa at de opstige formedelst Dieffuelens tilleggelse / saa sla dennem met mact aff hu oc sind/ Læs i Scrifften/ siung oc giør huad du kant / Jag oc driff dennem fra dig : Naar intet vil hielpe/ saa grib til Bønen/ hun kand icke sla feil for dig.

Huad mand formedelst en Chri-
sten Bøn/ oc andre nyttige middel kand
vdrætte/haffuer en gammel Olding vdi
Ørcken/ formedelst en skøn lignelse giff-
uet tilkiende: Den tid en vng Broder
spurde hannem/ huorledis mand kunde
vnducære de onde tancker/ suarede hand/
saa sigendis: Du kant icke affuerie Fu-
lene i Lufften / at de io flue offuer dit
Hoffuet/men at bygge rede i dit haar/
det kant du dennem vel formene / lige
saa kant du icke vere frj for de fluendis
Tancker/men at de icke skulle indtage oc
beside dit Hierte/ det kant du dennem vel
forbiude.

Denne Lignelse lærer icke aleniste /
at imodstaa de onde indgiffne tancker /
men giffuer ocsaa tilkiende/huorledis de
fluendis Tancker bliffue til arbeidendis
oc krafftige Synder/ synderlige naar de
begynde at bygge rede i Hiertet/ Men-
nisket faar lyst oc behagelighed der til /
lader dennem ickon stedse flagre frem oc

tilbage/ giffuer dennem rom/ oc haffuer tidfordriff der met/om der end skønt icke efterfølger nogen vduortis ond gierning/ saa er dog den wforhindrede lyst til saadanne Tancker / en Synd imod Samuittigheden/som induortis bedriffuis i Hiertet / Som CHristus siger: **Huo som seer paa en Quinde at begere hende / hand haffuer allerede bedreffuet Hoer met hende i sit Hierte.** At begere en andens Quinde i sit Hierte/ kand icke anderledis ske/ end met Tancker/ ved huilcke den onde lyst formeris/ naar mand formedelst Aandsens forarbeidelse icke døder de kiødelige tancker/ om end saa er/ at den vduortis wtuct bliffuer tilbage/ saa er det dog en induortis Misgierning/ huor ved Samuittigheden besueris. Der skal den ny Lydighed affuerie oc foriage de slemme Fule/at de icke bygge Rede. Thi der som tanckerne flue offuen offuer lige som en suerm offuer Hoffuedet/

icke giffue ſig neder eller ſætte ſig / men det ny Menniſke er flux bag effter den-nem/ oc iager dennem/ da gaa de aff v-den Synd imod Samuittigheden. Det heder at døde oc dempe den onde tilbøie-lighed/ formedelſt induortis Modſtand.

Saadan Modſtand ſkeer ocſaa vd-uortis / i det at mand ſkyer oc flyer v-gudelige Gierninger/ oc alle ſlags onde tileggelſer / at om det ſig ſaa begaff-ue/ at mand ſaae ſit raaderom / mand haffde tidſens leylighed / bequemmelig ſted / oc Perſon/ (ſaa ſom Dieffuelen ſaadant vel kand ſkicke oc laffue / ſmuct føre Synden til Marcket / putze hende herlige vd / oc paa det dyreſte ſelle hen-de) at mand da gaar aff veyen/ icke an-nāmer hans vare ſom hand biuder fal / ingelunde giffuer de vduortis Lemmer til Vretfærdigheds vaaben / thi der ſom hand faar dennem/da giør hand ſkade / necter du hannem vaaben / ſaa er hand verieløſſ/ oc kand intet vdrette.

Men her til hører en haard strid / at det ny Menniske paa alle sider/sticker sig til verie oc modstand / møder Fienden i alle sine anslag / giffuer act paa oc mercker alt hans suig oc behendighed/ tager sig vare for alle slags tilskyndelse/ oc aff gantske mact flyer oc skyer hannem. Det er bedre at raabe til hannem/ end at huiske ved hannem / som mand almindelige pleier at sige.

Derfor huo som vil vere wdræbt aff den lede fordømde Satans skadelige pile/hand fly i tide/icke effter følge hans leilighed. Saadan Samuittighedens vduortis foruaring / maa icke aleniste skee i it stycke / men i alle. Thi huor som Mennisket lader en Synd imod Samuittigheden faa fremgang / oc kommer den til gierningen eller giffuer en last rom/ saa haffuer den ny Lydighed ende/Mennisket mister Guds Naade/oc den hellig Aand: Bliffuer paa ny igien it vredens oc den euige Døds barn.

Liffsens forbund oc pact kand icke andet. Gud siger hos Ezechiel i det tretten oc tiuende Capittel. **Den Retfærdige kand icke leffue naar hand synder. Item/ Huo som vandrer effter Liffsens ord/ at hand giør intet ont/ hand skal leffue oc icke dø.** Der taler Gud icke aleniste om de vgudelige / men ocsaa om de fromme/ som recke deris haand til Vretfærdighed / dennem frasigis Liffuet/ oc tilbiudis idel vrede oc Død/ Thi Liffsens pact er befattet met saadan besked/ at der som den Retfærdige vdi it stycke offuertræder Guds bud/ da tør hand icke mere trøste sig aff Liffuet/ all den stund hand bliffuer der vdi varactig / Men der som mand vil vndgaa Døden / at hand da skicker sig der effter / oc giør intet ont / det er en haard knude.

Papisterne sige at wi predicke icke andet end kiødelig Frihed / styrcke vort

Folck i Synden/forbiude gode gierninger/ Men der som de komme oc hørde denne Lærdom/om den ny Lydighed/da skulde de befinde langt en anden aluerlighed / end i deris Stifft oc Kloster. Huad kand vere Menniskeт suarere/end at hand saa maa tuinge sit kiød/saa foruare sin Samuittighed / at hand induortis icke lader nogen ond tancke henge ved / men ficter oc kemper imod dem alle/ Oc vduortis flyer oc skyer all Synd oc last/ at huercken de mindste eller største iblant dennem alle tage offuerhaand? Lad nu Papisterne rose / huorledis de plage sig oc giøre sig ont/ met Faste oc Bøner/ bryde deris søffn / forraabe deris Hoffuit i Kor/ holde deris optenckte Løffte/saa er det dog imod denne gierning ickon en Børneleeg/ det kand icke bære hende vand til: Jøder oc Tyrcker kunde giøre alt dette/ saa vel som Papister.

Men at kaarsffeste/døde oc begraff-

ue den gamle Adam paa Euangeliske vijs/met all aluere/ lige som en affsagd Guds Fiende / at holde den naturlige lyst til Synden i Tøme / tuinge den metfødde tilbøielighed / bryde den onde vilie/ Dag oc nat staa i saadan kamp oc strid/ haffue sit eget Kiød / Dieffuelen oc Verden imod sig/ oc dog alligeuel bliffue aff saa mectige Fiender woffuerfalden/icke bliffue kied eller træt/icke lade en eniste Synd regere offuer sig: Det er det rette Ridderskaff / huor paa Englene i Himmelen ocsaa forundre sig/ oc daglige dags see paa saadan Seyeruinding / met all lyst oc glæde. Denne nyd skulle vel Papister/ disligest Jøder oc Tørcker lade bliffue wbit/ Det lader sig vdi denne efterfølgendis Taffle oc Speyel lættelige til syne oc dømme.

EN Speyel i huilcken mand kand see de forbødne Synder oc laster/ huor imod alle Syn-dere som ville bedre sig/ skulle ficte/ stride oc dem mandelige affuerie/ efterdi Gud alle steder saa haardelige klager der offuer / oc icke vil lade dem bliffue wstraffede.

Synder imod den før-ste Taffle.

Affguderj.

JEremie i det andet Ca: Lige som en Tiu beskẽmis/ naar hand gribis/ Saa skal oc Israels Hus bliffue til skamme / met deris Konger / Førster/ Prester oc Propheter/ som sige til træet/ du est min Fader/ oc til Stenen/ du fød-

de mig. Thi de vende Ryggen til mig/ oc icke Ansictet / men naar der er nød paa færde/ da sige de/ Op/ oc hielp oss. Huor ere da dine Guder/ som du giorde dig? Bed dem staa op / lad see/ om de kunde hielpe dig i din nød/ Thi du Juda haffuer saa mange Guder/ som du haff uer Steder.

I det første Breff til de Corinter/ i det tiende Capittel: Mine elskelige/ flyer fra Affguders tieniste.

Jeremie i det syttende Cap: Saa siger HERREN: Forbandet er den Mand/ som forlader sig paa Menniskẽ/ oc holder kiød for sin arm / oc bortuiger fra HERREN met sit Hierte.

Traaldom.

Micheæ i det femte Cap: Jeg vil oprycke alle Traaldkarle hos dig.

Malachiæ i det tredie Capit. Jeg vil vere it snart vidnesbyrd imod Traald karle/ Thi ieg er HErren som icke liuer.

Vtuungne Eeder.

Matthei i det femte Capit: Jeg siger eder/ At i skulle aldelis intet suer=ie/Eders tale skal vere Ja/Ja: Nei/Nei huad der er offuer / det er aff ont.

Sabbats dagens vanhel=lig giørelse.

Jeremie i det syttende Capittel. Foruarer eder/oc bærer ingen byrde paa Sabbats dagen/ igiennem Jerusalems porte/ oc fører ingen Byrde aff eders hus/om Sabbats dagen/ oc giører intet arbeide/ men hellig giører Sabbats da=gen/som ieg bød eders Forfædre.

Synder imod den an=den Taffle.

Vlydighed.

J den anden S: Peders Epistels andet Cap: HERREN veed at beuare

de Wretfærdige til Dommedag at pine. Oc allermest dem / som vandre effter Kiødet / i wrenlig begering / Oc foracte Herskaff / dristige egensindede / icke beffue ved at bespaatte Maiestaten.

Mord oc Manddrab.

Esaie i det halfftrediesinds tiue oc niende Cap: Eders hender eder besmittede met Blod / oc eders fingre met wdyd. Der er Fortrædelighed i deris Hender. Deris Føder løbe til ont / oc de ere snare til at vdgyde wskyldigt Blod.

Vrede.

Til de Epheser i det fierde Capit: Bliffuer vrede / oc synder icke / lader Solen icke gaa ned offuer eders vrede.

Horerj.

Jeremie vdi det femte Capittel. Nu ieg haffuer mættet dennem / da bedriffue de Horerj / oc løbe i Horehus /

huer vrinsker effter sin Næstis Høstru/ som forede ledige Heste/ Oc skulde ieg icke hiemsøge dennem for saadant/siger HErren: Oc skulde icke min Siæl heff=ne sig paa saadant Folck som dette er?

Pract oc Hoffmod.

ESaiæ i det tredie Cap: Oc HER=ren siger/ Fordi at Zions Døtter ere hoffmodige/oc gaa met opracte Halse/ met vdsmyckede Ansict/ trine her frem oc suantze/oc haffue kaastelige Sko paa deris Føder/ Saa skal HERREN giøre Zions Døtters hoffuit skallede/ oc HERren skal bort tage deris smider etc.

I den første Epistel til Timotheum i det andet Capittel. Dissligeste Quin=derne/ at de skulle pryde sig i høffuiske Klæder/met blusel oc tuct/ icke met fol=der/ flættelse eller Guld/ eller Perler/ eller kaasteligt Klæde/Men som Quin=der bør/ der beuise gudelighed/ forme=delst gode gierninger.

I den første S: Peders Epistel / i det tredie Capittel. Huilckis prydelse der skal icke vere vduortis/met haarflæt-telse oc Gulds omhengelse / eller at tage klæder paa/Men hiertens lønlige Men-niske wforkrencket/ met en sactmodig oc stille Aand/ Det er kaasteligt faar Gud.

Slemmerj oc Druckenskaff.

Esaiæ i det femte Capit: Ve den-nem/som ere aarle oppe om morgenen/ at giffue sig flittelige til drick / oc side indtil natten/ at de brende aff Vin/Oc haffue Harper/ Psaltere/ Trommer/ Piber oc Vin i deris Giestebud/ oc see intet til HERRENS gierning/ oc ac-te icke paa hans henders gierning. Ve dem/som ere kemper til at dricke Vin/oc Stridsmend til at fylde sig.

Til de Epheser i det femte Cap: Dricker eder icke druckne aff Vin / aff huilcket der følger it wskickeligt væsen.

Tiuerj.

I den halfftrediesinds tiuende Psal: Naar du seer en Tiu / da løber du met hannem/ oc du haffuer omgengelse met Hoerkarle.

Jeremie vdi det andet oc tiuende Capit: Ve den / som bygger sit Hus met Synd/ oc sit Herbere met wret/ den som lader sin Næste arbeide forgeffuis/ oc giffuer hannem icke sin løn.

Til de Epheser i det fierde Cap: Huo som haffuer staalit/ hand stiele icke mere.

Gerighed.

Førsters oc Øffrigheds Gerighed.

Esaiæ i det første Cap: Dine Førster ere fra faldne/ oc ere Tiuenis staldbrødre/ de tage alle gierne skenck/ oc søge effter gaffuer / De skicke den Faderløse ingen Ræt/ oc Enckers sag kommer icke faar dennem.

Micheæ i det tredie Cap: Hører

dog i Hoffueder i Jacobs hus/ J skulde met rette vere de/ som skulde vide Rætten: Men i hade det gode oc elske det onde/ J slaa huden aff dennem/ oc Kiødet aff deris been/ oc ade mit Folckis kiød/ oc naar i haffue draget huden aff dem/ da sønderbryde i oc deris Been/ oc legge dem bort/ lige som i en Gryde/ oc lige som Kiød i en Kiedel. Der faare naar i raabe til HERREN/ skal hand icke bønhøre eder/ men hand skal skiule sit Ansict for eder paa samme tid/ lige som i haffue fortient met eders onde væsen.

Adels oc de Rigis Gerighed.

Esaiæ i det femte Cap: Ve dem/ som drage det ene Hus til det andet/ oc legge den ene Ager til den anden/ indtil at der er icke mere rom/ at de kunde alene besidde Landet.

Jeremiæ i det femte Cap: Mand finder vgudelige iblant mit Folck/ som

ligge paa lur/oc sætte garn for Folcket/
at gribe dem/ lige som Fulefengere giø-
re met klemmer / oc deris hus ere fulde
aff suig/ Lige som it Fulebur er fult
aff laackefule/Der aff bliffue de mectige
oc rige/ fede oc flætte. De gaa om met
onde stycker/ de holde ingen Ræt/de for-
fremme icke den Faderløse sin sag/oc det
lyckis dem/oc de hielpe icke den Fattige
til Rætte. Skulde ieg da icke hiemsøge
saadant/siger HERREN? Oc skulde
icke min Siæl heffne sig offuer saadant
Folck/ som dette er?

Micheæ i det andet Cap: Ve dem/
som tencke at giøre skade/oc gaa om met
onde skalcke stycke i deris leyer / at de
ville fuldkomme det Aarle naar det bliff-
uer liust / efftersdi de haffue mact. De
riffue Agre til dem/oc tage Hus huilcke
dem lyster / Saa bruge de vaald met
huer mands Hus/ oc met huer mands
Arff/Der faare siger HERREN saa:
See ieg tencker ont offuer denne slect/

huor fra i skulle icke drage eders Hals/ oc icke gaa saa stolte frem.

Presters Gerighed.

Ezechielis i det fiorten oc tiuende Cap: Ve Israels Hyrder / som føde sig selffue/ Skulle icke Hyrderne føde Hiorden? Men i æde det fede / oc klæde eder met Vlden/ oc i slacte det som fet er/ Men Faarene ville i icke føde.

I den anden S: Peders Epistel i det andet Capit: Der ere falske Propheter iblant eder/ De ere skam oc last/ De bramme aff eders Almisse/ De braske met eders / De haffue øyen fulde aff Horerj / De lade icke formene dennem Synden/ haffue it Hierte som er beslaget met Gerighed / forbandede Folck / De forlade den rette vey/ oc gaa vild.

Til de Philipper i det andet Cap: De søge alle deris/ icke det som er Jesu Christi.

Almindelig Gerighed.

Esaiæ i det halfftrediesinds tiuende oc siette Cap: Huer er gerig for sig vdi sin stat.

Jeremie i det siette/oc i det ottende Capit: De ere alle sammen gerige/baade smaa oc store.

Aager.

Ezechielis i det andet oc tiuende Capit: De bruge Aager/ oc tage fordelen fra huer andre / oc bedriffue deris Gerighed mod deris Næste / oc giøre huer andre vold/ oc forglemme mig/ siger den HERRE/ HERRE. See Jeg vil sla mine hender tilsammen/offuer den Gerighed som du bedriffuer / oc offuer det Blod/som vdgydet er i dig.

J den femtende Psalme. Den som icke giffuer sine Penninge paa Aager / oc icke tager Gaffuer offuer den Wskyldige/Huo det icke giør/hannem skal det gaa vel.

Æregerighed.

Johannis i det femte Cap: Jesus siger til Joderne/ huorledis kunde i tro/ i som tage ære aff en anden / Oc den Ære som er alene aff GUD søge i icke.

Til de Galater i det siette Capit: Lader oss icke vere gerige effter forfengelig ære / til at mistrøste oc hade huer andre.

Falskt Maal oc Vect.

Micheæ i det siette Capit: Hører i Slecter/ huad der predickis/ Alligeuel bliffuer det wretfærdige Gods vdi den wgudeligis Hus/ oc den hadelige ringe Epha/ Eller skulde ieg samtycke den wrette Veyskaal/ eller den falske Vect i seckene? Met huilcke de rige giøre megen wret/ oc Indbyggerne gaa om met Løgn/ oc haffue falske Tunger vdi deris Hals.

J Salomons Ordsprock i det elleffte Cap: Falsk Vect er HERREN en

vederstyggelighed / Men en fuld Vect er hans behagelighed.

J Salomons Ordsprock i det tiuende Cap: Mange honde Vect oc maadere baade vederstyggelighed faar HERREN.

Falske Vitnesbyrd.

Falsk Ræt oc Dom.

Micheæ i det siuende Cap: Huer driffuer den anden/at hand vil forderffue hannem/ oc mene at de giøre vel der vdi / naar de giøre ilde / huad Førsten vil/ det siger Dommeren / at hand skal giøre hannem en tieniste igien / De veldige raade effter deris egen vilie/ at giøre skade/oc vrie det huort de ville.

Esaiæ i det femte Cap: Ve dem/ som sige de wgudelige at haffue ret/ for gaffuer skyld/oc vende de Retuisis Ræt fra dem.

Esaiæ i det tiende Capit: Ve de Scrifftlærde/som giøre wretfærdig lou/

oc scriffue wret Dom/ paa det/ at de kunde bøye de fattigis sager/ oc bruge vold i de Elendigis Ræt iblant mit Folck/ At Enckerne mue vere deris Roff/ oc de Faderløse deris Byte / huad ville i giøre/ paa hiemsøgelsens oc wlyckens dag/ som kommer langt fra?

Falske Eeder.

Malachiæ i det tredie Capittel. Oc ieg vil kōme til eder oc straffe eder/ oc vil vere it snart Vidnesbyrd / imod Traaldkarle/ Hoerkarle oc Menedere/ oc imod dennem som giøre vold oc wræt imod Dagløner/ Viduer oc Faderløse/ oc vndertrycke fremmede/ oc icke frycte mig/ siger den HERRE Zebaoth.

Vtilbørlig bagtale.

I den halfftrediesinds tiuende Psal: Du lader din Mund tale ont / oc din Tunge bedriffuer Falskhed.

Du sider oc taler imod din Broder/ Du bagtaler din Moders Søn.

Skends Ord.

Ephe: iiij. Lader ingen slem snack gaa aff eders mund/men det som er nytteligt til forbedring/ der som det gioris behoff/at det kand vere yndeligt at høre.

Ephe: v. Lader icke sigis om eder skendelige ord/oc gieckelig snack / eller skemt som eder icke somer/ Men meget mere Tacksigelse.

Løgn.

Eph: iiij. Afflegger løgn/ oc taler sandhed huer met sin Næste/ efftersdi wi ere lemmer iblant huer andre.

Summa paa de forbødne Laster.

Til de Corinther i det første breffs siette Cap: Vide i icke/ at de wretfærdige skulle icke arffue Guds Rige? Lader eder icke forføre/ huercken Skørleffnere/ eller Affguders dyrckere/eller Horkarle/ eller blødactige/ eller de som synde imod Naturen/ eller Tiue/eller Gerige/eller Dranckere / eller Bespottere/

eller Roffuere/ skulle arffue Guds Rige.
Gal: v. Kiødens gierning ere oben=
bare/ som ere Hoer/ Skørleffnet/ wren=
lighed / wkyskhed/ Affguderi/ Traald=
dom/ Fientskaff/ Kiff/ Auind/ Vrede/
Treite/ Tuedract/ Parthi/ Had/ Mord/
Druckenskaff/ Fraadzeri/ oc saadant me
re/ om huilcke ieg haffuer før sagt eder/
oc siger endnu til forn / at de som saa=
dant giøre/ skulle icke arffue Guds rige.

Lad nu komme hid de galne Helgen
oc falske Glisnere/ Papister oc Giendø=
bere. Papisterne met deris plette oc kap=
per/ Suermere i deris graa Kiortle /
lad dennem see surt vd / sætte frem En=
gesk ydmyghed oc stor Hellighed/ Men
saa tilige som de see oc skue dēne Speiel/
som indeholder disse forbødne Laster.
maa de strax bliffue skamrøde. Thi
først er der Guds Ord/ som forbiuder
saadanne Laster/ der stor mact paa lig=
ger/ huor ved Guds ære bespottis / oc
vor Næste skeer forkort/ Der hører du

icke om Papistiske Synder/ som er at bryde Silentium, æde kiød om fredagen/ vanhellige Fasten/ forsømme horas canonicas, oc saadant mere/ Men om saadanne Laster/ der giøre den gantske Christelige Menighed skade/ oc kunde huercken lidis i Aandelig eller Verdslig Regimente/ Det er vert at forbiude.

Til det andet forbiudis saadanne wdyder oc laster saa høyelige / at mand icke skal beuilge eller samtycke i en eniste Synd/ Huo som befatter sig enten met den største eller den mindste/ hand mister Guds Naade oc gaffue/ det er/ Syndernis forladelse / oc den hellig Aands bistand/ som Paulus klarlige giffuer tilkiende / til de Epheser i det femte Cap: **Lader ingen forføre eder / Thi Guds Vrede kommer for denne skyld offuer Vantroens Børn.** Der hører du at de som saadant giøre/ ere vantroens Børn / Thi om de end skønt mit i Synden / beholde Tunge-

troen om Christo / huilcken Diefflene ocsaa haffue / saa viger dog den kraffti=ge oc leffuendis Tro til Christum / aff Hiertet / oc kand icke bliffue. Huo som nu skal tage sig vare / for saadan en hob Synder paa en tid / forsage alle Laster / affuerie all Wretfærdighed / hol=de sig wstraffelig i alle stycker / oc alle vegne oc altid holde sin Samuittighed klar oc reen / haffuer hand icke nock at giøre? er det icke en aluerlig handel?

Huad Menniskens hender giøre / det kunde de oc bryde / oc huad som om=kring Mennisken er / kand mand faa mact offuer oc tuinge / Men den met=fødde tilbøielighed i Hiertet / oc den Fien=de som du bær i din Barm / det er dit eget Kiød / den kant du icke tage til fan=ge / icke heller saa døde dig selff / at du al=drig lader dig faa til liffs igien / det ere saadanne ting / huor til Mennisket haff=uer huercken Vaaben eller verie / de ere wmuelige aff vor egen krafft at offuer=

uinde/ dog maa det alligeuel vere. Sto=
re Slot oc Feste kand mand forsprenge
met Krudt. Tycke Mure oc høye Vaal=
de kand mand bryde met Kartouer oc
Notsiager / Vore vuortis Fiender kun=
de wi met Bysse / Suerd oc Pil affuer=
ie oc nedlegge/ Men imod Synden som
regerer vdi Kiødet/ hielper ingen krigs
rystning.

Der faare er intet vdi den gantske
Verden at ligne/ ved den Euangeliske
Krig oc Ridderskaff.

Dette maa nu vere sagt om det
første stycke vdi den ny Lydighed / som
er/ at fly oc sky Synden.

DET andet Stycke som hør til
en ny Lydighed/det er at fornye leff=
nedet vdi en Christelig omgengelse oc
gode gierninger / som ske Gud til Loff
oc ære/vor Naste til nytte oc gaffn. Huo
som viger fra Synden/ hand giør noget
stort/ Men det er ickon en deel aff Be=

dringẽ. Der hos skal en Syndere som vil bedre sig icke lade vende/ men spytte bedre i henderne/ oc gribe ocsaa fat paa det andet stycke i den ny lydighed/ sætte effter det gode / beflitte sig til alle Christelige Dyder/ begynde at vere den gantske Low lydig / io saa vel i det gode at fuldkomme/ som i det onde at affstaa. Men det vil giøre handelen suar oc haard paa at gaa/ dog kand det icke andet vere/ Thi der staar klare ord i den sytten oc tiuende Psalme. **Lad aff det onde oc giør gaat / oc bliff stedse der.** Det er icke en ringe Byrde/ som dennem paa leggis der ville bliffue salige / den skulde vel moxen falde til Jorden der vnder/ som hende finge paa sine Skuldrer. Men den vniuersalis particula, ALLE. Huilcken Paulus sætter vdi den anden Epistel til Timotheum vdi det tredie Capittel : Den trenger end haardere til met sin Byrde / Saa siger Paulus : **It GVDs Menniske skal**

vere fuldkommet / oc skickeligt til alle gode gierninger. Det er / huo som vil vere Guds Barn / hand skal oc maa der effter tracte / at hand er fuldkömen / Hand taler icke her om gantske oc hel / Engelsk eller Osianders fuldkommenhed / huilcken wi icke kunde vdi denne Verden bekomme / men hans mening er / at hand maa her begynde at vere fuldkommen. Huor vdi saadan fuldkommenhed staar / forklarer hand videre / oc siger: Den er fuldkommen / som er skickelig til ALLE gode gierninger / ellers ingen. Der staar den vniuersalis particula, ALLE huilcken der giør den ny Lydighed gantske suar oc tung.

Gud vil haffue saadanne Christne / der icke alene intet ont giøre / men ocsaa i alting handle redelige / retfærdige oc ret / I alle stycker haffue GUD faar oyen / alleuegne vere fromme / beuise huer mand gaat oc velgierninger / icke lade det bliffue ved en eller to gode gier-

ninger/men vere beredde oc tilbøyelige til alt gaat/saa tilige som vor Næstis nød oc trang/eller vort Kald det vdkreffuer. Thi saa lidet som en penning er nock til en Daler/ saa lidet er en Dyd/ eller en god gierning nock til den ny Lydighed oc Menniskens bedring/som wi læse om Achab i Kongernis første bogs første oc tiuende Capittel. Der Elias forkyndede hannem Guds velfortiente vrede oc forfærdelige straff/ at Gud for hans Affguderj skyld/ vilde vdslætte hannem/ oc all hans Slect/opryddeTræet met rod/ Bul oc grene / da ydmygede Achab sig/ taag en seck paa oc holt sig sørgelig/men det vaar alt forlidet til en retskaffen bedring : Haffde hand gaaet til / oc først forligt sig met Gud/ bedet om Syndernis forladelse / der effter bort taget alt Affguderj aff Landet/igiengiffuetVingaarden/som hand taag fra Nabot met wret/forligt sig met alle Nabots slectinge ocVenner for det iemmerlige oc wtil-

børlige Mord/som hand imod hannem bedreff/ straffet de falske tunger/ ladet Naboths wskyldighed kommet til liuset oc bliffue obenbare/ oc der effter all sin liffs tid holdet sig i all sin handel oc gierning wstraffelig/forsuaret/beskermet oc æret de rette Propheter/ da haffde Gud kundet seet oc fornommet paa saadanne retsindige Fructer/at Achabs bedring oc Lydighed/haffde veret ret oc aluerlig.

Zacheus den Toldere / der Lucas Euangelist omtaler i sit nittende Capit: Hand bar sig ret at/ hand haffde endnu aldrig seet Christum/ dog haffde hand hannem alligeuel i sit Hierte. Der nu HERREN kom ind til hannem/ huor snart vaar hand til rede / gaff først sin obenbare skyld tilkiende/ at hand som en Toldere / vdsuere eller Plaggefogit / haffde bedraget oc giort mangt it Menniske stor wret:Men imod saadanSynd trøstede hand sig ved den Giest/som aff sin store Naade vaar kōmen ind til han-

nem/ huilcken hand ocsaa annammede
met glæde/ i hannem trøstede sig/ som i
den der er den gantske Verdens Frelser-
mand. Der nu den obenbare skyld haff-
de ende/ bød hand sig til en ny Lydighed/
at hand icke alene vilde lade det onde/
men ocsaa giøre det gode/ vaar beredt at
ville giffue fire dobbelt igen/ huad hand
met wret haffde raget at sig/ oc dele halff
parten aff sit Gods met de fattige/ som
en der haffde slæt affsagt dēne Verden/
oc tenckte til at ville vādre i it nyt leffnet.

J disse oc andre saadanne Exempel
see wi/ at den ny Lydighed vdkreffuer be-
dring i alle ting/ icke at mand kand giø-
re alle gode gierninger paa en tid/ Men
at den Syndere som vil bedre sig/ be-
fester sig/ saa meget som mueligt kand
vere/ met alle Dyder oc gode gierninger/
at huor som leilighed kand sig begiffue/
hand da er berystet/ ferdig oc beredt at
giøre gaat/ oc der met alleuegne at be-
uise sin penitentz oc bedring.

Dette maa sigis met saa mange ord/ for deris skyld/ som ickon tage fat paa den ny Lydighed om vipperne/axet oc Kiernen lade de fare/giøre lidet oc lade det største tilbage/ veffue dem saa aff det lille it tecke/huor vnder de ville skiule deris Laster oc wdyder. Det er den onde art/der Salomon taler om/i sine Ordsprock i det trediuende Capittel. Det er en art som lader sig tycke reen at vere/ oc er dog icke toen aff sin Vrenlighed. Denne art voffuer oc blander sig nu i alle stater/høye oc ringe/ hun er icke reen/ hun meen sig dog at vere alt reen oc smuck/speyler sig den gantske dag i en Dyd eller to/hun kand smuct vdsmycke sig/ oc saare praale der met/ legger sig ocsaa aff gantske mact oc formue imod nogle Laster/met huilcke hun icke er beblandet. Det er saadant Folck/som lader sig befinde i it stycke eller tu wstraffeligt/men der imod henger

vdi andre Synder/ vdi dynd oc skarn baade met Næse oc Mund / huilcket de icke en gang det gantske Aar igiennem to aff sig: Acte sig alligeuel at vere de Syndere der bedre sig. Fordi at de ere icke nedsiunckne oc drucknede i alle Synder til lige.

GAck nu til at beskue alle Stater vdi Verden/ da skalt du finde det du leder effter.

Iblant de Euangeliske Førster oc Herrer/ tencke somme saaledis/ Wi ere de som hantheffue oc forsuare den alminđelige Fred / beskytte oc beskerme vore Vndersaatte / oplade Verdens porte for Guds Ord oc Euangelium / Lade Ordet gaa frit i vore Lande oc vbehindret/ maa vel lide Sandhed/ huilckē Papisterne forfølge / det ere deris stycke / huor i de beuise den ny Lydighed. Men diss imellem riffue de Aandeligt Gods til sig/ som frit Byte oc Roff / somme forsætte/ somme forskencke oc ødelegge

hele Stifft oc Kloster/ plundre Kircker oc Skoler/ Lade sig end der met icke nøie/ fare ocsaa til / bemøde deris arme Vndersaatte/met drabelige Skatte oc Tynge / det maa icke vere Synd. Der til bruge de allehaande ny paafund/ Sise/ Told/ oc andet / der de dog skulde lade dennem nøye met deris Førstelige indkomme/oc strecke føderne saa langt som sengklædet naaer. Huor høyt opstiger nu Sise oc Told/Skat oc Tynge frem for den vaar vdi gammel tid / en fattig Mand kand met alt sit suedige arbeyde neppelige bekõme saa meget som hand Aarligen kand giffue sin Herre oc Hosbonde. Det en fattig Embitzmand / en fattig Dagløn ere skulde klæde sig / sin Høstru oc Børn met / det maa hand stoppe vdi Herrens brudne oc bondløse Taske/huor aff det falder neden vd/ alt huad mand der offuen vdi legger. Saa predickede Johannes Baptista icke penitentz oc bedring/men sagde til Tolderne/

huilcke vaare vel saa rige/som nu mangen Første: Kreffuer icke mere end som sæt er. Lucæ i det tredie Capittel. Men huad acte saadanne Potentater/ S: Hansis eller vor predicken? Er det icke nock at de ere Euangeliske? De ere io rene/ vaare icke den store klick oc smitte.

Lige saa gaar det oc til met den Euangeliske Adel/ der findis icke faa/ men saare mange Bonde Dieffle/ huilcke intet andet vide end at plage oc platze deris arme Bønder oc Vndersaatte/met hofftieniste/ny paalegge/ oc andet/ at de arme Vndersaatte maa tit oc offte vdrette deris Hosbondis arbeyde/ oc lade deris eget fare/ maa siden drage hiem sultne oc hungrue/faa huercken vaat eller tiurt skulle de haffue noget/ da skal det være raadet/ surt oc forderffuet/de skulle giffue Skat oc Landgilde/oc maa ilde haffue saa megen tid at de kunde pløye och saa deris Jord. Somme nøde oc trenge

deris Bønder til at kiøbſla met ſig / oc
ſelge ſig deris vare/ Korn/ ſtude oc an-
det / oc giffue dem der faare huad dem
ſelff tyckis gaat at vere/der maa den ar-
me Bonde lade ſig nøye met. Somme
pynſe der paa dag oc nat/ huorledis de
kunde optencke raad oc lempe/ til at de
kunde faa ſag met deris Bønder/oc tage
fra dennem/ det lille de haffue. Ja ſom-
me plocke Kirckers oc Preſte gods/tage
hele oc halffue leſter Korn der fra/der it
pund der it andet / naar de ſaa haffue
taget renten fra Kircker oc Preſtegaar-
de/ ſaa ſkal da den fattige Mand / der
wmagen ſkal haffue met tieniſte at giø-
re/ lade ſig nøye met huad de ville vnde
hannem/oc der ſom de da ingen lærd oc
duelig Perſon kunde bekomme/ ſom den
wmage vil tage ſig til / for ſaa ringe
løn/ ſaa ſætte de en arm wlært ſtackarl
op paa Predickeſtolen/der lidet gaat haff
uer lært/hand ſtaar oc ſtaffuer Euange-
lium aff en Poſtil/ tager ſaa j. Marck

eller ti / oc to alne Klade eller tre for sin wmage / oc lader sig det være gaat. Saa side da de store Hanser oc mecti-ge Junckere/oc æde arme Folckis sued oc Blod/ Røffue Kircker oc Prester: Diss imellem lade de predicke Guds Ord for sig hiemme paa deris Gaarde/anamme stundem Sacramentet / høre til met de andre / ere huer ottende eller fiortende dag lidet Gudfryctige / saa lenge som Predicken varer oc Ordet klinger vdi Yrnene/der met beuise de den ny Lydig-hed: Er det icke nock? Er icke det it skønt Gudfryctigt Leffnet?

Gack nu fra dennem til almindeli-ge Statte / der finder du da en from Mand / som leffuer i det hellige Ecte-skaff it gerigt Menniske/ der som hand icke er gerig / da er hand en Hoerkarl / leffuer i Skørleffnet oc anden wtuct / saa er det hans skiul / at hand er icke ge-rig/ skøtter icke formeget om Verden: Eller haffuer hand ingen aff disse laster

da boer Had oc Affuind i hans Hierte/ huilcken der driffuer hannem til andre Synder. Der som hand oc er frj for alle disse / huilcket neppelige skeer / da kand hand icke vnduere sig for Ølkanden / hand er en Fyldeuom oc Skyllehals/fordricker den arme Siæl i liffuet/ Tager bort fra Hostru oc Børn/ det hand skulde føde oc klæde dennem met / oc iager det igiennem sin Bug/oc vil der met smycke sin Synd / at hand icke er gerig eller en karrig hund/hand lader icke Mammon vere sin Gud / hand nender at haffue gaffn/ aff det hand haffuer : Alligeuel ere de alle rene / huer vdi sit Stycke der hand icke er skyldig vdi. Purepenning oc Matz hund holder sig vel ædru oc sparsommelig/tager sig vare for Druckenskaff / men sin Gerighed oc Karrighed/vil hand icke lade aff. Affuendsiug oc Surmule/ flyer vel wtuct/ Men at misunde huer sin lycke / oc at giffue huer mand stumme suar / oc see

surt oc ilde vd/ det kand hand icke lade/ oc sider hand i Dom/da foruender hand vel en fattig Mand sin Ræt / oc fører hannem skade paa. En Hoerkarl oc Krurendere / lader vel falskhed oc suig vere sig vederstyggelig/oc handler(maa ske) i andre stycker redelige oc vel/Men sit slemme leffnet oc wtuct vil hand icke staa aff.

De falske oc suigefulde Bønder paa Landsbyen / slecte ocsaa oc ty paa denne art/ mene at naar de kunde læse Fader vor/ gaa til Kircke / oc høre Predicken/da er Gud betalet / men at de paa Torffuet oc vdi Marcket bruge falskhed oc suig met deris Vare/ bedrage Folck deris penninge fra/ oc hiemme bruge alt skalckhed oc fortrædelighed / intet gaat beuise deris Næste/det gaar vel hen(som de mene) efferdi de ere saa fromme vdi Guds tieniste.

Det er (Gud bedret) den ny Lydighed/ der skeer nu om stunder/ nu det hel-

lige Euangelium saa reent oc klarlige predickis. Lige saa giøre oc leffue ocsaa de som ville vere de beste/ Men GUD veed vel/ huorfor hand skal holde dem: Hos Micheam i det siuende Cap: siger hand saa: **Den beste iblant dem er som Torn/oc den redeligste som Tørne.** Hand giffuer dennem deris Titel/ icke at de ere de beste/ men at de acte sig selff for de beste/ som handle redelige oc oprictige / som det rette Korn oc Kierne / imod huilcke de andre actis ickon som vdtorskne Affner / oc tomme skaller. Naar de om Aaret en gang giøre noget/som er ret/da ere de det gantske Aar igiennem de redeligste oc beste / da begyndis der praal oc bram/ oc ville da rosis at de haffue giort vel.

Disse beste oc redeligste/som traffue saa høyt met faa Dyder / ere faar Gud idel Tørne oc Titzel/ en huas ond art / der som mand gaar dennem lidet for nær / da riffue de oc kratte om sig /

giøre skade oc heffne sig huor de kunde/ Synderlige naar mand tager fat paa dem paa Predickestolen/det kunde oc ville de icke lide/da tage de braaddene paa/ Torn oc Titzel henger da tilsammen / oc flætte sig i huer andre / lige som de vilde riffue Himmel oc Jord igiennem/ oc ere alligeuel der i de redeligste oc beste/ Traadz den der andet tør sige.

Dette vederfors ocsaa den gode S: Pouel aff de beste/ som hand klager i Apostlernis gierninger i det siette oc tiuēde Capittel. **Jeg forkyndede at de skulde giøre Penitentz oc omuende sig til Gud/oc giøre retskaffne Penitentzis gierninger / derfor grebe Joderne mig i Templen / oc stode effter at sla mig ihiel.** Saadanne Torne skicke sig icke anderleds / naar Predickerne ville skerpe deris Penitentz eller Bodpredicken/da biude de ocsaa det skarpe frem. Men huorledis vil det en-

delige gaa dennem? Det siger Dauid/ i den halfftrediesinds tiue oc ottende Psal: **Før end eders Torne bliffue mode paa grenene/ skal Vreden bort tage dennem saa spæde.** Gud kand vel snart finde en skarp Øxe / huor met hand kand affhugge saadanne Tidsler oc Torne/ Den Guddommelige vredis Jld kand ocsaa snart opbrende dennem/ oc forhindre deris skarphed oc sting. At mand kand fly saadan Guds vrede / da tage sig huer vare/ for denne wrene/onde oc tornefulde art/ huilcken der giffuer sig vd for reen oc god/ oc beuiser det dog icke met gierningen.

Men paa det mand ocsaa kand see/ huad for gode gierninger/ der høre til en ny Lydighed/ ville wi ocsaa frem sætte den anden Speyel.

EN Speyel/ i huilcken mand seer de Christelige Dyder oc gode gierninger/ som en Synndere der vil bedre sig / daglige skal øffue sig vdi / der som hand ellers vil beuare sin Samuittighed.

Gierninger som den første Taffle vdkreffuer.

Fryct.

TDen hundret oc siuende Psalme. HERREN haffuer behagelighed til dem som hannem frytte/ Som haabis til hans Miskundhed.

Esaiæ i det trysinds tiuende oc siette Capittel. Men ieg seer til den fattige oc til den som haffuer en sønderknuset Aand/ oc som frycter sig for mit Ord.

Tro.

Jeremiæ i det femte Cap: Dine Oyen see til Troen.

Kierlighed.

I den tredie Psal. Elsker HERREN alle hans Helgen/ HERREN beuarer dem som tro / oc betaler riglige dem/ som bruge Hoffmod.

Paakaldelse.

Vdi Mosi femte Bogs siette Ca: Du skalt tilbede Gud din HERRE/ oc tiene hannem alene.

I den halfftrediesinds tiuende Psal: Kalde paa mig i nød/ saa vil ieg bønhøre dig/ saa skalt du prise mig.

Jeremie i det syttende Cap: Velsignet er den Mand/ som forlader sig paa HERREN / oc HERREN er hans Tillid.

Bekiendelse.

Til de Romere i det tiende Cap: Om mand Troer aff Hiertet/ da bliff-

uer mand retfærdig / oc om mand be=
kiender met Munden / da bliffuer mand
salig.

Til de Philippenser i det andet
Capit: Derfor haffuer Gud ophøyet
hannem / at alle tunger skulle bekiende /
at Jesus Christus er en HERRE / til
Gud Faders ære.

Taalmodighed.

Lucæ i det første oc tiuende Cap:
Fatter eders Siele met Taalmodighed.

Til Timotheum i den anden Epi=
stels tredie Capittel. Alle de som ville
leffue Gudfryctige / skulle lide Forføl=
gelse.

At holde sin Eed.

J den femtende Psalme. Huo som
suær sin Næste / oc holder det / hand skal
bliffue salig.

Guds Ords hørelse.

Lucæ i det elleffte Cap: Salige ere
de som høre Guds Ord oc beuare det.

Gierninger som den anden Taffle vdkreffuer.

Sønlig Lydighed.

Til de Colosser i det tredie Capit: I Børn/verer Forældrene lydige i alle ting/ Thi det er HERREN behage-ligt.

Verdzlig Lydighed.

Til de Romere i det tiende Capit: Huer mand vere Øffrigheden vnderdan-nig/ som haffuer mact offuer dem/Thi der er ingen Øffrighed vden aff Gud.

Saa giffuer nu huer mand huad i ere skyldige/ Skat den som Skat bør/ Fryct den som Fryct bør / ære den som ære bør.

Retfærdighed.

Esaiæ i det første Cap: Toer/ren-ser eder/tager bort eders onde væsen fra mine øyen/ Lader aff det onde/ lærer at giøre gaat / tracter effter ræt / Hielper

den fortrycte/ skicker den Faderløse ræt/ oc hielper Enckers sager/ Kommer saa oc lader oss gaa i Rætte met huer andre/ Der som eders Synder ere end blod røde/ saa skulle de bliffue sne huide.

Esaiæ i det halfftrediesinds tiue oc otende Capit: Lad løss dem du haffuer fanget met wræt: Lad ledige dem du besuerer: Giff frj dem du trenger: Tag bort allehaande byrde/ Da skalt du raabe/ oc HERREN skal suare dig.

Hoseæ i det tiende Capit: Saaer Retfærdighed/ oc høster Kierlighed/ oc pløier anderleds/ effterdi det er tid at lede effter HERREN/ til hand kommer oc regner Retfærdighed offuer eder/ Thi i pløye ont/ oc høste Misgierninger/ oc æde Løgnens fruct.

Syrach i det fierde Cap: Redde den som skeer vaald / fra den som hannem giør wræt.

Kyskhed.

Til de Ebreer i det trettende Capit:

Ecteskaff skal holdis ærligt hos alle/ oc den Ecteseng vbesmittet.

Til de Thessalonicker/ i det første Breffs fierde Capit: Det er Guds vilie eders Helliggiørelse/ at i skulle fly Horerj/ oc huer aff eder veed at holde sit kar/ i Hellighed oc Ære/ icke i Løsactighed som Hedningene / som intet vide aff Gud.

J Mosi femte Bogs tolffte oc tiuende Cap: Der skal ingen Hore vere iblant Jsraels Døtter / Oc ingen Horkarl iblant Jsraels Sønner.

Til de Gallater i det femte Cap: Aandsens fruct ere Kierlighed/ glæde / Fred/ Kyskhed.

Til Titum i det andet Capit: At de skulle lære de vnge Quinder at være tuctige/ at elske deris Mend/ at elske deris Børn/ oc vere høffuiske/ kyske/ husraadige /goduillige/ oc deris Mend vnderdannige.

Ydmyghed.

I sancte Peders første Epistels femte Cap: Holder fast ved Ydmyghed/ thi Gud staar de Hofferdige imod/ men de Ydmyge giffuer hand Naade.

Sparsommelighed.

I S: Peders første Epistels fierde Cap: Saa verer nu sparsommelige oc ædru til Bønen.

Lucæ i det første oc tiuende Capit: Tager eder vare / at eders Hierter icke besuaris met Fraadzerj oc Druckenskaff oc sorge for timelig næring.

Lade sig nøye met Lidet.

Til Timotheum i det første breffs siette Capit: Det er en stor fordel/ huo som er Gudelig/ oc lader sig nøie/ Thi wi haffue intet ført i Verden/ Derfor er det obenbare/ wi skulle icke heller føre noget der aff. Naar wi haffue Føde oc Klæde/ saa lader oss nøies.

Oprictig handel i Kiøb oc Sal.

Ezechiel i sit attende Cap: Naar en er from/ som giør ret oc vel/ giffuer Skyldeneren sit Pant igien/ som icke Aagrer/ ingen giør wret/ der vender sin haand fra wret / hand skal leffue/ siger HERREN.

Laan oc Borg.

Lucæ i det siette Cap: Giører vel/ oc laaner/ at i intet haabis der for/saa skal eders løn vere stor/ oc i skulle vere den Allerhøiestis Børn.

Almisse Gaffue.

Esaiæ i det halfftrediesinds tiue oc otende Capit: Bryd dit Brød for den Hungrige/oc indled den Elendige i dit Hus. Seer du nogen nøgen/ da klæd hannem/oc vnddrag dig icke fra dit kiød. Saa skal dit Lius frembryde som mor- gens Stierne / oc din Forbedrelse skal snart voxe / oc din Rætuished skal gaa faar dig/ oc HERRENS Herlighed skal tage dig til sig/ Da skalt du raabe/ Saa skal HERREN suare dig.

Ezechielis i det attende Capittel. Den som skiffter sit Brød met den hungrige/ oc klæder den Nøgne etc. Hand er en from Mand/ hand skal haffue Liffuit siger den HERRE/ HERRE.

Sandhed.

Sandhed i Dom.

I den tredie Mosi Bog/ i det nittende Cap: I skulle icke handle wret paa Dom/ Oc du skalt icke fremdrage den fattige/ oc ey heller hedre den Veldige/ Men du skalt dømme retfærdelige offuer din Næste.

Sandrue Eeder.

Zachariæ i det ottende Cap: Den ene tale Sandhed met den anden / oc dømmer ræt/ oc elsker icke falske Eeder/ Thi ieg hader alt saadant siger HERREN.

Sandhed i almindelige Sager.

Esaiæ i det tretten oc tiuende Cap: Huo som vandrer i Retuiſhed/ oc taler det som er ræt : Huo som hader wræt oc Gerighed/ oc bortuender sine hender/ at hand icke tager Gaffuer : Huo som tilstopper sine Øern/ at hand icke hører Blodskyld / oc lycker sine Øyen til / at hand skal icke see ont/ hand skal bo vdi Høielsen/ Oc Klippen skal vere hans feste oc Beskermelse. Hans Brød skal giffuis hannem/ Vand faar hand visselige.

J Salomons Ordsprock i det try oc tiuende Cap: Kiøb Sandhed / huer met sin Næste.

DEnne Speyel/ gode Christen/ lad dig vere befalet / Thi her ere icke wnyttige/ wfructsommelige/ Papistiske hychlers gierninger/ som at smycke Billeder / tende Liuss oc Lamper / læse siu tider/ siunge/ klinge/ ringe/ holde helligt/ æde Fisk om Fredagen/ gaa Pillegrims gang/ holde Vigilier oc Siellemesser /

oc andre saadanne/ huilcke ingen kommer til gode/ vden aleniste den Bugtienere som dennem giør/ hand nyder dennem noget at/ hannem drager det noget i Stegersit / oc fylder Tasken. Men de gierninger som nu ere opregnede/ ere idel kaastelige oc fructsommelige Dyder/ som ske Gud til ære / oc vor Naste til beste / huilcke mand huercken i Aandelig eller Verdslig regimente kand ombære / oc ere synderlige nødtørfftige til den ny Lydighed.

Saa betenck nu oc skue dig daglige i baade disse Speyeler / følg Esaiæ ord/ der saa lyde/ Esaiæ i det første Ca: **Lader aff det onde / lærer at giøre gaat.** Sky det onde saaledis som Gud det befaler hoss Ezechielem vdi det attende Capittel. Der hand saa siger: **Kaster fra eder all eders Offuertrædelse.** Dette maat du icke alene forstaa om obenbare Laster/ at mand der

ſkal tage ſig vare for/men oc ſaa om al-
lehaande onde ſtycker oc Synder / der
mand hemelige bedriffuer oc begaar /
Der ſkalt du efterfølge Pauli Exempel
der ſaa ſiger/til de Corinther i det andet
Breffs fierde Capit: Wi fly ocſaa
lønlig ſkendſel. Lær ocſaa at giøre
gaat ſaa at du effter Paulj Lærdom
til de Coloſſer vdi det første Capittel.
kant vere fructſommelig i alle gode
gierninger / icke paa en dag eller it
Aar/ Men at du legger dig altid effter
det gode/ vden affladelſe/ ſom ſancte
Pouel ocſaa formaner til de Theſſalo-
nicker i det første Breffs femte Capit:
Huo der effter retter ſig/ ſkicker oc laff-
uer ſit gantſke leffnet/ tancker/ord/gier-
ninger/ oc all ſin handel i ſaa maade/
den er ſaadan en angerſom oc bedrendis
Syndere / offuer huilcken alle Engle i
Himmelen glæde ſig.

Det er det rette Penitentzers orden/

som er stifftet aff Gud selff/ formedelst hans hellige Ord. Huo som vil ind i det Orden / hand maa laffue sig til at lide megit / huer dag maa hand dø oc leffue/ hand skal dø aff det onde/oc leff=ue i it nyt helligt Leffnet/skicke sig saa at hand kand sige met Paulo / til de Gallater i det siette Capittel. Verden er mig kaarsfest/ oc ieg Verden : Men der vil ingen giffue sig ind i dette Or=den/ det er alt forstrengt/ Regelen er sæt alt for høyt. Der som det vaare giort paa at bære Kapper / Skabellaris oc Plette/ da stode det end vel til at giøre. Men den ny Lydigheds gierninger vd=kreffue meget mere oc større/huil=cket ingelunde kand skee/ vden den hellig Aands hielp oc bistand.

Beslutning.

HUD Ofryctige fromme Christen/ dette ere try hoff=uitstycke som høre til en al=uerlig Penitentze. Det Før=ste heder Anger oc Ruelse / det haffuer trende stycker vdi sig/ som er/ Først it Hiertens klagemaal offuer Synden. Der næst it aluerligt forsæt at ville be=dre sit Leffnet. Det tredie at vor wuer=dighed intet kand skade oss/fordi at Peni=tentzen begyndis i Jesu Naffn. Det er Guds fryctis rette art / at hun forskrec=ker oc forfærder Menniskеt / Naar det føler oc kiender sine Synder/ dog foru=den Mishaab och Fortuilelse / for det Naffns skyld/ vdi huilcket Syndernis forladelse oss tilbiudis.

DEt andet stycke som hører til en Chri stelig Penitentze oc bedring/ er Tro=en til Christum. Saadan en Tro haff=

uer trende Obiecta, det er / saadanne ting/ som hun maa begribe. Det første er Aarsagerne/ huor faare Gud sende oss sin Søn/som er/at Gud haffde met sin Eed truet alle Syndere met den euige Død/ oc hand icke vilde haffue giort saadan sin Eed forgieffuis: Wi maa ocsaa bekiende / at vore Misgierninger fortiene en euig vrede/ oc Gud giorde icke wræt / der som hand fordømde oss allesammen/For saadan Aarsage(siger ieg)maatte Gud sende sin Søn til Verden/til it Offer for vore Synder. Denne ypperlige betenckelse/om Guds søns tilkommelse til Verden/ vil icke aleniste befattis oc begribis met almindelig forstand/men ocsaa met en fast Tro/ Den euige straff som Gud haffuer lagd paa den timelige offuertrædelse / er ickon it slæt fabel oc Lockis effuentyr faar Verden; Men Guds Nidkierhed imod Synden / oc strenge Retfærdighed / som er beuist paa Guds Søn / det er en nock-

ſom oc nøyactig beuiſning/ at den euige ſtraff haffde offuerfaldet alle Menniſke/oc ingen haffde kundet bliffue biſtandig for Guds Vrede / der ſom denne Fyldiſtgiørelſe icke vaare kõmen : Men Verden troer det icke / Jtem Kiød oc Blod kand icke begribe/ at Guds Dom imod Synden er ret/at Menniſket ſkulde kunde fortiene euig ſtraff. Dette ere ſaare høye oc ypperlige ting/huilcke der ſaare vel behøffue en faſt oc ſtadig Tro. Diſſe Aarſager huor faare Guds Søn bleff vdſent til Verden/ tale icke aleniſte om Guds naadige vilie/Men ocſaa om Chriſti velgierninger ſom hand oſſ beuiſde/ i det hand formedelſt ſin Fyldiſtgiørelſe/ haffuer fortient oc forhuerffuit oſſ Syndernis forladelſe / oc det euige Liff/ ſaa mange ſom paa hannem tro/ oc ſig forlade.

Dette altſammen indeholdis i det første ſtycke der Troen begriber. Der effter følger det Andet ſom Troen be-

fatter / som er disse velgierningers per=
sonlige anammelse oc tilregnelse / at en
arm Syndere tager til sig / giør sig
selff for sin person nytteligt / oc legger
sig til gode/ alt det som CHristus for=
tient haffuer/oc giør sig der vdi delactig.
Det er en ret Tro/ som kand drage den
Naade til sig/som Christus haffuer for
huerffuit.

Der til kommer det tredie der Tro=
en begriber/ som er/ Idel Naade /
det affuerier vor egen Fortieniste ved
gode gierninger/oc fatter Christum ale=
ne met sin Fortieniste / der met trøster
hand sin Samuittighed/ det andet lader
hand altsammen fare.

Her hos er ocsaa talet om tre Aar=
sager / huorfor vore gode gierninger
icke fortiene oss Syndernis forladelse/
som er først Samuittighedens tryghed:
Paa Guds blotte Naade kand mand
forlade sig / men egen Fortieniste giør
Mennisket tuilactigt / Item æren hør

Christo til / icke oss. Gud vil icke at wi faar hannem skulle rose oss aff vor egen fortieniste/ at hand derfor skal giffue oss Himmelen: Der til er ocsaa Naade oc Fortieniste affsagde oc wfordragelige Fiender/ saa det ene icke kand lide det andet/de ere immediate contraria.

DEt tredie stycke som hører til en christelig Penitentze /er ny Lydighed / huilcken der maa ske for fire Aarsager skyld. Først paa det at Penitentzen oc bedring som er begynt/ kand haffue bestand oc varactighed / Fordi ny Lydighed oc Synd imod Samuittigheden/de giøre den fremfarne Penitentze slæt til intet. For det andet / at der kand vere Skilsmisse imellem en ræt Christen oc en Glisnere eller Hychlere/Fructen giffuer tilkiende huordant Træet er. For det tredie/at beuise Gud Tacknemmelighed for sine velgierninger / som wi haffue anammet / det er den rette Snor effter huilcken alle gode gierninger skulle giø-

ris. Til det fierde at mand kand formere Troen oc de Aandelige gaffuer/ efftersi Troen er saa ringe oc liden.

Der haffue wi ocsaa talet om tuende slags gierninger/ som bør at vere vdi den ny Lydighed/ som er/at lade aff det onde/oc giøre det gode. En sand bedring staar der vdi/ at mand skyer alle Synder/ met huilcke Samuittigheden kand besmittis/ oc vandrer i gode gierninger/ effter som leiligheden sig begiffuer. Det er Summen oc Meningen.

ER nu nogen som bekiender sig for it fortafft Faar / oc gierne vilde formedelst en aluerlig Penitentze komme i den rette vey igien / hand efftersølge denne Lærdom/ oc fatte disse try stycker tilsammen/som er/sand Anger oc Ruelse/Troen til Christum/ oc en ny Lydighed. Icke paa en dag to eller tre / icke heller vdi stycke tal/ men met saadant it forsæt/ at hand vil met Guds hielp all sin liffs tid bliffue der vdi varactig / saa

at ingen Synd regnerer vdi hannem som tilforn / men at en god gierning stedse følger den anden/en Dyd recker den anden haanden.

Saadan fornyelse bliffuer met det første it tungt Aag paa din hals / for huilcken du huercken kant røre eller vende dig/ lige som du sade i en stock baade met hender oc føder/ Saa ont vil det giøre den gamle Adam / at hand icke skal haffue sin fri vilie/ at giøre huad hannem lyster. Kiød oc Blod vil alt strax bryde sig vdaff den ny Lydigheds fangetaarn / oc vere vfanget/ vil ocsaa sætte sig den store hob faare til exempel/ som gaar secker oc tryg hen/ icke bekymrer sig for nogen Synd/ oc sige: Hui skulde ieg tage mig det saa nær? Huad haffuer ieg behoff at saa plage mit Legeme met ny Lydighed/ det giøre io icke de andre/ huilcke ocsaa ville vere fromme/ oc vilde io saa nødigt vere fordømde som ieg. Er det dennem gaat/ saa

kand det ocsaa vere mig / Jeg seer vel huad min Nabo giør / naar hannem stundem kommer en god tancke fluendis i sinde / da er hand from paa en dag eller to/der effter gaar hand i sine gamle fied igien/ oc giør lige som tilforn. Det er nu en almindelig vijs oc vane/ ocsaa hos dem som ville vere de beste / Huad kand ieg da gløre?

See fromme Christen/ saadanne tancker skalt du visselige fornemme/men du maat ingelunde vende dig til den store hob oc den efftersølge / thi du skalt vide/ at en ret Christen er lige som en enlig Fuel / som ingen Mage haffuer / hand haffuer ingen som holder met hannem/ som Dauid klager i den hundret oc anden Psalme. **Jeg er lige som en enlig Fuel paa taget.** De vdualde ere faa/ icke kommer heller deris gierning oc væsen offuer ens met de andre/ Derfor ere de oc bliffue enlige/ ere slæt affskilde fra Verden/lige som de Sped=

alſke. Vilt du der for lade dig forfær=
de/ſaa er det giort met dig/Du kant der
for icke bedre bære dig at/vent dine øyen
fra den ſtore hob/ lad icke den ſtore ſlag=
ne alfare vey til Helffuede behage dig/
Men gack ind at den ſneffre port
Thi den Port er viid/ oc den vey
er bred/ſom fører ned til Fordøm
melſen/ oc de ere mange ſom van=
dre der paa: Oc den Port er ſneff=
uer/ oc den vey er trang/ ſom fø=
rer til Liffuet / oc de ere faa ſom
hannem finde/ ſom Chriſtus ſiger
hos Mattheum i det ſiuende Cap: Følg
dette gode raad/ lad dig finde iblant den
lille hob paa den trange vey/ i den ſneff=
re Port / der ingen kommer wplocket
igiennem. Endog at denne wieffne vey
er forfærdelig til at ſee / fordi at ingen
gaar at hannem/ du haffuer ingen ſel=
ſkab/ du eſt ene oc forladen aff alle/ ſaa
ver dog frimodig/ tenck paa den Engel=

ske glæde i Himmelen/ da skalt du vel
finde de der skulde holde met dig/ Huad
ere alle vgudelige paa Jorden/ imod en
Engel/ huilckē der skuer oc seer Gud an-
sict fra ansict. En eniste saadan Him-
melsk Første / skal mere giøre oc gielde
hos oss/ end alle kronede Ormesecke paa
Jorden.

Betenck det/ oc vent dine øyen fra
alt det som er imod en retskaffen Peni-
tentze. Lad Papisterne fare met deris
øre Scrifftemaal/ i huilcket mand tuin-
ger Folck Synder aff/ lige som Bødde-
len giør ved en Tiu/ hand piner oc nø-
der hannem til at sige sig/ huad hand
spør at: De lære naar mand angrer oc
fortryder Synden/ oc den rettelige op-
regner i øre Scrifftemaal/ oc vor egen
Fortieniste kommer der til / da fortien
Mennisket Syndernis forladelse oc det
euige Liff. Det er icke andet end en ret
Judas Penitentze/ i huilcken Syndens
kundskaff driffuer Mennisket til fortui-

lelse oc Mishaab/ effterdi at Naaden som Christus oss fortient haffuer / bliffuer wbefattet. Derfor lad dem fare.

Giendøberis Penitentze er icke megit bedre/ En Giendøbere sætter sig i en vraa/ gaber op i værit effter den hellig Aand/ den huisker hannem i øret/ drag en graa Kiortel paa/ giør dig veluillige fattig/ holt dig til Ydmyghed/ saa haffuer du en naadig Gud. Men huor bliffuer Christus met sine velgierninger oc Fortieniste/ giør hand slæt intet til Sagen? Disse Suermere maat du ocsaa giffue Pasbord/ lade dennem ickon hugge hen/ met deris optenckte oc selffgiorde Penitentze.

Der findis ocsaa den tredie hob/ met deris veluillige Penitentze: Det ere vore Naadesyndere/ som ickon haffue en Tungetro / huilcke ere faldne fra Paffuen oc til Euangelio / de vide at gode gierninger giore oss icke salige/ at Gud er dennem alle naadig som om-

uende sig til hannem/ oc begere Naade. Derfor giøre de sig ocsaa færdige met deris Penitentze / som de der vel haffue anammet Euangelium om kiødelig frihed. Saadanne de ere icke Christi Faar/ men stinckendis Geder/ huilcke ere fulde aff groffue Laster oc Synder/ oc lucte ilde/ baade faar Gud oc Verden.

Disse naar de begynde at lucte sig selff/lede effter Trøst i Affløsningen oc i Christi Nadere / da forlige de sig met Gud/begynde at snyffte/ sucke op imod Himmelen / skulme neder til Jorden / Mimre met Læberne / mumle ved sig selff. In Summa/ det gantske Legeme er sørgeligt/ Hiertet lader sig viit op / oc henter effter Naaden / lige som en halffdød fisk effter Aanden/dog foruden noget aluerligt forsæt at ville bedre sit Leffnet. Naar Predicken oc Messe embedet er vde / gaa de hiem met glæde / holde sig vel to eller tre dage fra Synd imod Samuittigheden / om det end

kand vare saa lenge/ Der effter komme de ny gield paa Registeret igien / lade alt scriffue op i det gamle Regenstaff/ bliffue stedze i den mening/ at Gud er saadanne Bucke naadig / oc vil gierne holde dennem til gode / at de saaledis hoppe oc springe aff en Synd i en anden.

Denne forbandede hob/som saa bespotter Gud oc hans Naade / skalt du ocsaa lade traffue hen/ æd icke det Hundemaaltid met dennem/ der Petrus omtaler vdi sin anden Epistels andet Cap: saa sigendis: **Hunden æder igen det som hand spyde/ Oc Soen velter sig i Skarnet igien/effter hun er toen.** Dette er en ret vederstyggelig ting faar Gud: Thi lige som Hunde/ som haffue befylt sig met wrent æde / oc kunde det icke lenger holde i sig/ men spy det vd igien/ oc strax æde igien det de spyde. Lige saa giøre de Naadesyndere/ naar de ere belessede met Synd oc

Ondskab/ føle huorledis deris wrenlighed støder op i Samuittigheden / Da komme de strax til Scriffte/oc til Sacramentet / vdskyde deris Synders wrenlighed / lige som Siælens forgifft: Men saa tilige som Aarsagen noget giffuer sig / slicke de i sig igien det som de tilforn vdspyde.

Huilcken en skendig oc skadelig æden maa det vere? Huor maa Guds Engle i Himmelen see paa saadan slem Synde æden? Huilcken sorg oc klagemaal maa der ske i Himmelen offuer saadanne Folck? som tage deris vdkaste wrenlighed til sig igien. Naar de kløgis oc vdspy Synden/ da glæde de hellige Engle sig/ haabe det skal nu bliffue bedre met dennem / efftherdi at den besmittede Siæl er nu renset: Men naar de see at de vende om igien/ oc æde det som de før vdspyde/ da haffue de visselige stor bedrøffuelse i deris Hierte/ saa som de der intet heller begere/ end at Menniskene

kunde komme der hen som de ere / beside den euige glæde/ loffue oc prise Gud vor HERRE til euig tid/lige som de giøre.

Der imod huad for en Jubilatz oc glæde vil der bliffue iblant Diefflene / naar de see at den som er renset/paa ny igien besmitter sig met Synd oc Last / lader kæffterne op/ som en anden hund/ oc tager det spyde vdi sig igien. Naar mand vdspyer/ da forstrecke alle Diefflene sig / befrycte sig for Renselsen / at Synderen skal komme til Naade igien/ betencke sin iammer oc ælendighed/ rette oc bedre sig met aluerlighed/ oc vndgaa den euige vrede. Men naar den som er renset/ faar ny lyst/ at befylde sig igen/ met det som hand tilforn haffuer vdspydt/ giør det som wræt er/ oc det sidste saaledis bliffuer verre end det første/ da begyndis der lyst oc ladder iblant alle Diefflene/ de hoppe oc springe met fryd oc glæde / omkring saadan en Synde æden/strø dennem lidet Sucker paa den

vdſpyde wrenlighed/paa det de ſkulle icke vemmis der ved. Er det icke ſtor ynck? Er det icke en forgifftig Fiende/Der ſaa kand forblinde it Menniſke/ at hand ta- ger det vdſpyde til ſig igien/lader ſig det vel ſmage? oc veed dog at hand æder ſig der paa den bittre euige Død.

Det ſkulle alle Gudfryctige Hier- ter oc retſkaffne Syndere/ ſom ſig rette oc bedre ville betencke/ icke følge diſſe ſtinckendis Bucke oc ſlemme hunde/ icke bedrøffue den Himmelſke Hærſkare/ Men faſt heller giøre glæde i Hiſnelen/ formedelſt en aluerlig oc varactig omuen delſe/ oc leffnedens fuldkomne bedring.

FØrſt at det er din rette alffuere/at du vilt bedre dig. Saadan aluerlighed/ giffuer ſig vduortis tilkiende vdi tuende maade: Først at du daglige oc rettelige døder kiødet oc forſager Synden/paa det at din Penitenʒ oc bedring ſom du haff- uer taget dig faare/kand komme til gier- ningen/oc icke vere en ørckeløſſ oc fluen-

dis tancke/ foruden gierning/oc en Glis-
neris optenckte Gudelighed/foruden var-
actighed. J saadan dempelse oc dødning
maa ingen Synd bliffue leffuendis / el-
ler komme til sin krafft / at mistrøste
Samuittigheden/ Men lige som mand
i it Vrtebied affuerier vkrudt/ saa tili-
ge som det begynder at gro/lader det icke
opuoxe eller bære frø/men strax vdluger
oc oprycker det met roden/ den stund det
er vngt oc spæt/Lige saa maa mand sty-
re oc affuerie Synden/ saa tilige mand
finder at den onde tilbøielighed røris vdi
Hiertet : Huo det icke giør / hand kand
icke bliffue varactig.

DEt andet vduortis Tegen til en aluer-
lig Penitentze/er it helligt leffnet/der
lader sig finde rent / vbesmittet oc v-
straffeligt/ i alt det mand giør oc lader/
i alle ting store oc smaa/ Alle Dyder oc
gode gierninger som indeholdis i de ti
Guds Bud (huilcke tilforn ere opregne-
de i den Speyel om gode gierninger)

de maa formedelst den begynte Lydighed fuldkommis/ oc ingen bliffue tilbage / saa fremt mand kand komme der til.

Dette er den ny Lydighed / huilcken Euangelium kreffuer aff alle omuende Syndere / oc lader foruden den ingen komme til Naade / saa som den Affløsning hos Johannem i det otende Capgiffuer klarlige tilkiende/ der som Christus siger til den arme Synderinde/som vaar begreben i Hoer: **Jeg fordømmer dig oc icke/Gack bort oc synde her effter icke mere.** Det er / Synden skal dig forladis/dog saaledis oc met saadan besked/ at du her effter tager dig vare for alle slags Synder imod Samuittigheden/ icke tencker/ at ieg vil styrcke oc forsuare dig i dit wrene Leffnet/ eller giffue noget Menniske loff til at synde paa Naade/Det giør ieg icke/met saadanne gienstrydige Naadesyndere haffuer ieg intet at skaffe / Jeg er icke kommen for deris skyld / som begere

afflösning til tryghed/ at de maa siden fare frem i Synden/ men ieg omgaaes met de Syndere som ville rette oc bedre sig/ som icke mere ville giøre det onde/ huilcke der beholde deris Klæder rene/ beuare deris Samuittighed wbesmittet/ de er det som ieg forbarmer mig offuer.

Lige som CHRistus handler met denne Synderinde/ saa handler hand met alle/ som komme til hannem oc bede om Syndernis forladelse/ dennem tager hand icke anderledis til Naade/ end saa fremt som de ville staa aff Synden/ oc lære at giøre gaat: Der som det icke skeer/ lader hand dem ingen Naade vederfaris/ det skulle de vide.

MEn vore Naadesyndere lade sig icke sige/ de bliffue de samme de ere/ en tid som den anden/ holde sig til Hychlers Penitentze/ mene at de haffue vel bedret sig/ naar de ickon bekiende deris gruelige oc gienstridige Synder/ ydmy-

ge ſig oc begere Naade / det er en kaaſtelig ting at bekiende ſig for en Syndere/ oc haffue Naade behoff/ icke forſuare eller ſkiule deris brøſt/ ſom ellers den almindelige hob pleier at giøre/Det ere de der Hoſeas i ſit ſiuende Capittel omtaler / ſigendis : **De omuende dem/men icke ræt/ men de ere ſom en falſk Bue.** Huad giør en falſk bue? Hand lader ſig vel ſpende / legge Pilen paa ſtrengen/oc holde til Maalet/ i den forhaabning mand ſkal dræbe / men i ſkudet ſlar hād ſig/oc gaar maalet ſlemmelige forbi/oc forderffuer it gaat ſkud.

Saa giøre diſſe Gliſnere ocſaa/de ſticke ſig ſmuct vduortis til Sagen/lade ſig formedelſt Scrifftemaal oc Sacrament omuende til Gud/ men ſtrax kaſte de om igien/ oc ſla feil. Huad haffue nu ſaadanne Folck andet at foruente / end at de/ lige ſom en falſk Bue/ ſkulle ſønderbrydis oc kaſtis i Ilden? Huor til ere de ellers nyttige?

Men paa det at wi icke ocsaa skulle bliffue delactige i saadan straff/ skulle wi fly falsk Penitentze / gierne oc veluillige bære den ny Lydigheds tunge Aag/ Oc der som Byrden vilde for saare trycke oc trenge oss/ wi da paakalde den hellig Aand om hielp / lade oss finde paa ny/ som Faar der ere beredde til at følge Guds Lam Christum deris HErre/ oc træde i hans fodspor/ saa som de der stadelige vden alt tuil tro / oc visselige vide/ at Gud effter sin Forjættelse/ til de Romere i det andet Cap: Vil giffue priis oc ære / oc it vforgengeligt væsen/dem/som met Taalmodighed i gode gierninger / tracte effter det euige Liff/ Der til hielpe oss GVD Fader/ Søn oc den hellig Aand/

AMEN.

Her effter følge nogle Bøner/om Syndernis forladelse/ oc it saligt Endeligt / vdtagne aff den Christne Kirckis Lærere.

It obenbare Scrifftemaal oc Bekiendelse.

Ambrosius.

IEG arme syndige Menniske/ huor saare mange ere mine Synder / huor saare tit haffuer ieg syndet/O HERRE/oc synder end nu i denne dag/men derfor vil ieg dog icke fortuile/ efftherdi at ieg

haffuer det trøstelige Exempel for
øyen/ om den obenbare Syndere
vdi Templen/ huilcken effter din
Dom gick retfærdig der vdaff
igien/ Der til hører oc seer ieg met
stor Trøst/ huorledis Røffueren/
som paa Kaarssit bekiende dig /
gick met dig fra Kaarssit til Pa-
radis. O Fader/ du haffuer ren-
set oc afftoet den salige angersom-
me Mariam Magdalenam/ som
vaar beladt met suare Synder:
Oc den gode Petrus er effter sin
haarde nectelse / kommen til stor
Naade igien/ fick Apostels Em-
bede/ oc bleff sæt igien til stor ære.
Derfor beder ieg dig kiere HER-
re Christe/ ieg som hiertelige trø-
ster mig vdi saadanne Exempel/

Forlen mig ocsaa den obenbare Synderis forknusede Hierte / Røffuerens Bekiendelse / Den salige angersomme Synderindis Magdelene øyne taare / oc Apostelens beske graad effter hans benectelse / oc en fast Tro til din store Barmhiertighed / Amen.

En anden Bekiendelse.

Augustinus.

O Kiere Fader / huad skal ieg dog tencke / huor ved skal ieg trøste mig / Jeg haffuer forskylt Døden / ieg beder om Naade / ieg haffuer skendelige beuegt min Konning til vre-

de/ hues hielp ieg nu begerer / ieg haffuer aff min haardnackenhed icke atlydt Faderen / hues Søn ieg nu beder. O kiere HERRE ieg kõmer saare langsomt oc seent til dig/ Oc haster icke saare til at giøre Penitentze/ Jeg haffuer icke taget mig vel vare for Synden / Oc nu at skaden er skeedt/oc mit Liff er saargiort met Synden / kommer ieg først oc begerer Naade. Jeg haffuer icke seet mig vel for / oc foruaret mig for skade / før end nu/ der ieg icke er langt fra Døden. Jeg haffuer giort to Synder aff en / i det at ieg altid haffuer giort en Synd effter den anden/foruden Anger oc bedring. O HERRE ieg haffuer reffuet

det gamle saar op igien/ oc giort ont verre/ oc det som ickon lidet vaar tillægt formedelst din Naade/ det haffuer ieg/ lige som it galet oc affsindigt Menniske/ kommet til at blode paa ny igien / och saaledis endelige ladet Saaret bliffue wrent oc ilde luctendis. Men endnu/ huilcket er der aller forferdeligste/veed ieg at der staar screffuit: **Paa huilcken stund den Retfærdige synder/skal all hans Retfærdighed forglemmis.** Effterdi at den Retfærdigis Retfærdighed som falder bliffuer til intet/ huor forfærdeligt er det da/naar en Syndere falder tit oc offte ? O huor tiit oc

offte haffuer ieg som en Hund ind
slicket det igen/der ieg tilforn haff
uer giffuet op aff mig/huor man-
gen tid haffuer ieg/ som it Suin
sølet mig i Dyndet igien/aff huil-
cket ieg neppelige er renset oc toen?
Huor mange Folck haffuer ieg
veret til Forargelse/ oc giffuet
Aarsage til at synde? Saadan-
ne mine Synder haffuer du Her-
re alle i dit Register/ Endog du
est langmodig oc tier stille: Men
i alle saadanne mine Synder/
haffuer oc veed ieg ingen anden
sted at lede effter hielp oc Trøst/
end alene hos din kiere Søn/
huilcken ieg nu sætter imellem dig
oc min store Offuertrædelse/ Thi
huad skulde ellers vere dig kierere

oc bedre behage dig / end at en arm Syndere/formedelst din kie-re Søn kommer til dig? Paakal-der dig/begerer Naade/ oc forme-delst din kiere Søn beueger dig/ som en Fader til Naade oc Barm hiertighed. Saaledis komme de offte til Naade oc bliffue forløsde/ som sidde i Fengsel/for Kongens Søns skyld/ De kōme offte igien til stor ære / de som nu allerede vaare dømde til døde. Saaledis bliffue Tienerne offte frj fra straff for Sønnens Bøn skyld. Saa begerer ieg ocsaa Naade kiere Fa-der/ for din kiere Søns skyld. O HERRE redde min Siæl aff Fengsel/at hun maa loffue oc pri-se dig/giør mig løs aff Syndsens

haand. Jeg beder dig for din eni-
ste Søns skyld/som sider hos din
høyre haand/ oc daglige beder
for oss arme Syndere/Giff mig
liffuet/ før mig til rætte igien/u-
anseendis at ieg intet haffuer for-
tient/andet end din vrede oc Dø-
den/ Thi O HErre/ Jeg veed el-
lers ingen anden Meglere/ som
ieg kand sætte imellem dig oc mig
arme Syndere/ end din Søn/
huilcken der er alle Synderis
Meglere oc Talsmand. Derfor
O Fader/ see til min kiere Tals-
mand hos dig/ som er din kiere
Søn. See til den ypperste prest/
som haffuer offuersteneckt sig/ icke
met fremmet Blod aff Fæ/ men
met sit eget Blod. See til det hel-

lige Offer / som er giort for mine Synder/ huilcket dig alene er vel behageligt/ See til dit Lam foruden lyde/ som icke lod sin mund op der det bleff slactet/ bespaattet oc offuerspyt. See kiere HErre til den der ingen Synd haffuer giort / Hand haffuer taget min oc alle Menniskis Synder paa sig/ oc formedelst sine Saar/ lægt vor Siugdom/ for hans skyld ver mig naadig / oc forlad mig alle mine Synder/ Amen.

En Bøn om Syndernis forladelse.

⁂

Casp: Huberinus.

O Du Almectigste euige GVD Fader/ Himmelens/ Jordens oc alle Creaturs HErre oc Skabere/ Jeg arme ælendige syndige Creatur/ kommer faar din høye/ euige/ Guddommelige/ Almectige Maiestat/ fuld aff Synd oc vretfærdighed/ oc falder neder som tilbørligt er faar din herlige Maiestat/ thi ieg haffuer fortørnet dig min HERRE oc Gud/ suarlige syndet imod dine hellige Bud/ oc hādlet imod din faderlige vilie.

Efftterdi at ieg icke kand bliffue min suare oc tunge byrde quit/ icke heller bliffue aff met mine mangfoldlge Synder/ anderledis end formedelst dig min Gud oc

HErre/saa klager ieg nu aff hier-
tet/faar dig mit jãmer oc ælendig-
hed/oc besynderlige huad ieg i den
ne dag haffuer syndet imod dig/
Jeg er hart falden/haffuer beuil-
get Synden oc den fuldkommet/
imod din Guddommelige befal-
ning/ foruden huad ieg ellers aff
hychlerj daglige giør / met it be-
dregeligt oc falskt Hierte/vnder it
helligt skin / met forsømmelse oc
andre Synder/Det vere sig met
onde Tancker/Ord eller Giernin-
ger / viderlige eller vuiderlige /
hemelige eller obenbare/Det vere
sig imod dig eller imod min Næ-
ste: Dette altsammen bekiender
oc scriffter ieg faar dig / aff mit
gantske Hierte/ oc beder dig / du

aff din store Naade/vilde naade-
lige oc faderlige forlade oc tilgiff-
ue mig alle mine Synder / oc at
du aleniste vilde see til din eniste
kiere Søns haarde forsmædelige
Død/Martyr oc blodstyrtning/
i huilcken du haffuer behagelig-
hed/som ocsaa wskyldige døde for
mig arme Syndere. Min Gud
oc HERRE/see til din kiere Søn
oc synderlige til hans store Kier-
lighed / som hand haffuer beuist
mod oss arme Syndere/ i det at
hand saa taalmodelige oc veluil-
lige er hengaaen i Døden. See
ocsaa til den store Lydighed / som
denne samme din kiere Søn haff-
uer for vor skyld beuist dig / i det
at hand ydmygelige haffuer giff-

uit sig vnder Kaarssit / i Døden / Graffuen oc Helffuede. See oc-saa til den store Herlighed / met huilcken du haffuer beprydet din kiere Søn / i det du haffuer sæt hannem til en HERRE offuer al-ting. For denne Kierligheds / Ly-digheds oc herligheds skyld / beder ieg / at du naadelige vilt forlade mig dette mit fald / som vdi denne dag er skeet / i det at ieg haffuer samtycket met Fristelsen / disligeste alle andre mine fremfarne Syn-der / som ieg haffuer giort fra min Barndoms tid. Thi ieg er vnd-fangen / født oc opuoxen i Syn-den / Ieg leffuer oc vandrer end-nu der vdi / foruden affladelse / saa at Synden er gaaen igennem

mit gantske Liff/Marg oc Been. Derfor beder ieg at du naadelige oc Faderlige vilt forlade oc tilgiffue mig all min Synd/kaste hende tilbage / oc aldrig mere tencke der paa/oc huercken paa Legemet eller Siælen straffe hende/huercken timelige eller euige/ thi du est rig/ oc kant hielpe alle dem som dig paakalde. Oc efferdi du icke vilt nogen Synderis død/men at hand omuender sig oc leffuer: Da beder ieg/ at du vilt giffue mig it gaat Christeligt forsæt / at bedre mit leffnit/ Oc fordi du haffuer ocsaa formedelst din kiere Søn / loffuit oc tilsagt mig/ at huad ieg beder i hans Naffn/ det vilt du giffue mig/ Da beder ieg dig ved

Christum paa hans Foriættelse/
at du vilt vide mig Bøn/ oc for-
lade mig denne oc alle mine Syn
der/oc skencke mig din hellig Aand
at ieg maa bliffue bestandig vdi
it Gudeligt leffnet.

Jeg beder dig ocsaa / min kie-
re HERRE oc Frelsere Jesu Chri-
ste/ effterdi du est min Meglere/
Talsmand / Forligere oc ypperste
Prest/ at du vilde paa mine veg-
ne giøre det beste / megle oc tale
for mig hos Guds høyre haand/
Bede for mig til din Himmelske
Fader/ forlige mig met hannem/
oc føre mig arme Syndere til
Naade oc venskaff igien / at ieg
maa bliffue oc vere it Guds barn
til euig tid. Jeg beder dig ocsaa

fremdelis/min HErre oc Frelsere du vilde anamme mig i dit Naadis rige/ aff huilcket ieg er falden formedelst Synden/vdi euig død oc Fordømmelse/ Du vilde paa ny tage mig til Naade igien oc venskaff/ at ieg maatte bliffue it Guds barn i Himmerigs Rige/ i det euige Liff / Du vilde ocsaa naadelige forlade mig/ huad ieg haffuer giort wræt imod dig selff imod din euige Guddom/wdødelige Mandom/oc imod dit hellige Embede/Du vilde skiule oc betecke min Synd / som en wdødelig oc veldig Konge/saa at Sathan oc den onde Verden icke obenbarer dem/ paa det at dit Naffn / Ord oc Kircke icke ved dennem

bespottis / foractis oc forargis / derfor beder ieg/at du vilt affuer-ie den onde Fiende oc alle falske Tunger.

Forlad mig ocsaa/O hellig-Aand / huad ieg haffuer syndet imod dig/i det at ieg haffuer mis-brugt din Naade oc gaffuer / oc imodstaaet dit Embede/ tag din Naade oc gaffuer icke fra mig / men beholt / styrcke / formere oc stadfest dem i mig/ stedse oc altid indtil enden. Saa forlad oss nu/ min Gud oc Fader/all vor skyld/ oc giff oss it kierligt Hierte/ at wi ocsaa aff Hiertet kunde tilgiff-ue oc forlade huer andre vor ind-byrdis brøst/ved vor HERRE Je-sum Christum/ Amen.

O Du almectige/ euige gode Gud oc Fader/ efftherdi ieg haffuer faaet oc forhuerffuet aff din store Naade/ ved Christi Fortieniste alle mine Synders forladelse/ oc er viss paa at du icke vilt straffe dem paa Siælen/ Da falder ieg nu fremdelis neder faar din veldige Guddommelige Maiestat/ oc ydmyger mig faar dig / Bedendis dig aff gantske hiertens grund/ i en sønlig Tillid/ at du icke vilt straffe eller heffne saadanne mine fremfarne Synder/ paa denne min gamle Adam som nu vdi all Ydmyghed/ oc Lydighed/ falder ned paa Jorden/ faar dit Ansict. Derfor appellerer ieg nu oc forskyder mig fra

Domstolen til Naadestolen / fra din strenge Retfærdighed til din store Barmhiertighed / Oc beder dig gantske ydmygelige / at du vilde lade denne min gamle Adam / endnu fremdelis leffue / icke til Synden men til det gode / paa det at ieg endnu kand bruge mit kald oc Embede / efter din vilie oc behagelighed / dig til Loff oc Ære / oc min Næste til nytte oc gaffn / oc at du vilde giffue mig Sundhed oc Karskhed / Fred / Rolighed / næring oc biering. Du vilde ocsaa her vdi besynderlige see til din kiere enbaarne Søn / som laa paa sit benedide Ansict ved Oliebierget / oc suettis der blodig sued for mig arme Syndere / taalde Død

oc Pine for mig arme Syndere/
oc for hans ydmyge Knæfalds
skyld/vilde lade mig arme ælendi-
ge Syndere/ vere dig behagelig/
som nu falder ned faar dig/ oc i
din kiere elskelige Søn/ocsaa elske
benaade oc faderlige opholde mig.
Du vilde ocsaa fremdelis ansee/
min Himmelske Fader/at ieg aff
Naade/formedelst din vduellelse
oc forsiun/ er aff euig tid forseet
at vere it Guds Barn til det eui-
ge Liff. Du vilde ocsaa ansee/min
HERRE Jesu Christe/ at ieg er
din arme wuærdige Tienere/som
du haffuer forskicket oc kaldet til
at arbeide i din Vingaard. Ansee
ocsaa/O hellig Aand/ at ieg her
til haffuer verit dit redskab / Oc

endelige ansee/min HErre Gud/
at ieg er den gantske hellige Tre-
foldigheds Tempel / vdi huilcken
Gud haffuer loffuet oc tilsagt at
ville bo oc bliffue/O HERRE see
ocsaa til din Christelige Kircke oc
Menighed / huilcken du met dit
dyrebare Blod haffuer igenkiøbt
oc renset/ giff mig din Naade/ at
ieg maa vere der vdi en nyttig
Lem/ beuar oc spar mig effter din
vilie / at ieg maa forsørge min
Høstru/Børn oc Tiuende/oc eff-
ter din befalning tiene min Næ-
ste/mine Venner/Slectinge/Na-
boer/Fremmede oc Fiender/giøre
dem gaat/fordre/fremme oc tiene
dem alle til beste. Saa vil ieg der
imod gierne bære/lide/taale oc off-

uerbære / huad du vdi mit Kald mig paalegger / Der giff du mig ocsaa din Naade til / Amen.

En Bøn / at bede daglige.

Augustinus Medit: lib: cap: 1.

O HErrë min Gud giff mig Naade / at mit Hierte maa begere dig / lede effter dig / finde dig / haffue dig kier / oc formedelst din Kierlighed tage sig vare for Synden / oc icke giøre den mere. Kiere HErre Gud / giff mit Hierte en sand Anger oc bedring. Min Köning vdslyck i mig mit Kiøds begering / oc optend i mig din Kierligheds

ild. Min Gienløſere driff fra mig
Hofferdigheds Aand / oc giff mig
Ydmygheds Liggendefæ. Min
Saliggiørere / tag bort fra mig
den haſtige Vrede / oc giff mig
naadelige Taalmodigheds ſkiold.
Min Skabere / døde i mig mit
Sinds bitterhed oc ondhed / oc
giff mig en venlig oc ſactmodig
Aand. Naadige Fader / giff mig
en faſt Tro / it ret Haab / oc var-
actig Kierlighed. Min Regen-
tere / beuar mig / at ieg icke forſeer
mig met ſkalckhed / met Lætferdig-
hed oc Fortrædelighed / met megen
Fraadzerj oc Druckenſkaff / Be-
uar mig / at ieg icke beliuger eller
forfører min Næſte / at ieg icke
bliffuer gerig / at ieg icke begerer

store ting oc Velde/at ieg icke bliff
uer en Dyenskalck oc Smigrere/
at ieg icke foracter de fattige/ icke
fortrycker de ringe/ icke fordøm-
mer mig selff/met Gerighed/Had
Affuind/ Vrede / oc met it wgu-
deligt wchristeligt Leffnet oc ord.
Min Skabere giff mig Naade/
at ieg icke leffuer wbesindelige /
icke gienstridig/ icke wfredsomme-
lig/ icke lad oc doffuen til arbei-
de / icke daarlig oc wforstande-
lig/ icke wlydig / at ieg icke imod-
staar dem som raade mig gaat/
at ieg regerer mine Vndersaat-
te/ Tiuende oc Hus met Sact-
modighed oc aluerlighed/foruden
Hastighed/Vrede oc stolthed / at
ieg icke giør fattige Folck nogen

wræt/ at ieg icke raader fromme Folck noget ont / at ieg icke er haard imod min Næste. Min naadige oc barmhiertige Gud / Jeg beder dig ved din kiere Søn Jesum Christum/giff mig Naade at ieg mildelige beuiser Barmhier tigheds oc Kierligheds gierning mod min Næste / at ieg befliter mig i it Gudfryctigt leffnet / at ieg haffuer metynck met alle be- drøffuede oc ælendige / oc er dem trøstelig oc behielpelig/at ieg gier- ne aff Hiertet giffuer til oc forla- der alle de mig haffue giort imod/ at ieg haffuer dem kier som mig hade/ at ieg sparer dem som mig fortørne/ at ieg giør dem gaat / som mig giøre ont oc ville ilde.

At ieg ingen foracter / men beui-
ser huer mand ære / at ieg tager
mig vare for onde selskaff / oc eff-
terfølger de fromme / At ieg ha-
der Vdyd / oc legger vind paa
Dyd / At ieg er Taalmodig vdi
Kaarssit / tuctig oc maadelig vdi
Lycke oc Metgang / At ieg forac-
ter Jordelige ting / oc tracter eff-
ter de Hemmelske gode ting / huil-
cke din kiere Søn min HERRE
JEsus CHristus / haffuer for-
huerffuit mig formedelst sin bit-
tre Pine / oc formedelst Troen haff-
uer euindelige giort mig vdi den-
nem delactig / O HERRE Gud /
beholt mig vdi en fast Tro / til min
døde dag / oc giør mig salig /
AMEN.

End en deylig Bøn/at bede daglige.

IEG tacker dig O Almectige GVD/ Himmelske HERRE oc Barmhiertige Fader / for de mange wsigelige Velgierninger/ der du mig arme Syndere haffuer beuijst / at du haffuer skafft mig effter dit Billede / giffuit mig Fornufft oc Forstand/oc ophøyet mig saa høyt offuer alle Creatur / at ieg for din kiære Søns min Gienløseris JEsu CHRisti Død oc Fortieniste / er bleffuen it Barn oc Metarffuing til det euige tilkõmendis liff/

huor faare ieg siger dig euig loff oc tack / oc beder dig ocsaa kiere Fader/ du vilde giffue mig Naade/ at ieg maa bruge denne kundskaff oc forstand/ til din Guddömelige ære / til min Siæls Salighed/ oc til min Næstis nytte oc gaffn/ Ocsaa tacker ieg dig/kiere Fader/at ieg arme Syndere haff uer leffuet den dag/ at dit hellige salige Ord/ er kommet til Liuset igien/ oc beder dig for din Faderlige trofasthed oc gunst/oc for din kiere Søns Jesu Christi fortieniste / du vilt naadelige Bønhøre mig/ **Thi huad wi bede dig i hans Naffn/ det vilt du giffue oss/** Saa bønhør mig

nu/ kiere Fader / oc giff mig den
hellig Aand/ ſom kand fornye mit
Hierte/ oc opliuſe mig i dit helli=
ge ord/ giffue mig Vijſdom oc for=
ſtand/ til alt det ſom mig er nyt=
teligt oc behoff giøris til Liff oc
Siæl. Ocſaa kiere Fader/ efftterdi
den farlige tid er nu forhaanden/
om huilcken din kiere Søn haff=
uer oſſ tilforn forkyndet/ at i de
ſidſte dage/ ſkulde opſtaa falſke
Propheter / ſom ſkulde forføre
mange Siæle i Verden/ Da be=
der ieg/ at du vilt ſende tro Arbei=
dere i din Høſt/ ſom kunde frem=
drage oc lære oſſ dit hellige Ord
reent oc ræt/ oc oplius dennem/ oc
alle de ſom end nu ere i vforſtan=
dighed/ met din Sandheds Aand

paa det dit hellige Naffn maa
rettelige æris iblant oss / oc du
maat regere oc bo vdi oss/Efferdi
det ocsaa staar nu gantske farli-
ge met min handel oc timelige næ-
ring / paa huilcken ieg slæt intet
skal forlade eller trøste mig / men
alene paa dig min HERRE/ thi
du est alene den mig kand hielpe/
Du haffuer ocsaa tilsagd mig
Hielpen / der du siger / Kald
paa mig i din nød / Saa
vil ieg hielpe dig/at du skalt
tacke mig/ Paa saadan din
Faderlige Tilsagen kommer ieg
til dig / oc beder dig / at du vilt
naadelige tilføie mig/huad mig
vil giøris behoff til dette timelige

Liffs ophaald. Forlen ocsaa din Naade der hos/ at icg maa van- dre vdi mit Kald/ Saa at dit Guddommelige Naffn der ved maa prisis oc æris. Kiere Fader/ efftterdi du velsigner vore Henders Arbeide/ oc wi faa alting aff dig til fulde nøye/ Da giff oss din Naade der hos/ at vore Hierter icke henge ved dette forfengelige Gods/ Men at wi offuer alting elske oc haffue dig kiær/ du som est det Euige oc ypperste Gods oc Liggendefæ/ tacke dig derfor/ oc rættelige bruge det effter din Guddommelige vilie. Efftterdi ocsaa du haffuer forseet huert Menniske en bestemmit oc viss tid huilcken ingen kand gaa forbi/ oc

ingen ting er Menniſken viſſere
end Døden/oc intet wuiſſere end
Dødſens time/Saa beder ieg
dig kiere Fader/ved din kiere Søn
vor HERRE Jeſum Chriſtum/
du vilde naadelige beuare mig
fra Bratdød/oc giff mig din
Naade/at Døden maa finde mig
alle tider oc ſteder beredt/oc naar
du vilt kreffue mig aff denne jam=
merdal/da giff mig it ſaligt Ende=
ligt/oc tag min Siæl i dine hen=
der/paa det ieg maa gladelige
met alle Vdualde opſtaa paa
Dõmedag/oc maa høre den glæ=
gelige røſt/der du vilt ſige: Kõmer
hid i min Faders velſignede/Erff
uer det Rige/ſom eder er beredt
fra Verdens begyndelſe. O kiere

Fader/ du haffuer ocsaa giort oss it trøsteligt Løffte oc Tilsagen/ ved din Prophete Esaiam / oc sagt: Der som en Quinde icke end forbarmede sig offuer sit spæde Barn / oc hun end forglemde det/ Da vilt du dog aldrig forglemme mig. Derfor beder ieg dig nu/kiere Fader/at du icke vilt forglēme mig/ Men met din Barmhiertigheds Øyen see til din skabning/ Oc effterdi du est en almectig Fader / huad kand mig da fattis/ thi du veedst huad mig er nytteligt/ der til est du ocsaa villigere til at giffue/ end ieg er til

at bede/ Derfor sætter ieg alt mit
Haab oc Trøst til dig/kiere HEr-
re Gud Fader/Thi der er ingen
bleffuen beskemmet / som haffuer
haabet til dig / Oc giff mig off-
uer alt/Vijsdom oc Forstand/som
kand vere mig nyttig oc gaffnlig/
til din Guddommelige ære / til
min Siæls Salighed / oc min
Næstis gaffn oc tienstactighed/
Alt andet huad mit Hierte bege-
rer/ veedst du vel O HERRE/ er
det din Guddommelige vilie / oc
det kand ske mig til Saligheds
gaffn oc forbedring/ da giff mig
det/er det icke / saa ske din vilie oc
icke min vilie/for din kiere Sons
vor HErris Jesu Christi skyld/
AMEN.

Fader vor kortelige befattet vdi en Bøn:

Casp: Huberinus.

O Du min Himmelske Fader / Du som est i din Maiestat/Herlighed/ euige Liff/ oc Himmelske værelse/Wi dine arme Børn her i denne ælendige Jammerdal/ bede dig aff Hiertet/at du vilde forlene oss din Naade oc hellig Aand/paa det dit dyrebare verdige Naffn icke skal bespottis eller vanæris iblant oss/ Men at det maa helliggiøris/ formedelst en ren Lærdom/ retskaffen Guds tieniste/oc wstraffeligt Gudfryctigt leffnet

oc omgengelse/ At dit Rige ocsaa kand tilkomme / oc vdspredis i all Verden/ ved dit hellige Euangelij forkyndelse / Opholt oc beuar din Christelige Kircke/ oc bred hende vijt vd offuer den gantske Verden/ Paa det at din Faderlige vilie kand alle steder ske/ Affuerie Sathan oc hans Tilhengere/ saa at dit Naffn kand hellig giøris / dit Rige tilkomme/ oc din vilie ske oc fuldkommis.

Giff oss vort daglige brød Liffs næring/ Sundhed / beskytning oc beskermelse / Beuar Hus oc Gaard/ Høstru oc Børn / oc

alt huad der vdi er/ Giff oſſ vor Liffs føde / Fred oc Enighed / ſla Leyer met dine hellige Engle trint omkring oſſ / at den onde Fiende icke ſkal faa nogen mact met oſſ. Beuar oſſ fra all vlyc-ke/ Siugdom/ Peſtilentze/ dyr tid oc Krig / Beuar oſſ fra Hierte ſorg/ fra alt ont / fra Synden/ fra ſkam oc laſt/ Hagel/ Storm/ vtimelig Værlig / Ildebrand oc offuen faldendis ſkade. Frj oſſ fra alle Spøgelſe/ Liſt/ bedregerj/ Finantz/ Vold oc Tyrannj/ oc alt andet ont/ ſaa at Fienden io intet formaar ſig imod oſſ.

Oc forlad oſſ vor ſkyld/ Regne oſſ vore gamle Synder icke til / men giør it ſtreg der off-

uer / kast tilbage / tenck aldrig mere der paa/straff huercken paa Legeme eller Siæl/ huercken Timelige eller Euige. Thi wi ville oc hiertelige gierne forlade alle vore Skyldenere / Oc der som wi icke kunde aff hiertens grund forlade/da giff du oss it kierligt oc villigt Hierte der til.

Oc leed oss icke i Fristelse/ At wi icke samtycke oc beuilge Fristelsen / oc der som wi haffue it ont forsæt til at synde / da rense oc frj vore Hierter der fra/paa det wi icke giffue Sathan/ Verdens/oc vort Kiøds list/tileggelse oc onde begering / mact oc rom.

Men frels oſſ fra alt ont / Fra Synd / Død / Sathan oc alt det ſom oſſ kand ſkade til Liff oc Siæl. Thi dit er Riget / Dit Rige er it Naadis Rige / i huilcket du naadelige kant forla-de oſſ alle vore Synder. Saa er ocſaa Krafften din / At du ved din mact kant beſkytte oc beholde oſſ. Herligheden er ocſaa din vdi Euighed. Der for vilt du ocſaa endelige forme-delſt dit Naadis rige oc Guddō-melige mact paa det ſidſte føre oſſ i dit euige Herligheds rige / det haabis wi viſt / oc foruente vden alt tuil / i Chriſto vor kiere Frelſe-re oc Saliggiørere / AMEN.

En almindelig Bøn/ at mand kand lære/at kiende Gud oc sig selff/ Aff den XCIX. Psalme.

O HERRE/ i huor fast de vgudelige Jøder/ falske Lærere/ oc gierninngs Helgen rose oc staa der imod/saa est du dog alligeuel alene Konge/ som sider paa Cherubim oc Naadens Trone/oc est stor i Zion/ oc høy offuer alle Folck/ Du alene regerer Menniskens Samuittighed oc Hierte/oc giør retfærdig aff idel Naade/foruden alle vore gierninger eller fortieniste/ aleniste ved Troen til Christum. Derfor tacke wi dit store

oc vnderlige Naffn / som er forfærdeligt oc forskreckeligt for alle Fienderne / oc giør alle dem hellige som samme Naffn hellig giøre. Dit Kongerigis mact elsker Rætten / thi du vilt at mand skal fryc te dig aff Hiertet / oc icke at mand skal ære dig met hychlerj / Du ophøyer den trofaste / oc sparer ingē / som dig foracter. Du alene skicker Dom og Retfærdighed / huor ved wi bliffue retfærdige. Formere Troen i oss / kiere Gud / oc beskerme oc frj oss fra vore Fiender / oc fra all gienuordighed / at wi ophøye dig HErre vor Gud / oc icke vor egen gierningers Hellighed / oc met fruct ydmygelige / for din Fodskammel / tilbede den Naadestol

Christo / hos huilcken mand alene finder Naade oc Syndernis forladelse / om huilcken alle Helgen maatte ydmygelige bede. Thi Mose oc Aaron iblant hans Prester / oc Samuel iblant dem som kalde paa dit Naffn / de paakalde dig HERRE / oc du bønhørde dennem naadelige. Du talede met dem ved en Skystytte gantske venlige / De hulde dine vidnesbyrd oc Bud som du gaffst dennem / HERRE vor Gud du bønhørde dem / oc forlodst oc gaffst dennem deris Misgierninger til / dog straffede du deris gierninger oc Offuertrædelse / huor faare ivi icke skulle handle foractelige / eller pucke paa vor egen Retfærdighed /

Men ophøye dig vor Gud/oc til-
bede hos dit hellige Bierg / der
som wi finde Naade / Thi du
HERRE vor Gud/ est alene hel-
lig/ AMEN.

En Bøn at bede for en per-
son/naar hand fristis oc forfol
gis for Guds Ord.

O HERRE Gud/
Hiñelens oc Jordens
Skabere / alle ting
ere vnder din mact oc Herredøm-
me/oc der er intet som kand imod
staa din Maiestet / derfor bøier
ieg mine Hiertens knæ / for din
Guddommelige høye Maiestat/
oc beder dig ved din enbaarne

Søn Jesum Christum/for hans dyrebare Blods vdgiffuelse / at du met dine Barmhiertigheds øyen vilde see til din hellige Ords Tienere N. som suarlige anfectis/ fristis/ slas oc pinis aff Sathan dit hellige Ords Fiende/Thi den onde Fiende acter icke aleniste at ødelegge oc forderffue hannem / men ocsaa at forhaane dit helli-ge Ord. O HErre Gud/styr oc affuerie hans Ondskab oc Hoff-mod/paa det at dit Ords Fiender icke skulle glæde sig/oc sige: Huor er deris Gud? O HErre/atspred oc forstyre alle dem som opsætte sig imod dig oc dit Ord/ lad dem alle bliffue til skamme. O HErre vor Gud/hos dig er all vor hielp

oc trøst / Ach hør hastelige vor
Bøn / omuent vor bedrøffuelse til
glæde / Lad din haand vere offuer
dēne persone N. som er dit Ords
trofaste Tienere / Led hannem oc
beholt hannem i din Sandhed /
styrck hannem i din kundskab / oc
stat veldeligē bi met hannem i all
sin fristelse oc siugdom / til Liff oc
Siæl / oc beuar hānem naadelige
fra en hoffmodig Aand / oc fuld-
kom din gierning / som du i han-
nem haffuer begynt / dit hellige
Naffn til loff oc ære. Det Forlen
oc giff oss / du allerbarmhiertigste
Fader / ved Jesum Christum din
allerkieriste Søn vor HERRE /
Gienløsere / Talsmand oc Meg-
lere / Amen.

En Bøn til Christum/ om it saligt Endeligt aff denne bedrøffuelige Verden/ oc en glædelig Opstandelse.

D: Paulus Eberus.

O HERRE Jesu Christe / sand Gud oc Mand / som haffuer lidt Martyr/ angist / spot/ Pine oc endelige døde paa Kaarssit/ for mig oc alle Syndere / met huilcket du forhuerffuede oss din Faders venskaff/ yndist oc Naade. Jeg beder dig for din haarde død oc pine skyld/ at du vilt vere mig arme Syndere naadig oc barmhiertig / at naar ieg kommer vdi Helbrod/ at ieg skal kempe/ fickte oc

stride met Døden / oc mine øyen
icke mere kunde see / mine Øern ic-
ke mere høre / min Tunge icke kand
tale / mine Lemmer icke mere røre
sig / mit Hierte begynder at bry-
ste / min Fornufft oc Forstand vil
forgaa / all Menniskelig hielp oc
bistand vil sla feil for mig. At du
da min HERRE Jesu Christe /
vilt snarlige komme mig til hielp
vdi min sidste time / oc føre mig
aff denne Jammerdal / Forkorte
mig min Pine / hielp mig at ieg
icke reds eller forfærdis for Dø-
den / Driff fra mig den onde
Aand / oc ver stedse hos mig tilste-
de met din hellig Aand / indtil saa
lenge min Siæl oc Legeme ere at-
skilde / oc naar Siælen er vdfaren

aff Legemet/ da tag hende til dig vdi din haand oc beskermelse / oc lad mit Legeme huilis vdi Jorden indtil den yderste Domme dag / Giff mig ocsaa met alle dine Vdualde en salig oc glædelig Opstandelse/ oc ver min Talsmand faar din Domstol. Giff mig arme vsle Syndere/ aff din store Naade oc Barmhiertighed/ det euige Liff/ saa som du haffuer tilsagt i dit Ord/ huilcket ieg visselige troer oc forlader mig paa: **At huo som hører dit Ord/ oc troer den som dig vdsende/ hand haffuer det euige Liff / oc kommer icke til Dommen/ men hand er trengd igien-**

nem fra Døden til Liffuet. Det forlen oc giff mig/ min kiere HERRE Jesu Christe/ for din store Kierligheds skyld til oss arme Syndere/ oc din deylige seyeruinding/ du som met Faderen oc den helligAand/ est en euig Gud/ lofflig oc prisolig vdi all Euighed/ AMEN.

Huo som vil glædelige dø oc fare vel/ Hand maa saaledis tencke oc sige.

Benaade mig barmhiertige Gud/ Jeg er io it armt syndigt Menniske/ oc haffuer intet fortient vden Vrede/ men i huorledis ieg

haffuer leffuit/saa holder ieg mig dog der hen/ at ieg veed oc skal ingelunde tuile / at ieg er døbt oc kaldit en Christen/til Syndernis forladelse / oc at min HERRE Christus er født for mig / er død oc opstaaen for min skyld/ haffuer giffuit mig sit Legeme oc Blod til min Troes spise oc Styrckelse. Item at ieg er absoluerit i Jesu Christi Naffn/ oc affløst aff alle mine Synder/ Derfor troer ieg vist oc forlader mig til at faa det euige Liff/ved JEsum Christum/ AMEN.

Saadant it Hierte oc Tro kand icke fare ilde / eller bliffue fortabt/det er saa langt fra/som det er at Guds Ord icke kand sla feil eller vere falskt/ Det kand ieg sætte dig Borgen for/ Thi Gud er selff Borgen ved sit Ord.

Det Gyldene Klenod / om det fortapte Faar / Lucæ i det femtende Capittel.

Dictet i en Vise / oc skenckt hederlig oc forstandig Clemen Nielssøn / Slots Scriffuere paa Baahus vdi Norge / sin synderlige gode Ven / til it tienstactigheds Tegn / aff Rasmus Hanssøn.

Oc siungis som den Psame: Guds Søn er kommen aff Himmelen ned.

1 5 7 2.

1.

GUds Søn hand sagde selff disse ord.
Kömer hid i Syndere alle/
Som ere belesset met Byrde stor/
Jeg vil der vel husuale/
Eders Synd vil ieg affslætte huer en/
Oc giøre eder for min Fader ren/
Alt met mit Offer oc Pine.

2.

Saa komme der da til Jesum Christ/
Obenbare Syndere mange/
JEsus tog dem til sig met lyst/
Oc mon dem venlig anamme/
Phariseerne knurrede inderlig/
Oc sagde: Denne anammer til sig
Misdedere oc Syndere alle.

3.

Christus suarede: Om nogen Mand
Blant eder hundret Faar haffde/
Oc it aff dennem foruildis kand/
Mon hand ey de andre forlade.

Hand haffuer meer sorrig for it er hen/
End glæde aff de der ere igien/
Thi løber hand bort at lede.

4.

At søge oc lede lader hand ey aff/
Før hand sit Faar monne finde/
Naar hand det finder er hand vel glad/
Kalder sammen Mand oc Quinde/
Glæder eder met mig ret huer oc en/
Thi ieg haffuer fundet mit Faar igien/
Som vaar fortabt oc borte.

5.

Saa siger eder/ er visselig/
Støre glæde i Himmerigs Rige/
Offuer en Syndere som bedrer sig/
End offuer alle eders lige/
Som siunis at skinne aff Hellighed/
Oc icke tørre Penitentze ved/
Ere dog saar Gud de verste.

6.

Eller huilcken Quinde blant eder er/
Som haffuer ti Penninge rede/

Oc om hun en aff dennem ombær/
mon hun ey effter hannem lede/
Hun feier sit Gulff oc tender op Lius/
Oc leder vel grant i alt sit Hus/
Indtil hun hannem mon finde.

7.

Naar hun den faar da glæder hun sig/
Met sine Venner til-lige.
Saa siger ieg eder ret visselig/
Er glæde vdi Himmerigs Rige/
Iblant Guds Engle vdi deris Kor/
Alt naar en Synderc aff Synden staar/
Oc sig til Gud omuender.

8.

DEt Faar som er foruilt oc mist.
Bemercker oss Syndere alle/
Hyrden der leder er Jesus Christ/
Som oss monne til sig kalle.
Wi ere oc Penningen som er tabt/
Gud haffde oss til sin mynt vel skabt/.
Sit Billede i oss indtryckte.

Der wi vaare tabt/ er der Hyrden god/
J Orcken hid til oſſ kommen/
Oc haffuer ſig giffuit Vlffuen imod/
Som er Dieffuelen den grumme/
Blant torne oc ſtuble leete hād ſaa grant
Oc kallet ſaa lenge til hand oſſ fant/
Mon oſſ hiem met ſig bære.

10.

Saa vaacter hand oſſ vel flitelig/
At Vlffuen ſkal oſſ ey tage.
Naar Faaret det ſelff forløber ſig/
Da kalder hand det tilbage.
Thi ſkal det vere Synderis Trøſt /
At vor tro Hyrde haffuer oſſ forløſt /
Oc taget fra Vlffuen den grumme.

11.

O Jeſu Chriſte vor Hyrde god/
Som oſſ aff Dieffuelens Rige /
Haffuer løſt alt met det Hierte blod/
Dig ſkee priis euindelige/
Holt oſſ i en faſt Tro til dig /
At wi maa leffue Euindelig/
Met dig i Himmerigs Rige.

AMEN.

C. Lasius
Gyldene
Klenod.
overs. af
R. Hanssön

B. DALL 1983